

TURINYS

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS	2
ĮVADAS.....	3
1. BAUDŽIAMOJO ĮSAKYMO PRIĖMIMO PROCESO BENDROJI CHARAKTERISTIKA	8
1.1. Baudžiamojo įsakymo priėmimo proceso samprata, bruožai.....	8
1.2. Baudžiamojo kodekso straipsnio sankcija- baudžiamojo įsakymo priėmimo proceso formalūs kriterijus	10
1.3. Prokuroro teisė inicijuoti baudžiamojo įsakymo priėmimo procesą	18
2. PROKURORO VAIDMENS SPECIFINIAI ASPEKTAI	24
2.1. Prokuroro pareiškimo teismui turinys ir probleminiai aspektai	24
2.2. Prokurorų įgaliojimų probleminiai aspektai ir jų įgyvendinimo teisme galimybės	33
3. PROCESO DALYVIŲ KAI KURIE TEISINĖS PADĖTIES PROBLEMINIAI ASPEKTAI	40
3.1. Įtariamojo procesinės galimybės ginti savo interesus iki prokurorui surašant pareiškimą teismui.....	40
3.2. Kaltinamojo teisės reikalauti bylos nagrinėjimo teisme problematika.....	45
3.3. Nukentėjusiojo teisinių interesų užtikrinimas	48
IŠVADOS	56
PASIŪLYMAI	58
LITERATŪRA.....	59
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS	68
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA.....	70
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA	72
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ.....	74

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

1. Baudžiamasis įsakymas- „BĮ“;
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas- „BPK“;
3. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas- „BK“;
4. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. I-134 „Dėl rekomendacijų dėl proceso baigimo teismo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo“- „Generalinio prokuroro rekomendacijos“.

IVADAS

BĮ priėmimo procesas- viena iš supaprastintų proceso formų, leidžiančių optimizuoti baudžiamąjį procesą. Tam tikri specifiniai aspektai lemia ne tik jos išskirtinumą, bet ir kelia klausimų, skatinančių išsamiau analizuoti šią specifinę baudžiamojo proceso rūšį, jos teisinio reguliavimo, bei praktinio taikymo aspektus.

Tiriama problema. Ar dabartinis BĮ priėmimo proceso teisinis reguliavimas yra tinkamas ir užtikrina veiksmingą proceso dalyvių teisių įgyvendinimą? Kokios priežastys sąlygoja praktinių problemų atsiradimą, bei nevieningą/prieštarinę teismų praktiką?

Baigiamojo darbo aktualumas. Baudžiamojo proceso greitumo principas įtvirtintas tiek nacionaliniuose, tiek tarptautiniuose teisės aktuose¹. Šis principas „*įpareigoja siekti, kad nuo nusikalstamos veikos padarymo iki jos išaiškinimo ir sankcijos pritaikymo praeitų kuo mažiau laiko*“². BĮ priėmimo proceso taikymas padeda šį principą įgyvendinti praktiškai. Tai itin svarbu, kadangi „*Lietuvoje pernelyg ilga proceso trukmė yra rimta problema. Tai rodo ir Europos Žmogaus Teisių Teisme pralaimėtų bylų gausa*“³.

BĮ priėmimo procesas Lietuvos baudžiamojo proceso teisinėje sistemoje nėra naujiena, tačiau jo taikymo spartus augimas pradėtas stebėti gana neseniai. Tobulinant BPK normas, reglamentuojančias BĮ priėmimo procesą, tokia proceso užbaigimo forma tapo priimtinesnė tiek ikiteisminį tyrimą atliekantiems pareigūnams, tiek kitiems proceso dalyviams, įtakojančioms šios procesinės formos pasirinkimo galimybę. Teismuose BĮ baigtų bylų statistika pateikiama nuo 2005 m., tada šia procesine forma baigta 1131 byla iš 16835 tais metais baigtų bylų, tai sudarė tik 6,7 %, 2006 m. jau baigta dvigubai daugiau bylų- 2670 iš 17225 (15,5 %). Panašus lygis išsilaikė iki 2012 m., kai pastebėtas ženklus augimas- 5699 bylos iš 20665 tais metais baigtų bylų, t.y. 27,6 %, bei 2013 m., kai BĮ baigtos 7344 bylos iš 20737 (35,4 %). Kol kas didžiausias skaičius bylų, baigtų šia supaprastinta procesine forma, yra 2015 m.- 39,1 %, t.y. 7427 bylos iš 18963⁴.

Panašūs dinamiški pokyčiai atsispindi ir Lietuvos Respublikos prokuratūros veiklos ataskaitose. Bylų, perduodamų teismui su pareiškimu dėl proceso užbaigimo teismo BĮ, ypač

¹ „Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas,“ (galiojanti suvestinė redakcija nuo 2016-03-01), *Valstybės žinios* 37, 1341 (2002), „Europos Žmogaus teisių konvencija,“ *Valstybės žinios* 40, 987 (1995).

² Gintaras Goda, Marcelis Kazlauskas ir Pranas Kuconis, *Baudžiamojo proceso teisė* (Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011), 63.

³ Gintaras Goda, „Protingumo kriterijus baudžiamajame procese,“ iš *Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksui- 10 metų. Recenzuotų mokslinių straipsnių skirtų Lietuvos ir užsienio šalių baudžiamojo proceso, baudžiamosios teisės ir kriminalistikos aktualijoms ir problematikai, rinkinys* Rita Aliukonienė et. al. (Vilnius: Vilniaus panda, 2012), 43.

⁴ „Nacionalinė teismų administracija,“ žiūrėta 2016 03 18, <http://www.teismai.lt/lt/visuomenei-ir-ziniasklaidai/statistika/106>

padaugėjo po 2011 m. rugsėjo 1 d. įsigaliojusių BPK 418 straipsnio 1 dalies pakeitimų, 2012 m. tokių bylų perduota 8650 (20,19 %), kai 2011 m. tebuvo 4382 arba 12,33 %⁵. Vėliau šis skaičius dar augo: 2013 m. 10 980 (23,6 %)⁶; 2014 m. 11 967 (25,9 %) ⁷ nusikalstamos veikos ištirtos perduodant bylą teismui su pareiškimu dėl proceso užbaigimo teismo BĮ. Pateikta statistika atspindi prokuratūros formuojamą strateginę kryptį: prokuratūros siekis, kuo daugiau ikiteisminių tyrimų užbaigti taikant ekonomišką procesą⁸. Bylos užbaigimas šia procesine forma, kaip svarbi strateginė kryptis įvardinta ir 2014 m. ataskaitoje, kurioje konstatuojama jog prokuratūra ir toliau laikosi numatytos strategijos, o BĮ priėmimo procesą, kaip alternatyvą, siekia taikyti netgi kitų supaprastintų formų atžvilgiu⁹.

Augant bylų skaičiui, kurios užbaigiamos BĮ priėmimo procesu, tampa aktualu ištirti šios specifinės baudžiamojo proceso rūšies teisinį reguliavimą, bei jos taikymą praktikoje. „Teisinėje literatūroje kartais pasitaiko nuomonių, kad proceso supaprastinimas gali kelti rimtų neigiamų padarinių, pavyzdžiui, tokio proceso metu yra didesnė tikimybė priimti neteisingą sprendimą. Be to, tokio proceso metu apsunkinamas kaltinamojo teisės į gynybą įgyvendinimas“.¹⁰ Kai kurių baudžiamojo proceso principų įgyvendinimas BĮ priėmimo procese išties yra santykinai problemiškas. Todėl tikslinga išanalizuoti, ar teisiniu reguliavimu užtikrinama galimybė proceso dalyviams tinkamai realizuoti savo teises ir ginti teisėtus interesus. BĮ priėmimo procesas yra dinamiško ir besikeičiančio baudžiamojo proceso dalis, todėl svarbi ir šio proceso teisinio reguliavimo analizė kartu apžvelgiant teismų praktiką, kadangi dėl BĮ priėmimo proceso specifikos kai kuriais klausimais iki šiol nėra susiklosčiusios vieningos teismų praktikos.

Europoje ši baudžiamoji procesinė forma turi gana senas tradicijas. Dar 1987 m. rugsėjo 17 d. Europos Tarybos Ministrų Komitetas priėmė rekomendaciją „Dėl baudžiamosios justicijos supaprastinimo“¹¹. Nemaža dalis Europos valstybių taiko šią procesinę formą, todėl darbe atlikta ir kitų valstybių BĮ priėmimo proceso reglamentavimo analizė. Darbe aptariami kaimyninių šalių: Lenkijos, bei Estijos, taip pat senas tradicijas turinčios Vokietijos BĮ priėmimo procesai. Švedijos BĮ priėmimo proceso analizė padeda atskleisti visiškai kitokią šios specifinės proceso rūšies modelį.

⁵ „Lietuvos Respublikos prokuratūros veiklos 2012 m. ataskaita,“ žiūrėta 2016 03 10, <http://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2015/12/ataskaita-2012.pdf>

⁶ „Lietuvos Respublikos prokuratūros veiklos 2013 m. ataskaita,“ žiūrėta 2016 03 10, <http://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2015/12/2013-ataskaita.pdf>

⁷ „Lietuvos Respublikos prokuratūros veiklos 2014 m. ataskaita,“ žiūrėta 2016 03 10, <http://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2015/12/ataskaita-2014.pdf>

⁸ „Lietuvos Respublikos prokuratūros veiklos 2013 m. ataskaita,“ *op. cit.*

⁹ „Lietuvos Respublikos prokuratūros veiklos 2014 m. ataskaita,“ *op. cit.*

¹⁰ Gintaras Goda, Marcelis Kazlauskas ir Pranas Kuconis, *supra note 2*, p. 63.

¹¹ Irma Randakevičienė, Raimundas Jurka ir Svetlana Melničenko, *Pagrindinės Europos Tarybos rekomendacijos baudžiamojo proceso srityje* (Vilnius: Eugrimas, 2006), 59.

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas. BĮ priėmimo proceso teisinį reguliavimą nustatantys BPK straipsniai yra tobulinami, keičiant terminus, reikalavimus procesinių dokumentų turiniui, plečiant galimų skirti bausmių ratą ir pan. Be to, kaip jau buvo minėta, ženkliai išaugo BĮ priėmimo proceso taikymas praktikoje, kuris iki šiol analizuotas fragmentiškai. Pažymėtina, kad BĮ procesą išsamiausiai yra nagrinėjęs R. Jurgaitis savo daktaro disertacijoje¹² ir moksliniuose straipsniuose¹³, kuriuose daugiau dėmesio skirta teoriniam šios procesinės formos ištyrimui, tačiau praktinio įgyvendinimo problematika analizuota epizodiškai. Be to, mokslininko keliamų problemų turinys jau yra pasikeitęs, atsižvelgiant į pasikeitimus teisės aktuose, bei teismų praktikoje. Dėl šių priežasčių teisinio reguliavimo, siejant jį su teismų praktikos pavyzdžiais, analizės, kuri atspindėtų esamą situaciją, trūksta.

Tiriamos problemos ištyrimo lygis. BĮ priėmimo procesas teisinėje literatūroje yra nagrinėtas mokslininkų. G. Goda straipsnyje „Baudžiamojo proceso forma: optimalių procesinių taisyklių paieškos galimybės ir ribos“¹⁴ analizavo BĮ, kaip praktiškai egzistuojančią ir pasiteisinusią supaprastinto proceso formą. Išsamiausiai šią specifinę proceso rūšį analizavo R. Jurgaitis. Šio mokslininko straipsniuose¹⁵ aptarti BĮ požymiai, šios procesinės formos taikymo galimybės, proceso dalyvių procesinės garantijos ir kiti aspektai. Iki šiol išsamiausiai supaprastintų procesinių formų, o tarp jų ir BĮ priėmimo proceso, analizė pateikiama 2004 m. apgintoje R. Jurgaičio disertacijoje „Supaprastinta baudžiamoji procesinė forma“¹⁶. Šiuo metu mokslinių literatūros šaltinių apie BĮ priėmimo procesą, atsižvelgiant į pakitusį teisinį reguliavimą, trūksta. O vieni naujausių literatūros šaltinių yra metodinė priemonė „Baudžiamojo proceso teisė“¹⁷ ir vadovėlis „Specifinės baudžiamojo proceso rūšys“¹⁸, kuriuose aptariami pagrindiniai BĮ priėmimo proceso aspektai. Tačiau visuose aptartuose šaltiniuose tik epizodiškai nagrinėta teisinio reguliavimo problematika, analizuojant ją per teismų praktikos pavyzdžius.

Baigiamojo darbo reikšmė. Šis darbas reikšmingas BĮ priėmimo proceso reguliavimo tobulinimui, kuris prisidėtų prie vienodesnės teismų praktikos formavimo. Darbe identifikuotos BĮ priėmimo proceso teisinio reguliavimo ir teismų praktikos problemos. Remiantis Lietuvos bei

¹² Ramūnas Jurgaitis, „Supaprastina baudžiamoji procesinė forma“ (daktaro disertacija, Lietuvos teisės universitetas, 2004), internetinės prieigos nėra.

¹³ Ramūnas Jurgaitis, „Formalieji ir vertinamieji požymiai taikant supaprastintą baudžiamąją procesinę formą,“ *Jurisprudencija* 38,30 (2003):57-66; Ramūnas Jurgaitis, „Baudžiamojo įsakymo procesas: proceso be įprasto nagrinėjimo teisme ypatumai ir įtariamojo (kaltinamojo) procesinės garantijos,“ *Jurisprudencija* 6, 108 (2008):67-75.

¹⁴ Gintaras Goda, „Baudžiamojo proceso forma: optimalių procesinių taisyklių paieškos galimybės ir ribos,“ *Teisė* 65 (2007): 50-63.

¹⁵ Ramūnas Jurgaitis, „Formalieji ir vertinamieji požymiai taikant supaprastintą baudžiamąją procesinę formą,“ *op. cit.*; Ramūnas Jurgaitis, „Baudžiamojo įsakymo procesas: proceso be įprasto nagrinėjimo teisme ypatumai ir įtariamojo (kaltinamojo) procesinės garantijos,“ *op. cit.*

¹⁶ Ramūnas Jurgaitis, *op. cit.*

¹⁷ Rima Ažubalytė et. al., *Baudžiamojo proceso teisė* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014).

¹⁸ Rima Ažubalytė, Ramūnas Jurgaitis ir Jolanta Zajančauskienė, *Specifinės baudžiamojo proceso rūšys* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011).

užsienio valstybių teisinio reguliavimo analize, pateikiamos išvados ir konkretūs teisminio reguliavimo pasiūlymai, kurie padėtų kryptingai tobulinti BPK normas, reguliuojančias BĮ priėmimo procesą, bei teisės aktus detalizuojančius BĮ priėmimo procesą, taip sudarant galimybes proceso dalyviams efektyviau įgyvendinti savo teises ir pareigas. Darbas taip pat reikšmingas teismams ir kitoms institucijoms, dalyvaujančioms BĮ priėmimo procese, tobulinant jo taikymą praktikoje.

Baigiamojo darbo originalumas. Rengiant baigiamąjį darbą atlikta Lietuvos ir užsienio šalių teisės normų, reglamentuojančių BĮ priėmimo procesą, analizė, kurios pagrindu atskleisti nauji nagrinėjamos proceso rūšies probleminiai aspektai, bei pateiktas požiūris į esamą situaciją. Nagrinėtos ir lygintos Lietuvos ir užsienio valstybių teisės normos, įvertintos jų skirtingos patirtys, išskiriami, darbo autorės nuomone, teigiami pavyzdžiai, aptariamos jų pritaikymo Lietuvoje galimybės. Darbe pateikiama savarankiškai ir išsamiai atlikta teismų praktikos analizė bylose dėl BĮ priėmimo. Šiuo pagrindu daromos išvados apie proceso dalyvių galimybes įgyvendinti savo teises ir pareigas, bei pateikiami praktiniai pasiūlymai išvadose.

Tyrimo tikslas. Atskleisti BĮ procesinės formos esminius bruožus, teisinio reglamentavimo, bei praktinio taikymo probleminius aspektus, pateikti išvadas ir praktinius pasiūlymus.

Uždaviniai:

1. Pateikti baudžiamojo proceso teisėje suformuotus BĮ priėmimo proceso bruožus bei esminius požymius, būdingus šiai procesinei formai;
2. Atskleisti formaliųjų ir vertinamųjų BĮ priėmimo proceso kriterijų reikšmę, bei išanalizuoti jų praktinio taikymo aspektus;
3. Išanalizuoti prokuroro įgaliojimus reglamentuojantį teisinį reguliavimą ir praktinio įgyvendinimo BĮ priėmimo procese galimybes;
4. Išnagrinėti asmens, traukiamo baudžiamajon atsakomybėn, procesinių garantijų turinį bei įvertinti praktines jų įgyvendinimo, BĮ priėmimo procese, galimybes;
5. Išanalizuoti nukentėjusiojo teisinės padėties probleminius aspektus.

Tyrimo metodika. Siekiant kuo tiksliau išanalizuoti ir atskleisti pasirinktą temą, darbe naudoti įvairūs teoriniai ir empiriniai tyrimo metodai.

Analitiniu- kritiniu metodu analizuoti moksliniai straipsniai, vadovėliai, metodinės priemonės, siekiant įvertinti suformuotas mokslininkų pozicijas. Lyginamuoju bei sisteminės analizės metodu naudotasi lyginant BPK ir kitų šalių teisės aktuose įtvirtinto BĮ priėmimo proceso panašumus ir skirtumus. Loginis, dokumentų analizės, bei sisteminės analizės metodai naudoti teismų praktikos, Konstitucinio teismo nutarimų, teisės aktų, susijusių su BĮ priėmimo procesu, analizei, siekiant išryškinti šio proceso probleminius aspektus, atskleisti proceso

dalyviams suteikiamų teisių ir procesinių garantijų turinį. Apibendrinimo metodu naudotasi formuojant išvadas, rengiant galimus problemų sprendimus.

Tyrimo struktūra. Darbą sudaro: įvadas, dėstomoji dalis, išvados, pasiūlymai, naudotos literatūros sąrašas, anotacijos ir santraukos lietuvių ir anglų kalbomis.

Pirmojoje dalyje pateikiama BĮ priėmimo proceso samprata, bei iš jos kildinami bendrieji šios procesinės formos bruožai. Taip pat analizuojami formalieji ir vertinamieji požymiai, jų įtvirtinimas teisės aktuose, bei praktiniai šių požymių įgyvendinimo aspektai.

Antrojoje dalyje nagrinėjami prokuroro pareiškimo teismui turinio probleminiai aspektai, pateikiama teismų praktikos analizė, siekiant nustatyti pagrindines turinio problemas ir jų vertinimo teisme aspektus. Šioje dalyje taip pat nagrinėjama teisinio reguliavimo problematika susijusi su prokuroro įgaliojimų apimtimi, bei pateikiama teismų sprendimų analizė.

Trečiojoje dalyje nagrinėjamas kai kurių proceso dalyvių procesinių teisių reglamentavimas, išskiriant jų probleminius aspektus. Taip pat pateikiamas jų praktinio įgyvendinimo vertinimas, išskiriant probleminius aspektus.

Ginamieji teiginiai:

1. Specifinė BĮ priėmimo procesinė forma lemia proceso greitumo principo dominavimą kitų baudžiamojo proceso principų atžvilgiu, ir dėl to baudžiamojo proceso dalyvių procesinių garantijų įgyvendinimas praktikoje yra nepakankamas.

2. BĮ priėmimo proceso ypatybės, bei netinkamas arba nepakankamas teisinis reguliavimas lemia prieštaringos teismų praktikos, taikant BĮ priėmimo procesą, formavimąsi.

1. BAUDŽIAMOJO ĮSAKYMO PRIĖMIMO PROCESO BENDROJI CHARAKTERISTIKA

Šiuolaikinėje baudžiamojo proceso teisės mokslinėje literatūroje supaprastintos formos įvardijamos kaip „vienos aktualiausių šiuolaikinio baudžiamojo proceso tobulinimo krypčių ir kriminalinės justicijos efektyvaus funkcionavimo prielaidų aukšto nusikalstamumo sąlygomis“¹⁹. BĮ priėmimo procesas yra viena iš dviejų Lietuvos BPK reglamentuotų supaprastintų baudžiamojo proceso rūšių, todėl tikslinga išanalizuoti bendrus BĮ priėmimo proceso bruožus, išskirti šios procesinės formos kriterijus, bei susieti juos su praktiniais pavyzdžiais.

1.1. Baudžiamojo įsakymo priėmimo proceso samprata, bruožai

Teismo BĮ priėmimo procesas apibūdinamas kaip „vienas iš svarbiausių baudžiamojo proceso institutų, leidžiančių supaprastinti procesinę formą“²⁰, pabrėžiant jo svarbą supaprastintų formų tarpe. R. Jurgaitis daktaro disertacijoje „Supaprastina baudžiamoji procesinė forma“²¹ suformavo BĮ priėmimo proceso sampratą, kuri Lietuvos baudžiamojo proceso doktrinoje naudojama iki šiol: „supaprastintą baudžiamąją procesinę formą, pagal kurią prokurorui pasiūlius ir kaltinamajam neprieštaraujant, teisėjas, remdamasis ikiteisminio tyrimo metu surinktais duomenimis be nagrinėjimo teisme vienasmeniškai priima baudžiamąjį įsakymą, kuriuo pagal BK nustatytą sankciją negali būti paskiriama jokia kita bausmė, išskyrus baudą“²². R. Jurgaičio daktaro disertacija parengta 2004 m., kai BPK 418 straipsnis, kaip vienintelę BĮ galimą paskirti bausmę nustatė- baudą, todėl šiuo aspektu samprata dabartinio teisinio reguliavimo neatitinka. 2011 m. autorius šią savo apibrėžimo dalį, dėl galimos skirti bausmės, patikslino: „kaltinamajam pagal Baudžiamajame kodekse nustatytą sankciją gali būti paskiriama Baudžiamojo proceso kodekso leistina bausmė“²³. Toks apibūdinimas yra žymiai tikslesnis, nes BĮ priėmimo procesas kinta: tobulinamos BPK normos, plečiamos galimų sankcijų ribos ir pan.

Iš šios sampratos kildinami ir pagrindiniai BĮ priėmimo proceso bruožai. Išskiriami keturi:

¹⁹ Ramūnas Jurgaitis, *supra note 12*, p. 4.

²⁰ Gintaras Goda, *supra note 14*, p. 53.

²¹ Ramūnas Jurgaitis, *op. cit.*, p. 70.

²² *Ibid.*

²³ Rima Ažubalytė, Ramūnas Jurgaitis ir Jolanta Zajančauskienė, *supra note 18*, p. 46.

1) šios procesinės formos taikymas susijęs su BPK 418 straipsnio 1 dalyje leistina skirti bausme;

2) šį procesą inicijuoja prokuroras, įtariamajam²⁴ sutinkant;

3) nusikalstamos veikos aplinkybės privalo būti aiškios;

4) BĮ priimamas be teismo posėdžio, teisėjo vienasmeniu sprendimu²⁵.

Reikia pastebėti, kad baudžiamajame procese „vienintelė išimtis, kai teismas gali priimti nuosprendį nesurengęs teisminio nagrinėjimo- tai BĮ priėmimas“²⁶.

Visuotinai sutariama, kad baudžiamoji teisė (materialinė) yra neatsiejamai susijusi su baudžiamąjo proceso (procesine) teise. Viena be kitos nė viena negalėtų tinkamai funkcionuoti, t.y. jos viena kitą papildo. Remiantis tarpusavio ryšiu, mokslinėje literatūroje BĮ priėmimo proceso požymiai klasifikuojami į materialiuosius ir procesinius, o siekiant tiksliau ir informatyviau atskleisti jų esmę: į formaliuosius ir vertinamuosius²⁷.

Formalusis požymis- „tai konkrečios BK specialiosios dalies straipsniai, įtvirtinantys nusikalstamų veikų sudėtis, kurias baudžiamąjo proceso įstatymas leidžia tirti ir nagrinėti supaprastinta procesine tvarka“²⁸. Kitaip tariant, šis požymis lemia kurioms veikoms esant galimas BĮ priėmimo procesas. BPK 418 straipsnio 1 dalyje nėra nurodyti konkretūs straipsniai, o numatytos galimos skirti bausmės, kurios ir tampa atspirties tašku, sprendžiant dėl BĮ instituto taikymo.

Vertinamieji požymiai apibrėžiami kaip „baudžiamosios bylos savybės, apibūdinamos nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių aiškumu (akivaizdumu), kaltinamojo prisipažinimu, baudžiamąjo proceso dalyvių pozicija dėl proceso baigties bei kitais turinčiais reikšmę veiksniais, kurie gali lemti greitesnę bei paprastesnę nusikalstamos veikos tyrimo ir nagrinėjimo tvarką“²⁹. Siekiant taikyti BĮ priėmimo procesą, būtina visų vertinamųjų požymių visuma, t.y. šie požymiai nėra alternatyvūs.

Vertinamieji požymiai apima tokius aspektus kaip: veikos faktinių aplinkybių aiškumą (nusikaltimo padarymo vietą, laiką, būdą ir pan.), įtariamojo sutikimą (BPK 418 str. 3 d.), nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimą (BPK 418 str. 1 d.), nukentėjusiojo pozicijos

²⁴ Autorės nuomone, kalbant apie BPK 418 straipsnį, „kaltinamojo“ sąvoka neatitinka asmens, traukiamo baudžiamajon atsakomybėn, procesinio statuso, todėl tekste (skirtingai nei BPK 418 straipsnyje) vartotina „įtariamojo“ sąvoka. Plačiau apie tai skyriuje: „3.1. Įtariamojo procesinės galimybės apginti savo interesus iki prokurorui surašant pareiškimą teismui“.

²⁵ Rima Ažubalytė, Ramūnas Jurgaitis ir Jolanta Zajančauskienė, *supra note* 18, p. 47.

²⁶ Raimundas Jurka et. al., *Baudžiamąjo proceso principai* (Vilnius: Eugrimas, 2009), 104.

²⁷ Rima Ažubalytė, Ramūnas Jurgaitis ir Jolanta Zajančauskienė, *op. cit.*, p. 41; Ramūnas Jurgaitis, „Formalieji ir vertinamieji požymiai taikant supaprastintą baudžiamąją procesinę formą,“ *supra note* 13, p. 57; Ramūnas Jurgaitis, *supra note* 12, p. 21

²⁸ Ramūnas Jurgaitis, „Supaprastina baudžiamoji procesinė forma“ *op. cit.*, p. 22.

²⁹ Ramūnas Jurgaitis, „Formalieji ir vertinamieji požymiai taikant supaprastintą baudžiamąją procesinę formą,“ *op. cit.*, p. 58.

vertinimą (BPK 418 str. 4 d.). Galima teigti, kad vertinimą BĮ priėmimo procese atlieka visi proceso dalyviai. Prokuroras sprenddamas dėl šios procesinės formos taikymo (BPK 418 str.), teismas- priimdamas sprendimą dėl teismo BĮ (BPK 420 str.). „*Kiti proceso dalyviai, kuriems įstatymas suteikia teisę išreikšti savo poziciją dėl galimybės užbaigti procesą supaprastinta tvarka*³⁰, išreikšdami tokią poziciją įvertina ne tik nusikalstamos veikos padarymo aplinkybių aiškumą, bet ir jų teisių, interesų apsaugą ir gynimą“³¹ (BPK 418 str. 3 d., 4 d.).

1.2. Baudžiamojo kodekso straipsnio sankcija- baudžiamojo įsakymo priėmimo proceso formalūs kriterijus³²

Nors prokuroras turi prerogatyvą spęsti, ar užbaigti procesą BĮ priėmimo procesu, tačiau jis privalo kiekvienu atveju laikytis įstatymuose nustatytų reikalavimų. BPK 418 straipsnyje yra įtvirtintos sąlygos, kurioms esant prokuroras gali užbaigti procesą BĮ priėmimo procesu. Vienas iš svarbiausių formaliųjų kriterijų- BK³³ straipsnio sankcija. Sankcija šioje procesinėje formoje yra vienas iš formaliųjų požymių, kuris yra būtinas taikyti šią supaprastinto proceso formą. Kitaip tariant, tai „*pirmoji sąlyga, norint pradėti BĮ priėmimo procesą, yra Baudžiamajame kodekse nustatyta sankcija ir Baudžiamojo proceso kodekso 418 straipsnio 1 dalyje leistina bausmė*“³⁴. Įstatymų leidėjas BĮ priėmimo proceso taikymo galimybę sieja su veikos pavojingumu. BPK 418 straipsnio 1 dalyje imperatyviai nurodyta, kad BĮ priėmimo procesas yra galimas, jei už šios veikos „*padarymą BK straipsnio sankcija numato ir švelnesnės bausmės už terminuotą laisvės atėmimą ar laisvės atėmimą iki gyvos galvos skyrimo galimybę*“³⁵. Akivaizdu, kad nuo BPK priėmimo 2002 m., kuomet ši supaprastinta forma galėjo būti taikytina tik toms nusikalstamoms veikoms, už kurių padarymą galėjo būti skiriama bauda, BĮ taikymas tapo gerokai „liberalesnis“.

Kitų šalių BĮ taikymo galimybės dar platesnės. Švedijoje šis procesas orientuotas į greitą susitarimą tarp prokuroro ir įtariamojo, be teismo įsikišimo, todėl pagrindinė bausmė- bauda. Tačiau Švedijos BPK 48 skyriaus 4 dalis numato, kad BĮ galimas ir skiriant asmeniui lygtinį paleidimą arba lygtinį paleidimą ir baudą, jei pagrįstai galima manyti, kad tokią bausmę

³⁰ Baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas yra viena iš Lietuvos BPK reglamentuojamų supaprastintų procesinių rūšių.

³¹ Rima Ažubalytė, Ramūnas Jurgaitis ir Jolanta Zajančauskienė, *supra note* 18, p. 45.

³² Terminai „kriterijus“ ir „požymis“ darbe vartotini kaip sinonimai.

³³ „Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas,“ (galiojanti suvestinė redakcija nuo 2016-04-01), *Valstybės žinios* 89, 2741 (2000).

³⁴ Rima Ažubalytė et al., *supra note* 17, p. 251.

³⁵ „Generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. I-134 „Dėl rekomendacijų dėl proceso baigimo teismo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo,“ prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d7e6b1d0083411e588da8908dfa91cac>

kaltinamajam skirtų ir teismas³⁶. Lenkijos BPK 500 straipsnis numato dvi bausmės galimybes: baudą ir laisvės apribojimą, o 502 straipsnio 2 dalis leidžia kartu skirti ir baudžiamojo poveikio priemonę. Baudos dydį riboja BPK 502 straipsnio 1 dalis, kurioje numatyta, kad bausmė negali viršyti šimto parų mokesstinio dydžio arba dvejų šimtų tūkstančių zlotų³⁷. Vokietijos BPK 407 straipsnio 2 dalies 3 punkte numatyta galimybė skirti laisvės atėmimo bausmę, neviršijančią vienerių metų, jos vykdymą atidedant³⁸. Estija apsiriboja tik baudos skyrimo galimybe, BPK 251 straipsnyje nurodyta, kad BĮ taikytinas tik skiriant baudą, kaip pagrindinę bausmę³⁹.

„Šiuolaikinės tiek Lietuvos, tiek užsienio valstybių baudžiamasis procesas rodo, kad supaprastintos baudžiamosios proceso formos taikymas jau neapsiriboja vien mažiausio pavojingumo nusikalstamomis veikomis“⁴⁰. Tai patvirtina ir Lietuvoje 2011 m. rugsėjo 11 d. įsigalioję ir dabar aktualūs BPK 418 straipsnio 1 dalies pakeitimai⁴¹, kuriais įtvirtinta, galimybė BĮ baigti bylas, kuriose už nusikalstamas veikas, kaip alternatyvi ar vienintelė bausmė gali būti skiriama bet kuri bausmė, išskyrus veikas, už kurias gali būti skiriamas tik terminuotas laisvės atėmimas arba laisvės atėmimas iki gyvos galvos.

Kitos šalys reglamentuoja platesnį galimų bausmių sąrašą, pavyzdžiui, Vokietijos BPK 407 straipsnio 2 dalies 2a punkte numatytas draudimas laikyti, prižiūrėti, prekiauti ar kitaip kontaktuoti su gyvūnais nuo vienerių iki trejų metų; to paties straipsnio 2 dalies 3 punkte numatyta galimybė skirti laisvės atėmimo bausmę neviršijančią vienerių metų, jos vykdymą atidedant.

Lietuvoje nėra galimybės taikyti BĮ priėmimo procesą, esant labai sunkiems nusikaltimams BK 11 straipsnio prasme. BK nėra nė vienos nusikalstamos veikos, kurios sankcija apimtų alternatyvią bausmę ir terminuotą laisvės atėmimo bausmę, viršijančią dešimt metų. Greičiausiai dėl to, kad labai sunkūs nusikaltimai dažnai yra sudėtingi, reikalaujantys ypatingo dėmesio, didelių finansinių ir žmogiškųjų išteklių. Visiškai su tuo sutikti nederėtų, nes kiekvienas atvejis yra individualus ir net labai sunkių nusikaltimų aplinkybės gali būti tokios, kad BĮ institutas būtų sėkmingai panaudotas. Logiškesni baudžiamojo proceso teisės doktrinoje

³⁶„Švedijos baudžiamojo proceso kodeksas,“ prieiga per internetą: http://www.government.se/contentassets/a1be9e99a5c64d1bb93a96ce5d517e9c/the-swedish-code-of-judicial-procedure-ds-1998_65.pdf

³⁷„Lenkijos baudžiamojo proceso kodeksas,“ prieiga per internetą: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19970890555>

³⁸„Vokietijos baudžiamojo proceso kodeksas,“ prieiga per internetą: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html

³⁹„Estijos baudžiamojo proceso kodeksas,“ prieiga per internetą: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013093/consolide>

⁴⁰ Rima Ažubalytė, Ramūnas Jurgaitis ir Jolanta Zajančauskienė, *supra note* 18, p. 26.

⁴¹ „Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 3, 9, 40, 63, 64, 145, 147, 152, 154, 158, 160, 161, 162, 163, 170, 172, 178, 179, 181, 183, 212, 214, 217, 218, 220, 237, 254, 276, 372, 373, 3741, 3742, 418, 419, 421, 422, 426, 429 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 32, 1601 straipsniais įstatymas,“ *Valstybės žinios* 81, 3965 (2011).

išdėstyti argumentai: kad esant sunkiems, ypatingą politinę arba visuomeninę reikšmę turintiems nusikaltimams, supaprastinta procesinė forma neturėtų būti taikoma, nes yra svarbios visos proceso stadijos, bei įstatymų nustatytos garantijos⁴². Šiai pozicijai reikia pritarti, kadangi taikant BĮ priėmimo procesą iš esmės yra užtikrinamos tik pagrindinės procesinės garantijos, baudžiamojo proceso principai įgyvendinami tam tikra prasme ribotai.

BK yra sunkių nusikaltimų, kai galima taikyti BĮ priėmimo procesą: „Išnaudojimas priverstiniam darbui ar paslaugoms“ (147¹ str. 2 d.), „Seksualinis prievartavimas“ (BK 150 str. 1 d.), „Vaiko pagrobimas arba vaikų sukeitimas“ (BK 156 str. 1 d.), „Darbų saugos ir sveikatos apsaugos darbe reikalavimų pažeidimas“ (BK 176 str. 1 d.), „Kontrabanda“ (BK 199 str.1 d.), „Muitinės apgaulė“ (BK 199¹ str.1 d.), „Neteisėtas disponavimas akcizais apmokestinamomis prekėmis“ (BK 199² str. 1 d.), „Kyšininkavimas“ (BK 225 str. 2 d.), „Piktnaudžiavimas“ (BK 228 str. 2 d.), „Šaunamojo ginklo, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų pagrobimas“ (BK 254 str. 1 d.), „Biologinio ginklo kūrimas ar neteisėtas disponavimas juo“ (BK 267¹ str. 1 d.), „Lietuvos Respublikos piliečių kelionių į užsienį nelegaliai ten jiems pasilikti arba palikti be pagalbos organizavimas“ (BK 293 str. 1 d.). 2010 m. Teisės tyrimų ir apibendrinimo departamento atliktas teismų praktikos, skiriant bausmes už kontrabandą (Baudžiamojo kodekso 199 straipsnis), tyrimas⁴³ parodė, kad praktikoje naudojama BĮ priėmimo proceso galimybe, esant sunkioms nusikalstamoms veikoms: apygardų teismuose per 2007 m.– 2010 m. I pusmetį „priimti 134 sprendimai baudžiamosiose bylose, kuriose asmenys buvo kaltinami pagal BK 199 straipsnio 1 dalį; iš jų apie 36 proc. nuosprendžių (priimti 48 nuosprendžiai) ir apie 64 proc. teismo baudžiamųjų įsakymų (priimti 86 teismo baudžiamieji įsakymai)“⁴⁴.

Kaip jau buvo minėta anksčiau, BPK aiškiai numatyta, kad reali laisvės atėmimo bausmė BĮ negali būti skiriama. Tačiau teismų praktikos analizė parodė, kad 2011 m. rugsėjo 11 d. įsigalioję BPK 418 straipsnio 1 dalies pakeitimai, sukėlė nemažų diskusijų.

BPK 418 straipsnio 1 dalis imta aiškinti pernelyg plečiamai, todėl teismų praktikoje 2011- 2013 m. buvo bylų, kuriose prokurorai kreipėsi į teismą su pareiškimu dėl teismo BĮ, prašydami terminuotos laisvės atėmimo bausmės⁴⁵. Reikia pastebėti, kad šiose bylose teismai skyrė prokurorų prašomas terminuotas laisvės atėmimo bausmes.

⁴² Rima Ažubalytė, Ramūnas Jurgaitis ir Jolanta Zajančkauskienė, *supra note* 18, p. 26.

⁴³ „Teismų praktikos skiriant bausmes už kontrabandą (Baudžiamojo kodekso 199 straipsnis) tyrimas,“ žiūrėta 2015 12 15, <http://www.lat.lt/lt/teismu-praktika/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/audziamuju-bylu-apzvalgos.html>

⁴⁴ *Ibid.*

⁴⁵ „Radviliškio rajono apylinkės teismo 2012 m. gegužės 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-197-766/2012,“; „Tauragės rajono apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-381-140/2012,“; „Tauragės rajono apylinkės teismo 2012 m. gruodžio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-411-140/2012,“; „Tauragės rajono apylinkės teismo 2013 m. vasario 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-105-105/2013,“; „Šilalės rajono apylinkės teismo 2011 m. gruodžio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-118-220/2011,“; „Telšių rajono apylinkės teismo 2012 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-105-187/2012,“; „Telšių

Dalis teismų tinkamai taikė BPK 418 straipsnio 1 dalį ir byloje, kai buvo siūloma terminuota laisvės atėmimo bausmė, BĮ nebuvo priimti. Tokiais atvejais prokurorų skunduose vyravo analogiški argumentai, kad BPK 418 straipsnyje nėra įtvirtinto draudimo skirti terminuotą laisvės atėmimo bausmę, nes BPK 418 straipsnio 1 dalyje įvardijamos ne BĮ negalimos skirti bausmės, o nusikalstamos veikos, kai tokia tvarka procesas negali vykti, t.y. kai sankcijoje už nusikalstamą veiką be alternatyvų numatyta tik terminuota laisvės atėmimo bausmė ar laisvės atėmimas iki gyvos galvos⁴⁶. Akivaizdu, kad toks BPK 418 straipsnio 1 dalies aiškinimas buvo netinkamas. Nors minėtame straipsnyje nėra tiesiogiai nurodyta, kad tokia bausmė negalima, tačiau yra aiškiai apribota prokuroro galimybė užbaigti procesą, kai už nusikalstamą veiką nėra galimybės skirti alternatyvios bausmės, kuri būtų nesusijusi su terminuotu laisvės atėmimu ar laisvės atėmimu iki gyvos galvos. Taigi, draudimas skirti tokias bausmes yra sietinas su draudimu prokurorui apskritai pradėti šį procesą. Galiausiai vienoda teismų praktika suformuota Lietuvos Respublikos generaliniam prokurorui kreipusis dėl bylos atnaujinimo dėl aiškiai netinkamo baudžiamojo įstatymo pritaikymo. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija keliose tokio pobūdžio bylose išaiškino, kad BPK 418 straipsnio 1 dalies *“nuostata reiškia, kad prokuroras gali inicijuoti teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procesą tik tuo atveju, kai baudžiamasis procesas vyksta dėl nusikalstamos veikos, už kurios padarymą BK numato švelnesnės bausmės už terminuotą laisvės atėmimą ar laisvės atėmimą iki gyvos galvos skyrimo galimybę. Toks prokuroro galimybių siekti proceso užbaigimo teismo baudžiamojo įsakymo priėmimu ribojimas reiškia, kad ir dėl teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo sprendžiantis teismas gali skirti tik švelnesnę bausmę negu terminuotas laisvės atėmimas ar laisvės atėmimas iki gyvos galvos“*⁴⁷. Akivaizdu, kad šios nutartys padėjo suformuoti vieningą teismų praktiką šiuo klausimu. Tačiau atkreiptinas dėmesys,

rajono apylinkės teismo 2012 m. liepos 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-162-304/2012,“; “Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2012 m. vasario 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-425-606/2012,“; “Šilalės rajono apylinkės teismo 2012 m. sausio 3 d. baudžiamojoje byloje Nr. 1-16-220/2012,“; “Radviliškio rajono apylinkės teismo 2012 m. birželio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-223-132/2012,“; “Telšių rajono apylinkės teismo 2012 m. birželio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-146-187/2012,“; “Radviliškio rajono apylinkės teismo 2012 m. rugsėjo 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-325-766/2012,“; “Telšių rajono apylinkės teismo 2012 m. liepos 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-163-304/2012,“; “Telšių rajono apylinkės teismo 2012 m. liepos 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-170-187/2012,“; “Šakių rajono apylinkės teismo 2013 m. gruodžio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-149-829/2013,“; “Telšių rajono apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-280-304/2012,“; “Telšių rajono apylinkės teismo 2012 m. kovo 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-82-344/2012,“; “Vilniaus rajono apylinkės teismo 2013 m. sausio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-123-927/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/paieska>

⁴⁶ “Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje 1S-437-72/2012,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/190792893478012/1S-437-72/2012>; “Klaipėdos apygardos teismo 2012 m. liepos 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-739-557/2012,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/272069305775238/1S-739-557/2012>

⁴⁷ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje 2A-2/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/32246811728730/2A-2/2013>; „Lietuvos aukščiausiojo teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-8/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/75852304192719/2A-8/2013>

kad naujos Generalinio prokuroro rekomendacijos, atitinkančios BPK 418 straipsnio 1 dalį, patvirtintos tik 2015 m. birželio 1 d. Nors jos nereguliuoja proceso tvarkos, tai išimtinai daro BPK, tačiau jomis „*detalizuojamos įstatyme nustatytos bendro pobūdžio taisyklės ar apibrėžiama įstatymo nuostatų įgyvendinimo tvarka*“⁴⁸, todėl manytina, kad toks procesinio teisinio reguliavimo detalizavimas pasikeitus BPK 418 straipsnio nuostatomis, būtų galėjęs padėti išvengti netinkamo BPK normos aiškinimo. Juo labiau, kad „*prokuratūros įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje expressis verbis nurodyta (tą pabrėžia ir vyraujanti baudžiamojo proceso teisės doktrina), kad generalinio prokuroro rekomendacijos prokurorams ir ikiteisminio tyrimo pareigūnams yra privalomos*“⁴⁹.

Kitas diskutuotinas aspektas, sietinas su galimomis paskirti švelnesnėmis, nei įstatymas numato, bausmėmis. Pavyzdžiui, pritaikius BK 54 straipsnio 3 dalį arba BK 62 straipsnį, gali būti paskirta alternatyvi bausmė, nesusijusi su realiu laisvės atėmimu, net jei BK numato tik laisvės atėmimo bausmę be jokių alternatyvų. Teoriškai tokiu atveju tampa galima alternatyvi, su realiu laisvės atėmimu nesusijusi bausmė, tačiau pritaria Generalinio prokuroro rekomendacijų 5.1. punkto nuostatai, kad BĮ, net jei prokuroras mano, kad gali būti paskirta švelnesnė bausmė, negali būti taikomas⁵⁰. Tik teismas, naudodamasis savo išimtinė teise, skiria bausmę. Jis nėra saistomas prokuroro siūlymo dėl bausmės rūšies ar dydžio, išdėstyto pareiškime dėl proceso užbaigimo teismo BĮ. Dėl šių priežasčių prokurorui, nusprendus bylą baigti BĮ, nėra žinoma kokia bausmė bus skirta, t.y. teismas pasinaudos galimybe skirti švelnesnę, nei įstatymas numato bausmę, ar ne. Todėl egzistuoja tikimybė, kad teismas paskirs su laisvės atėmimu susijusią bausmę, kurios skyrimas šioje procesinėje formoje negalimas. Tokiu būdu kiltų prieštaravimas tarp priimto sprendimo ir nustatyto teisinio reguliavimo.

Praktikoje pasitaiko ir tokių pavyzdžių: „*prokuroras pateikė pareiškimą dėl proceso užbaigimo baudžiamuoju įsakymu, kuriame prašė pripažinti D. J. kaltu padarius nusikalstamą veiką, numatytą BK 22 str. 1 d, 182 str. 2 d. ir pritaikius BK 54 str. 3 d. skirti 21 MGL dydžio baudą*“⁵¹. BK 182 straipsnio 2 dalyje sankcijoje numatytas laisvės atėmimas iki 8 metų nenumatant alternatyvios bausmės. Manytina, kad šiuo atveju buvo nesilaikyta BPK 418 straipsnio 1 dalies reikalavimų, todėl pritaria teismo sprendimui, kad „*procesas, kurio metu turėjo būti priimtas baudžiamasis įsakymas, negalėjo būti pradėtas*“⁵².

⁴⁸ Remigijus Merkevičius, „Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro rekomendacijų kaip baudžiamojo proceso teisės šaltinių problematika,“ *Teisė* 88 (2013): 79.

⁴⁹ *Ibid.*, p. 84.

⁵⁰ „Generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. I-134 „Dėl rekomendacijų dėl proceso baigimo teismo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo,“ *supra note* 35.

⁵¹ „Kauno apygardos teismo 2015 m. vasario 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-183-327/2015,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/50135212919159/1S-183-327/2015>

⁵² *Ibid.*

Tęsiant teismų praktikos analizę, kyla klausimas, ar prokuroras galėdamas numatyti, kad asmeniui, atsižvelgiant į jo asmenybę ar kitas aplinkybes, bus skiriama terminuota laisvės atėmimo bausmė, pagrįstai kreipiasi į teismą dėl proceso užbaigimo BĮ. Vienas tokių atvejų, kai kaltinamasis yra recidyvistas BK 27 straipsnio prasme, kuriam pagal teismų praktiką dažniausiai skiriama su laisvės atėmimu susijusi bausmė⁵³. Viena vertus, prokuroras būdamas profesionalus teisininkas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, BK normas (BK 56 str.), bei susiformavusią teismų praktiką bausmės skyrimo klausimais, turėtų suvokti, kad asmeniui turėtų būti skiriama bausmė susijusi su terminuotu laisvės atėmimu ir į teismą su pareiškimu dėl teismo BĮ priėmimo nesikreipti. Tokia praktika buvo formuojama ir 2004 m. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarime⁵⁴ bei teismų praktikos apžvalgoje⁵⁵. Kita vertus, ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencija yra ganėtinai sena, kai BĮ priėmimo procese buvo galimas tik baudos skyrimas. Šiuo metu išplėtus galimų teismo BĮ taikyti sankcijų ratą, prasiplėtė ir galimybės, esant nusikaltimų recidyvui, bylą baigti taikant šią procesinę formą.

Analizuojant tokius atvejus būtina akcentuoti, kad prokuroras tik išsako poziciją, t.y. siūlo bausmės dydį ir rūšį, bet nesprenžia dėl jos skyrimo. Konstitucinio Teismo jurisprudencija patvirtina tokią poziciją: „Prokurorai nėra teisėjai, jie nevykdo teisingumo. Konstitucijoje jiems patikėta specifinė funkcija, kurios negalima tapatinti su teisminės valdžios įgyvendinimu“⁵⁶. Kitu atveju būtų pažeistas vienas iš rungimosi principo pagrindinių aspektų, numatantis, kad kaltinimo ir teisingumo vykdymo funkcijos turi būti atskirtos. Tai reiškia, kad baudžiamojo proceso metu galutinę bausmę dėl asmens kaltės gali priimti ir kriminalinę bausmę paskirti tik teismas.

Teismai yra konstatavę, kad įstatymo leidėjas nenurodė kategoriškai, jog recidyvistui turi būti skiriama bausmė, susijusi su laisvės atėmimu, ir tai paliko bylą nagrinėjančio teismo

⁵³ "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. kovo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-135/2010,“; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-201/2014,“; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. spalio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-405/2014,“; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-445/2010,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/paieska>

⁵⁴ "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. rugsėjo 17 d. nutarimas Nr. 48 „Dėl teismų praktikos, taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias bylų supaprastintą procesą,“ *Teismų praktika* 22 (2005).

⁵⁵ „Teismų praktikos taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias bylų supaprastintą procesą, apžvalga,“ prieiga per internetą: http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuletiniai/senos/nutartis.aspx?id=28526

⁵⁶ "Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas Konstitucinio teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 14, 25¹, 26, 30, 33, 34, 36, 40, 51, 56, 58, 59, 66, 69, 69¹ ir 73 straipsnių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai,“ prieiga per internetą: <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta368/content>

diskrecijai⁵⁷. Remiantis išdėstytu, manytina, kad prokuroras formaliai BPK 418 straipsnio 1 dalies reikalavimų nepažeidžia ir BĮ procesas, nusikaltimų recidyvo atveju, yra galimas (jei už nusikalstamą veiką yra numatyta ne tik terminuota laisvės atėmimo ar laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmė). Tačiau prokurorai neturėtų piktnaudžiauti BĮ institutu. Priešingu atveju BĮ priėmimo procesas gali tapti įrankiu, skirtu vilkinti procesą.

Atlikus teismų praktikos analizę susijusią su nusikaltimų recidyvu bylose, kuriose buvo priimtas teismo BĮ, galima daryti išvadą, kad tokių bylų yra nemažai. Teismas aktyviai naudojasi šia diskrecijos teise, atsižvelgdamas į nusikaltimo pobūdį: *“K. V. nusikalstamos veikos priskiriamos prie nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų ekonomikai ir verslo tvarkai, todėl jam turi būti skirtos baudos”*⁵⁸. Dažniausiai teismai, priimdami BĮ ir skirdami recidyvistui ne laisvės atėmimo bausmę, savo sprendimą motyvuoja tuo, kad paskyrus kitokią bausmę bus pasiekti BK 41 straipsnyje numatyti bausmės tikslai⁵⁹.

BĮ priėmimo procesas galimas ir tais atvejais, kai padaromos kelios nusikalstamos veikos, t.y. nusikalstamų veikų daugetas. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senatas yra pažymėjęs, kad tokiais atvejais teismo BĮ procesas taip pat galimas, *„jeigu už kiekvienos iš jų padarymą baudžiamasis įstatymas numato baudos paskyrimo galimybę”*⁶⁰. Atsižvelgiant į pasikeitusį BĮ priėmimo proceso reguliavimą, reikėtų patikslinti: ne tik baudą, bet ir bet kurią bausmę, išskyrus terminuotą laisvės atėmimą arba laisvės atėmimą iki gyvos galvos. Tai reiškia, kad nekeliama jokie papildomi reikalavimai, nei numatyti BPK 418 straipsnyje. Tačiau prokurorai priimdami sprendimą privalo atsižvelgti į bausmių bendrinimo pasekmes, t.y. ar subendrinus bausmes, skiriamas tuo pačiu BĮ, nebus pažeista BĮ formalioji sąlyga draudžianti skirti laisvės atėmimo bausmę. Vadovaujantis BK 63 straipsnyje nustatytomis bausmių bendrinimo taisyklėmis, tiek bausmių sudėjimo, tiek apėmimo atveju, lieka dominuoti griežčiausia bausmė. Taigi, BĮ priėmimo procese, bendrinant bausmes, griežčiausia skiriama bausmė turi būti bet kuri alternatyvi bausmė, nesusijusi su terminuotu laisvės atėmimu⁶¹.

⁵⁷ “Molėtų rajono apylinkės teismo 2013 m. rugsėjo 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-106-732/2013,” prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/276526399664514/1-106-732/2013>

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ “Alytaus rajono apylinkės teismo 2015 m. balandžio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-249-543/2015,”; “Vilniaus rajono apylinkės teismo 2012 m. rugpjūčio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-407-269/2012,”; “Šiaulių apylinkės teismo 2013 m. gruodžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1473-771/2013,”; “Marijampolės rajono apylinkės teismo 2014 m. gruodžio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-773-537/2014,”; “Alytaus rajono apylinkės teismo 2014 m. birželio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-365-543/2014,”; “Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. kovo 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1342-843/2015,” ir kitos, prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/paieska>

⁶⁰ “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. rugsėjo 17 d. nutarimas Nr. 48 „Dėl teismų praktikos, taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias bylų supaprastintą procesą,” *supra note* 54.

⁶¹ “Tauragės rajono apylinkės teismo 2012 m. spalio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-350-140/2012,”; “Trakų rajono apylinkės teismo 2012 m. spalio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-420-231/2012,”; “Kretingos rajono apylinkės teismo 2012 m. liepos 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-135-666/2012,”; “Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. liepos 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2340-851/2013,”; “Šilalės rajono

Prokuroras taip pat privalo atsižvelgti ne tik į esamą nusikalstamą veiką, bet ir į ankstesnes asmens nusikalstamas veikas, bei paskirtas bausmes. Tiksliau tariant, BĮ priėmimas yra galimas tik tais atvejais, jei asmeniui, už jo anksčiau padarytas nusikalstamas veikas, yra paskirta ne terminuoto laivės atėmimo arba laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmė (asmuo gali būti neatlikęs arba jam gali būti paskirtas bausmės vykdymo atidėjimas) ir subendrinus taipogi bus paskirta ne su laisvės atėmimu susijusi bausmė⁶².

Analogiška situacija ir tais atvejais, kai asmuo yra susitaikęs su nuketėjusiuoju (BK 38 str.) ir per vienerius metus padaro naują nusikalstamą veiką arba yra atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą ir jo metu vėl padaro naują nusikalstamą veiką (BK 40 str.).

Nors BPK normos, reguliuojančios BĮ procesą, nenumato tiesioginio draudimo bausmes bendrinti su terminuotomis laisvės atėmimo bausmėmis, tačiau atlikus sisteminę BPK 418- 425 straipsnių analizę, manytina, kad toks bendrinimas gali prieštarauti BĮ proceso esmei ir paskirčiai. Tai patvirtina ir Generalinio prokuroro rekomendacijų 6 punktą⁶³. Akivaizdu, kad siekiama formuoti praktiką, kad BĮ paskirtos bausmės nebūtų bendrinamos su ankstesniu nuosprendžiu paskirtomis terminuoto laisvės atėmimo bausmėmis, t.y. tomis bausmėmis, kurios negali būti skiriamos teismo BĮ.

Remiantis aukščiau išdėstytu, pritarina teismų praktikai, kad prokuroras, pasirinkdamas bylą baigti BĮ priėmimo procesu, privalo numatyti ar galutinė subendrinta bausmė kaltinamajam gali būti ne tik terminuotas laisvės atėmimas. Matydamas, kad yra tik terminuotos laisvės atėmimo bausmės skyrimo galimybė, privalo užbaigti ikiteisminį tyrimą ir bylą perduoti teismui su kaltinamuoju aktu⁶⁴. Tačiau praktinių problemų šiuo klausimu išvengti nepavyksta. Teismai subendrina BĮ priimtą bausmę su terminuota laisvės atėmimo bausme, paskirta ankstesniu nuosprendžiu, ir galutinę bausmę paskiria terminuotą laisvės atėmimą⁶⁵. Tokių sprendimų

apylinkės teismo 2013 m. spalio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-144-220/2013,“; “Skuodo rajono apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-78-884/2015,“; “Prienuo rajono apylinkės teismo 2014 m. rugpjūčio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-205-878/2014,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/paieska>

⁶² “Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. kovo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1309-654/2015,“; “Klaipėdos rajono apylinkės teismo 2014 m. gruodžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-235-586/2014,“; “Mažeikių rajono apylinkės teismo 2014 m. kovo 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-174-169/2014,“; “Vilniaus rajono apylinkės teismo 2014 m. gruodžio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-609-298/2014,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/paieska>

⁶³ “Generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. I-134 „Dėl rekomendacijų dėl proceso baigimo teismo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo,“ *supra note* 35.

⁶⁴ “Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. kovo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1366-870/2014,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/128388202002614/1-1366-870/2014>; “Vilniaus rajono apylinkės teismo 2013 m. sausio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-158-927/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/227551453711375/1-158-927/2013>

⁶⁵ “Telšių rajono apylinkės teismo 2015 m. sausio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-38-339/2015,“; “Šilalės rajono apylinkės teismo 2013 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-40-799/2013,“; “Mažeikių rajono apylinkės teismo 2012 m. rugsėjo 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-355-715/2012,“; “Molėtų rajono apylinkės teismo 2013 m. sausio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-31-99/2013,“; “Telšių rajono apylinkės

priėmimas laikytinas nukrypimu nuo formuojamos teismų praktikos, todėl vertintinas neigiamai. Be to, tai prieštarauja ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimo 13.2 punktui, kuriame numatyta, kad skiriant kitokią bausmę, nei numatyta BPK 418 straipsnyje teismas bylą turėtų perduoti nagrinėti teisme⁶⁶. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, priimdamas nutartis atnaujintose bylose, kuriose bausmė skirta BĮ buvo subendrinta su anksčiau skirta realia laivės atėmimo bausme, dėl to nepasisakė ir savo sprendime bausmes taip pat subendrino⁶⁷.

Lenkija nuėjo kitu keliu. Lenkijos BPK 501 straipsnio 1 punkte anksčiau buvo įtvirtintas imperatyvas, numatantis, kad BĮ negalimas, jei asmeniui už kitą nusikaltimą jau yra skirta terminuoto laisvės atėmimo bausmė⁶⁸. Bet 2015 m. liepos 1 d. įsigaliojusiuose pakeitimuose, ši nuostata buvo panaikinta⁶⁹.

1.3. Prokuroro teisė inicijuoti baudžiamojo įsakymo priėmimo procesą

BĮ priėmimo procese ikiteisminis tyrimas atliekamas įprasta tvarka, o jo reikšmė ypatingai didelė, nes teismo posėdžio šiame procese, nėra. Kaip rašė R. Jurgaitis „*šioje procesinėje formoje esminę reikšmę turi kvalifikuotas bylos ikiteisminis paruošimas, nes nuo jo priklauso tiesos baudžiamajame procese nustatymo sėkmė optimaliu būdu, t.y. kai sudaromos prielaidos teisėjui priimti baudžiamąjį įsakymą vien tik pagal ikiteisminio tyrimo medžiagą*“⁷⁰.

Pripažįstama, kad „*prokuroro procesinės funkcijos ikiteisminiame etape yra vyraujančios*“⁷¹. Tiek Lietuvos (BPK 418 str.), tiek Vokietijos BPK (407 str.) įtvirtinta prokuroro teisė spręsti dėl ikiteisminio tyrimo baigties BĮ priėmimo proceso tvarka. Lenkijos

teismo 2014 m. rugsėjo 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-257-339/2014,“; „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. liepos 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2362-851/2013,“; „Šilalės rajono apylinkės teismo 2014 m. birželio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-83-761/2014,“; „Mažeikių rajono apylinkės teismo 2013 m. gegužės 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-235-721/2013,“; „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. liepos 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2519-932/2014,“; „Telšių rajono apylinkės teismo 2012 m. birželio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-146-187/2012,“; „Kauno apylinkės teismo 2013 m. spalio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2778-720/2013,“; „Druskininkų miesto apylinkės teismo 2013 m. kovo 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-57-182/2013,“; ir kitos, prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/paieska>

⁶⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. rugsėjo 17 d. nutarimas Nr. 48 „Dėl teismų praktikos, taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias bylų supaprastintą procesą,“ *supra note 54*.

⁶⁷ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo baudžiamųjų bylų skyriaus kolegijos 2013 m. kovo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje 2A-2/2013,“ *supra note 47*; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-8/2013,“ *supra note 47*.

⁶⁸ „Lenkijos baudžiamojo proceso kodeksas,“ prieiga per internetą: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/10>

⁶⁹ „Lenkijos baudžiamojo proceso kodeksas,“ *supra note 37*.

⁷⁰ Ramūnas Jurgaitis, *supra note 12*, p. 69.

⁷¹ Petras Ancelis, *Funkcijų suderinamumas veiksmingame ir sąžiningame baudžiamajame persekiojime* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012), 44.

BPK tokia prokuroro teisė nėra įtvirtinta, tik nurodoma teismo teisė priimti BĮ⁷². Švedijoje prokuroro įgaliojimai plačiausi: prokuroras ne tik nusprendžia dėl galimybės bylą užbaigti BĮ, bet ir pats ją surašo, bei išsiunčia įtariamajam patvirtinti arba atmesti⁷³.

Prokuroras negali skubotai inicijuoti šios procesinės formos taikymo. Ikiteisminis tyrimas privalo būti užbaigtas, jo metu turi būti surinkta pakankamai duomenų, pagrindžiančių įtariamojo kaltę. Generalinio prokuroro rekomendacijų 2 punkte įtvirtinta: kreiptis į teismą prokuroras turėtų tik tada, kai yra BPK 218 straipsnio 1 dalyje numatyti pagrindai pabaigti ikiteisminį tyrimą⁷⁴.

Bylos aplinkybių aiškumas- vienas vertinamųjų BĮ priėmimo proceso požymių. Prokuroras turi įvertinti bylai reikšmingas aplinkybes ir spręsti, ar galima kreiptis į teismą dėl bylos užbaigimo BĮ.

Vokietijos BPK 407 straipsnis numatyta galimybė prokurorui pereiti prie BĮ priėmimo proceso, jei ikiteisminio tyrimo metu surinkti duomenys nekelia abejonių. Estijos BPK aplinkybių aiškumą, kaip vieną iš BĮ priėmimo proceso taikymo sąlygų, nurodo tiesiogiai (BPK 251 str.). Lietuvoje įvertinti bylos aplinkybes prokurorą įpareigoja BPK 419 straipsnyje prokuroro pareiškimo turiniui keliami reikalavimai, nesant aiškių aplinkybių- tokio pareiškimo surašymas tampa neįmanomu.

Remiantis Generalinio prokuroro rekomendacijų 5.2 punktu, bylos aplinkybės laikytinos aiškiomis, kai yra nustatytas nusikaltimą padaręs asmuo (ar asmenys) ir nekyla abejonių, kad jis (jie) padarė inkriminuotą veiką, nustatytos nusikalstamos veikos faktinės aplinkybės (padarymo vieta, laikas, būdas, padariniai ir kt.), bei veika kvalifikuota tinkamai, t.y. atsižvelgiant į bylos aplinkybes bei baudžiamosios teisės normoje nurodytus nusikalstamos veikos sudėties požymius⁷⁵.

Asmens kaltė kiekvienu atveju turi būti įrodyta, t.y. surinkta pakankamai duomenų patvirtinančių, kad asmuo padarė nusikalstamą veiką dėl kurios yra įtiriamas. Nepaisant siekio pagreitinti ir supaprastinti procesą, pasinaudojant BĮ institutu, negali būti pažeistos proceso dalyvių teisės. Todėl prokurorui vien įtariamojo sutikimo nepakanka, t.y. kreipdamasis į teismą, dėl proceso užbaigimo priimant teismo BĮ, jis negali remtis tik įtariamojo sutikimu dėl BĮ priėmimo proceso taikymo. Tai ne tik prieštarautų baudžiamojo proceso principams, bet ir padarytų procesą negalimu, nes įstatymų leidėjas numatęs, kad esant neaiškioms aplinkybėms, byla turi būti perduotina nagrinėti teisme (BPK 420 str. 1 d. 2 p.).

⁷² "Lenkijos baudžiamojo proceso kodeksas," BPK 500 straipsnio 1, 3 dalys, *supra note* 37.

⁷³ "Švedijos baudžiamojo proceso kodeksas," 48 skyriaus 1, 6, 7 dalys, *supra note* 36.

⁷⁴ "Generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. I-134 „Dėl rekomendacijų dėl proceso baigimo teismo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo," *supra note* 35.

⁷⁵ *Ibid.*

Įtariamojo prisipažinimas- vienas iš nusikalstamos veikos aplinkybių aiškumo aspektų. Tačiau skirtingai, nei sutikimas, įtariamojo prisipažinimas nėra privalomas. Pavyzdžiui, „*Kaip matyti iš aptarto straipsnio formuluotėje nustatytų reikalavimų, norint procesą užbaigti baudžiamuoju įsakymu, nėra imperatyviai reikalaujama, jog asmuo pripažintų kaltę padarius nusikalstamą veiką. Šioje byloje, nors kalinamasis A. S. ir neprisipažino, tačiau yra įvykdytos visos Lietuvos Respublikos BPK 418 straipsnyje numatytos sąlygos – už veikos, numatytos Lietuvos BK 284 str. 1 d. padarymą, numatomos alternatyvios bausmės rūšys yra viešieji darbai, bauda, laisvės apribojimas, areštas ar laisvės atėmimas iki 2 metų; kaltinamasis sutiko, kad procesas būtų užbaigtas baudžiamuoju įsakymu“⁷⁶. Tai atitinka teisinį reguliavimą.*

Kitoje byloje teismo argumentai priešingi. Teismas abejojo ar įtariamajam sutinkant būti teisiama priimančiam teismo BĮ, tačiau neigiant kaltę, tokia pozicija nepaneigia jo sutikimo: „*Iš bylos duomenų matyti, jog kaltinamasis D. J., pasirašydamas 2014 m. lapkričio 28 d. protokole, sutiko su galimybe užbaigti procesą baudžiamuoju įsakymu ir sutiko su bausmės rūšimi, tačiau tiek apklaustas įtariamuoju ikiteisminio tyrimo metu (t. 1, b. l. 179-180), tiek teismo posėdžio metu neigė savo kaltę, kas gali būti pripažįstama kaip kaltinamojo išreikštas nesutikimas*“⁷⁷. Toks vertinimas kelia abejonių. Autorės nuomone, BĮ priėmimo procesas buvo vykdomas nepažeidžiant teisės aktų. Įtariamojo valia išreiškiama raštu prokurorui pranešus apie sprendimą dėl proceso užbaigimo teismo BĮ (BPK 418 str. 3 d., Generalinio prokuroro rekomendacijų 5.4. p.). Aptariama teismo pozicija neatitinka ir baudžiamojo proceso teisės doktrinos, kurioje laikomasi pozicijos, kad neprieštaravimas prokuroro sprendimui, nebūtinai reiškia, kad įtariamasis prisipažįsta dėl jam inkriminuojamo nusikaltimo ar visų kaltinimo momentų⁷⁸. Todėl negalima įtariamojo neprisipažinimo tapatinti su nesutikimu dėl BĮ priėmimo proceso taikymo.

Negalima teigti, kad kaltinamojo prisipažinimas nėra reikšmingas. Tai padeda atskleisti bylos aplinkybes, palengvina ikiteisminio tyrimo atlikimą, kitaip tariant, prisideda prie greitesnio baudžiamojo proceso. Kadangi proceso greitumas- vienas pagrindinių BĮ priėmimo proceso tikslų, galima teigti, kad įtariamieji „skatinami“ prisipažinti, numatant lengvatas skiriant bausmę. BK 64^l straipsnyje numatyta, kad nuteistajam prisipažinus bausmė gali būti mažinama vienu trečdaliu. Matyti, kad praktikoje neretai sutinkama su BĮ priėmimo procesu, bausmės rūšimi,

⁷⁶ „Panevėžio miesto apylinkės teismo 2012 m. gegužės 29 d. nutartis baudžiamuoju byloje Nr. 1-600-719/2012,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/252194685211799/1-600-719/2012>

⁷⁷ „Kauno apygardos teismo 2015 m. vasario 9 d. nutartis baudžiamuoju byloje Nr. 1S-183-327/2015“, *supra note* 51.

⁷⁸ Ramūnas Jurgaitis, *supra note* 12, p. 30.

tačiau neprisipažįstama padarius nusikalstamą veiką⁷⁹. Tokiu atveju neprisipažinimas BĮ priėmimo proceso nedaro negalimu, o tik apsunkina paties įtariamojo teisinę padėtį.

Jau minėta, kad įtariamojo sutikimas, priešingai nei prisipažinimas, yra būtinas. Tai vienas svarbiausių BĮ priėmimo proceso vertinamųjų požymių, kuris analizuojamas šio darbo 3.1. skyriuje, todėl šiame skyriuje aptariamas nebus.

Net ir esant bendrininkavimui, padaromos nusikalstamos veikos, kurių aplinkybės yra visiškai aiškios, ir bylos nagrinėjimas teisme įprasto proceso tvarka būtų neracionalus. Esant bendrininkavimui prokuroro galimybė procesą užbaigti BĮ apribojama tik ta prasme, kad reikia visų nusikaltimo bendrininkų sutikimo. Generalinio prokuroro rekomendacijose patikslinta, kad toks sutikimas turi būti gautas „*iki prokuroras surašys BPK 419 straipsnyje nustatyto turinio pareiškimą, nes, įtariamajam nesutikus su proceso užbaigimu baudžiamuoju įsakymu, procesas turi vykti bendra tvarka*“⁸⁰. Prokurorai paprastai naudojasi galimybe procesą užbaigti BĮ esant bendrininkavimui⁸¹.

Bendrininkavimo atveju prokurorai naudojami ir BPK 170 straipsnyje numatyta galimybė priimti sprendimą dėl ikiteisminio tyrimo atskyrimo. Atskyrus ikiteisminį tyrimą, nebereikia visų nusikalstamą veiką padariusių asmenų sutikimo dėl BĮ priėmimo proceso taikymo, užtenka, kad sutiktų tas asmuo (ar asmenys), kurio (kurių) atžvilgiu ikiteisminis tyrimas buvo atskirtas. Pavyzdžiui, byla, kai ne visų bendrininkų atžvilgiu taikytas BĮ institutas: „*tęsdamas pradėtą veiką ir veikdamas bendrininkų grupe su E. B., E. D. (asmeniu, kurio atžvilgiu dėl šio epizodo priimtas baudžiamasis įsakymas)*“⁸²; arba: „*G. Š., veikdamas kaip kurstytojas ir padėjėjas, bendrininkų grupėje su nusikalstamos veikos vykdytojais - E. J. ir M. R., kurie dėl šios nusikalstamos veikos jau nuteisti 2014-11-24 Alytaus rajono apylinkės teismo*

⁷⁹ „Kauno apylinkės teismo 2015 m. vasario 20 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1-876-738/2015,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/167108344457833/1-876-738/2015>; „Kauno apylinkės teismo 2013 m. rugpjūčio 21 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1-2394-530/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/187921907962111/1-2394-530/2013>; „Šalčininkų rajono apylinkės teismo 2014 m. lapkričio 17 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1-360-371/2014,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/41793163456683/1-360-371/2014?word=sutiko%20neprisipa%C5%BEino>

⁸⁰ „Generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. I-134 „Dėl rekomendacijų dėl proceso baigimo teismo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo,“ *supra note* 35.

⁸¹ „Kretingos rajono apylinkės teismo 2012 m. liepos 9 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1-135-666/2012,“; „Šiaulių apylinkės teismo 2013 m. sausio 21 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1-325-77/2013,“; „Šiaulių apylinkės teismo 2013 m. gruodžio 13 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1-1473-771/2013,“; „Šiaulių apylinkės teismo 2015 m. balandžio 7 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1-457-953/2015,“; „Telšių rajono apylinkės teismo 2015 m. kovo 16 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1-83-187/2015,“; „Prienų rajono apylinkės teismo 2014 m. balandžio 15 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. N1-134-805/2014,“; „Vilniaus apygardos teismo 2015 m. liepos 7 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1-367-387/2015,“; „Šakių rajono apylinkės teismo 2015 m. kovo 12 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. N1-68-630/2015,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/paieska>

⁸² „Kauno apygardos teismo 2012 m. rugpjūčio 31 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1A-426-348/2012,“ prieiga per internetą: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=69d5411a-0987-4453-bc89-b2e043f985b0>

baudžiamuoju įsakymu“⁸³. Paminėtinas atvejis, kai prokuroras kreipėsi į teismą, kai vienas iš bendrininkų buvo nenustatytas: „E. T., <...> kaltinamas nusikalstamu būdu gauto turto įgijimu, būtent, kad veikdamas bendrininkų grupėje su ikiteisminio tyrimo metu nenustatytu asmeniu“⁸⁴. Visais šiais atvejais, atskyrus ikiteisminius tyrimus atsirado galimybė užbaigti procesą BĮ, todėl tokia praktika, autorės nuomone, vertintina teigiamai.

Prokuroro teisė inicijuoti BĮ priėmimo procesą nepilnamečių asmenų atžvilgiu vertintina nevienareikšmiškai. Baudžiamojo proceso doktrinoje teigiama pusė susijusi su proceso greitumu, mažesniu formalizavimu, teismo posėdžio nebuvimu, o neigiama- teisėjo negalėjimas daryti tiesioginio auklėjamojo poveikio nepilnamečių atžvilgiu⁸⁵. Estija (BPK 251 str. 2 d.) bei Lenkija (BPK 501 str. 3 d.) skirtingai nei Lietuva, yra numačiusios draudimą BĮ priėmimo procesą taikyti nepilnamečiams asmenis. Švedija yra nustačiusi specifinius reikalavimus⁸⁶. Lietuvoje aktyviai naudojama BĮ priėmimo institutu, kai kaltinamieji yra nepilnamečiai⁸⁷.

Užsienio BPK numatytos galimybės taikyti BĮ priėmimo procesą, kurių Lietuvos BPK nenumato. Pavyzdžiui, Vokietijos BPK 408a straipsnis numato galimybę prokurorui pateikti prašymą dėl teismo BĮ išdavimo, prieš pradėdant bylos nagrinėjimą teisme įprasto proceso tvarka, tais atvejais, kai kaltinamasis į teismo posėdį neatvyksta ir bylos nagrinėjimo pradėti negalima. Tame pačiame straipsnyje numatyta, kad prokuroro prašymas yra pateikiamas žodžiu, įregistruojant jį posėdžio protokole. Analogiška galimybė numatyta Estijoje (BPK 256 str.), kai kaltinamasis dėl įstatyme nustatytų priežasčių, negali dalyvauti nagrinėjant bylą teisme įprasto proceso metu. Teismui leidus, procesas tęsiamas laikantis BĮ priėmimo procesą reguliuojančių specialiųjų normų.

Kitų valstybių BPK yra sąlygų, ribojančių galimybę taikyti BĮ institutą, kurių nėra Lietuvos BPK. Minėtina Estijos BPK 251 straipsnio 3 punkto nuostata, numatanti draudimą prokurorui kreiptis dėl teismo BĮ, jei asmuo gydomas nuo narkomanijos arba jam turėtų būti skiriamas kompleksinis gydymas kaip seksualiniam nusikaltėliui.

⁸³ "Alytaus rajono apylinkės teismo 2015 m. lapkričio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. T-517-333/2015," prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/200763634917293/T-517-333/2015>

⁸⁴ "Kauno apylinkės teismo 2015 m. kovo 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-974-573/2015," prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/202445352739109/1-974-573/2015>

⁸⁵ Ramūnas Jurgaitis, *supra note* 12, p. 73.

⁸⁶ "Švedijos baudžiamojo proceso kodeksas," 48 skyriaus 4 dalis, *supra note* 36.

⁸⁷ "Marijampolės rajono apylinkės teismo 2013 m. kovo 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-204-537/2013,"; "Kauno miesto apylinkės teismo 2012 m. gegužės 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-2027-288/2012,"; "Vilniaus miesto apylinkės teismo 2011 m. sausio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-395-296/2011,"; "Pakruojo rajono apylinkės teismo 2016 m. vasario 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-36-287/2016,"; "Ukmergės rajono apylinkės teismo 2014 m. birželio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-205-161/2014,"; "Kauno apylinkės teismo 2014 m. rugsėjo 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-2615-720/2014,"; "Marijampolės rajono apylinkės teismo 2014 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-221-532/2014,"; "Kauno apylinkės teismo 2015 m. kovo 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-1142-720/2015," ir kitos, prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/paieska>

Apibendrinant, iš BĮ priėmimo proceso sampratos kildinami pagrindiniai šios procesinės formos bruožai, atskleidžiantys jos specifiką. Mokslinėje literatūroje išskirtinos dvi šios procesinės formos požymių grupės: formalieji, sietini su materialine teise, bei vertinamieji požymiai, sietini su procesine teise. Tik esant šių požymių visumai galima būtų baigti teismo BĮ priėmimo procesu.

BK straipsnio sankcija, kaip formalusis kriterijus, kuris yra būtinoji sąlyga taikyti BĮ priėmimo procesą, taikytinas visose darbe analizuotose šalyse. Skirtingose valstybėse galimų bausmių ribos ir rūšys nėra vienodos, tačiau nė vienoje teisinis reguliavimas nenumato galimybės teismo BĮ skirti realią laisvės atėmimo bausmę, jos neatidedant. Pažymėtina, kad vyrauja tendencija didinti sankcijų, kurio gali būti skiriamos BĮ, maksimalią ribą. Lietuvoje BĮ priėmimo procesas galimas ir taikomas esant kai kuriems sunkiems nusikaltimams.

Praktikoje BĮ priėmimo procesas taikytinas netinkamai, kai pernelyg plečiamai aiškinamos teisės normos, susijusios su formaliuoju kriterijumi. Prie to prisideda ir nepakankamas teisinio reguliavimo detalizavimas, neatitinkantis dabartinių BPK nuostatų, bei BĮ priėmimo proceso specifiška, apsunkinanti galimybę suformuoti vienodą teismų praktiką.

Prokuroras turi teisę inicijuoti proceso užbaigimą pasinaudojant BĮ priėmimo procesu, tačiau privalo atsižvelgti ar yra vertinamųjų požymių visuma. Spręsdami dėl BĮ priėmimo instituto taikymo prokurorai negali vertinti šių požymių formaliai, kadangi tokiu būdu yra užtikrinamas šio proceso kokybiškumas: proceso dalyvių teisių ir teisėtų interesų bei bendrųjų baudžiamojo proceso principų įgyvendinimas. Švedijoje prokuroro įgaliojimai yra absoliutūs, nes jis vienasmeniškai ne tik nusprendžia, bet ir surašo BĮ.

2. PROKURORO VAIDMENS SPECIFINIAI ASPEKTAI

Skyriuje pateikiami prokuroro vaidmens specifiniai aspektai, susiję su BĮ priėmimo procesu. Nagrinėjami pareiškimo teismui turinio probleminiai aspektai, pateikiant teisinio reguliavimo analizę, bei aptariant problemas kylančias praktikoje. Taip pat analizuojama ar teisinis reglamentavimas garantuoja prokuroro procesinį lygiateisiškumą, kokie galimi praktiniai sprendimai.

2.1. Prokuroro pareiškimo teismui turinys ir probleminiai aspektai

Vienas iš BĮ priėmimo proceso išskirtinumų- kaltinamojo akto nebuvimas. Vietoje šio procesinio dokumento, perduodant bylą teismui, pateikiamas pareiškimas dėl proceso užbaigimo teismo BĮ.

Pareiškimas BĮ priėmimo procese atlieka kaltinamojo akto funkciją. Baudžiamosios teisės doktrinoje laikomasi nuomonės, kad „*prokuroro pareiškimas dėl teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo savo turiniu ir procesine reikšme prilygsta kaltinamajam aktui. Iš šio pareiškimo kaltinamajam kaltinimo formuluotė, kaltinimo apimtis yra visiškai aiški*“⁸⁸. Pareiškimą dėl teismo BĮ priėmimo kaltinamajam aktui prilygina ir teismai: „*prokuroro pareiškimas dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu yra prilyginamas kaltinamajam aktui, nes jis, kaip ir kaltinamasis aktas, apibrėžia bylos nagrinėjimo teisme ribas*“⁸⁹. Tokią poziciją patvirtina Konstitucinis Teismas: „*prokuroro pareiškime dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu yra tie elementai, iš kurių kaltinamasis gali žinoti, kuo jis yra kaltinamas, ir suvokti kaltinimo esmę*“⁹⁰.

Lyginant BPK keliamus reikalavimus kaltinamajam aktui ir pareiškimui dėl proceso užbaigimo teismo BĮ, akivaizdu, kad pastarasis yra paprastesnis procesinis dokumentas dėl jam keliamų mažesnių turinio reikalavimų. Tai suprantama, kadangi BĮ priėmimo procesu yra siekiama pagreitinoti ir supaprastinti įprastinį procesą.

Mažesni reikalavimai pareiškimo dėl proceso užbaigimo teismo BĮ turiniui leidžia negaišti laiko informacijos pateikimui, kuri, esant aiškioms bylos aplinkybėms, reikšmingos įtakos bylos baigčiai nebeturėtų ir taptų tik formalumu. Tokios pozicijos laikomasi ir teisės

⁸⁸ Gintaras Goda, *supra note* 14, p. 54.

⁸⁹ „Kauno apygardos teismo 2013 m. liepos 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-1044-81/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/48578735291571/1S-1044-81/2013>

⁹⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 425 straipsnio 2 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai,“ prieiga per internetą: <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta484/content>

doktrinoje: „atskirų kategorijų bylose įvairios įrodinėtinos aplinkybės gali būti netapačios, taip pat apsiribota mažesniu proceso formalizavimu“⁹¹.

Prokuroro pareiškimo dėl teismo BĮ turiniui keliami reikalavimai išdėstyti BPK 419 straipsnyje, o jo taikymo praktika formuojama remiantis Generalinio prokuroro rekomendacija⁹², Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimu⁹³, teismų precedentais.

Lenkijos BPK specialiosios BĮ proceso normos nenumato reikalavimų prokuroro pareiškimo turiniui, todėl manytina, kad tokiu atveju pateikiamas analogiškas procesinis dokumentas, kaip ir bylą nagrinėjant įprasto proceso tvarka⁹⁴. Lietuvos BPK 419 straipsnio 1 punkte nurodyta, kokie duomenys apie kaltinamąjį turi būti nurodyti pareiškinge dėl proceso užbaigimo BĮ: „vardas, pavardė, gimimo data, asmens kodas, šeimyninė padėtis, profesija, darbovietė ir prokuroro nuožiūra- kiti asmens duomenys“⁹⁵. Palyginimui, Švedijos BPK šis reikalavimas yra kur kas paprastesnis, reikalaujama tiesiog įvardinti įtariamąjį⁹⁶. Manytina, kad tai prokuroro diskrecija pasirinkti, kokius duomenis įrašyti.

Lietuvoje, skirtingai nei surašant kaltinamąjį aktą (BPK 219 str. 1 p.), pareiškinge dėl proceso baigimo teismo BĮ, nėra imperatyviai nurodyta pateikti duomenų apie ankstesnę teistumą. Išanalizavus Generalinio prokuroro rekomendacijų 14.1. punktą, galima teigti, kad neišnykęs ar nepanaikintas teisumas (jei jis yra) privalo būti nurodytas, nes tai reikšmingi duomenys skiriant bausmę. Neprivaloma nurodyti tik duomenų apie išnykusį arba panaikintą teistumą, išskyrus atvejus, kai tokie duomenys „reikšmingi apibūdinant asmenį arba pagrindžiant įrodinėtinas bylos aplinkybes, administracinius pažeidimus, kitus kaltinamojo duomenis“⁹⁷. Tokią pat poziciją išdėstęs ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senatas savo nutarime: „Prokuroro pareiškinge be kaltinamojo asmens duomenų, išvardytų BPK 419 straipsnio 1 punkte, turi būti nurodyti neišnykę ir nepanaikinti teistumai“⁹⁸.

BPK 419 straipsnio 1 punkte nenumatyta, kad privalo būti pateikti duomenys apie gyvenamąją vietą, tačiau 2015 m. Generalinio prokuroro rekomendacijose⁹⁹ jau numatyta, kad gyvenamąją vietą nurodyti privalu. Iki šių pakeitimų apie gyvenamosios vietos nurodymą

⁹¹ Petras Ancelis, *supra note* 71, p. 80.

⁹² „Generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. I-134 „Dėl rekomendacijų dėl proceso baigimo teismo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo,“ *supra note* 35.

⁹³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. rugsėjo 17 d. nutarimas Nr. 48 „Dėl teismų praktikos, taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias bylų supaprastintą procesą,“ *supra note* 54.

⁹⁴ „Lenkijos baudžiamojo proceso kodeksas,“ *supra note* 37.

⁹⁵ Lietuvos BPK 419 straipsnis.

⁹⁶ „Švedijos baudžiamojo proceso kodeksas,“ 48 skyrius 6 dalis, *supra note* 36.

⁹⁷ „Generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. I-134 „Dėl rekomendacijų dėl proceso baigimo teismo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo,“ *op. cit.*

⁹⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. rugsėjo mėn. 17 d. nutarimas Nr. 48 „Dėl teismų praktikos taikant baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias bylų supaprastintą procesą,“ *op. cit.*

⁹⁹ „Generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. I-134 „Dėl rekomendacijų dėl proceso baigimo teismo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo,“ *op. cit.*

nebuvo kalbama¹⁰⁰, todėl teismų praktikoje būta ginčų ar gali būti priimtas ir įvykdytas teismo BĮ, kai asmuo neturi nuolatinės gyvenamosios vietos: „*prokurorės pareiškimė dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu nurodyta, kad kaltinamasis M. M. yra be pastovios gyvenamosios vietos. <...> Akivaizdu, kad, priėmus teismo baudžiamąjį įsakymą, nebus galimybės jį įteikti kaltinamajam, taigi nebus įvykdyta jam skirtina bausmė*“¹⁰¹. Tačiau aukštesnės instancijos teismas su tokia nuomone nesutiko ir perdavė bylą nagrinėti pirmos instancijos teismui, motyvuodamas, kad: „*Įstatymas imperatyviai neįpareigoja prokurorą pareiškimė dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu nurodyti kaltinamojo gyvenamąją vietą, juo labiau, jeigu jis jos neturi.<...> Nepagrįsti apylinkės teismo argumentai, jog tai, kad M. M. neturi pastovios gyvenamosios vietos, nebus galimybės jam įteikti surašyto baudžiamąjo įsakymo nuorašą, o taip pat įvykdyti paskirtos bausmės, nes, kaip matyti iš baudžiamosios bylos medžiagos, ikiteisminio tyrimo metu M. M. buvo paskirta kardomoji priemonė - įpareigojimas periodiškai registruotis policijos įstaigoje Kauno apskrities VPK ir ikiteisminio tyrimo metu nebuvo gauta duomenų apie tai, kad M. M. nevykdytų šios kardomosios priemonės sąlygų*“¹⁰².

Kitas požymis, kuriuo pareiškimas dėl BĮ skiriasi nuo kaltinamojo akto- nusikalstamos veikos aprašymas. Surašant kaltinamąjį aktą BPK 219 straipsnio 3 punktas imperatyviai nurodo, kokius duomenis šiame procesiniame dokumente reikia pateikti aprašant nusikalstamą veiką. Įstatymo leidėjas BPK 419 straipsnio 2 punkte įtvirtinęs reikalavimą trumpai aprašyti veiką, dėl kurios kaltinamasis turi būti nubaustas. Logiška, kad taikant supaprastintą procesinę formą, procesiniuose dokumentuose pateikiama informacija turi būti išsami, tačiau kuo mažiau perteklinė. Privalo būti atsižvelgta į tai, kad bylos aplinkybės yra aiškios, kaltinamasis dėl BĮ priėmimo proceso sutinka, todėl turi būti nurodyta tik tiek aplinkybių, kiek būtina nusakyti bylos esmei. Tokios pozicijos laikosi ir G. Goda: „*padarymo aplinkybės yra pakankamai aiškios, kaltinimo esmė tokiomis aplinkybėmis gali būti nusakoma keliais teiginiais*“¹⁰³.

Trumpai aprašant nusikalstamą veiką pareiškimė dėl proceso baigimo teismo BĮ, svarbu išlaikyti pusiausvyrą tarp proceso greitumo bei proceso dalyvių, o ypač kaltinamojo, procesinių teisių užtikrinimo. Generalinio prokuroro rekomendacijose detalizuota kokie duomenys turi būti nurodomi pareiškimė dėl proceso užbaigimo teismo BĮ: „*nusikalstamų veikų padarymo vieta, laikas, būdas ir padariniai, kitos svarbios aplinkybės, siekiant nepažeisti kaltinamojo teisės į*

¹⁰⁰ „Generalinio prokuroro 2003 m. balandžio 11 d. įsakymas Nr. I-47 „Dėl ikiteisminio tyrimo terminų kontrolės tvarkos ir rekomendacijų patvirtinimo,“ prieiga per internetą: <https://www.eteismai.lt/portal/lt/legalAct/TAR.721FD5645D5F>

¹⁰¹ „Kauno apygardos teismo 2013 m. spalio 1 d. nutartis baudžiamąjoje byloje Nr. 1S-1438-493/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/84415096671828/1S-1438-493/2013>

¹⁰² *Ibid.*

¹⁰³ Gintaras Goda, *supra note 14*, p. 54.

gynybą, veikų aprašymas turi atitikti BPK 187 straipsnyje numatyto pranešimo apie įtarimą turinį¹⁰⁴. Teismų praktikoje galima rasti BPK 419 straipsnio 2 punkto pažeidimų: „Šios bylos aplinkybės nėra aiškios. Kaltinime teigiama, kad nustatyta, kad kaltinamasis nenustatytu laiku nenustatytoje vietoje įsigijo nenustatytą kiekį metamfetamino. Tai nėra kaltinimas, atitinkantis Lietuvos Respublikos BPK 419 str. 2 p. keliamų reikalavimų: asmuo kaltinamas tuo, kas yra nenustatyta. Toks kaltinimo formulavimas pažeidžia asmens teisę į gynybą, <...> pagal kurią asmuo turi teisę žinoti, kuo jis yra kaltinamas“¹⁰⁵. Kitoje byloje veika visai neaprašyta: „Kauno apylinkės prokuratūros 2015-12-02 pareiškime dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu nėra aprašyta veika, dėl kurios padarymo G. A. yra kaltinamas ir turi būti nubaustas baudžiamuoju įsakymu, tuo pažeidžiant BPK 419 straipsnio 2 punktą“¹⁰⁶; arba: „nėra nurodyta tiksliai nusikaltimo padarymo vieta, nukentėjusiojo duomenys“¹⁰⁷. Pritartina pozicijai, kad „teisėjai turi reikalauti, kad prokuroro pareiškimo dėl proceso užbaigimo teismo įsakymu turinys atitiktų BPK 419 straipsnyje numatytus reikalavimus“¹⁰⁸. Todėl duomenų apie nusikaltimo vietą, laiką, nepateikimą reiktų vertinti kaip esminį pareiškimo turinio trūkumą.

Estijos bei Švedijos BPK taip pat reglamentuoja kokie duomenys turi būti pateikti prokuroro pareiškime, bei numato reikalavimą aprašyti aplinkybes, susijusias su nusikalstama veika, tačiau aprašymo išsamumas nedetalizuojamas¹⁰⁹. Tuo tarpu Lietuvos teisinėje sistemoje laikomasi nuomonės, kad teismai neturėtų reikalauti prokurorų, kad pastarieji pateiktų platų nusikalstamos veikos aprašymą: „Pirmosios instancijos teismas nepagrįstai skundžiamoje nutartyje nurodė, kad prokuroro pareiškime „veika nėra net trumpai aprašyta“, kadangi iš nusikalstamos veikos, numatytos BK 208 straipsnio 1 dalyje, aprašymo matyti, kada ir kokių būdu ji buvo padaryta, be to, kaltinimas savo apimtimi nėra pernelyg ilgas ar nesuprantamas“¹¹⁰. Teismams reikalaujant išsamaus nusikalstamos veikos aprašymo kyla grėsmė, kad BĮ procesas neteks savo specifiškumo ir taps panašus į įprastinį procesą.

Esant kelioms nusikalstamosioms veikoms, prokuroras pateikdamas pareiškimą dėl proceso užbaigimo teismo BĮ privalo aprašyti visas nusikalstamas veikas, dėl kurių asmuo

¹⁰⁴ „Generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. I-134 „Dėl rekomendacijų dėl proceso baigimo teismo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo,“ *supra note* 35.

¹⁰⁵ „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. lapkričio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-3479-536/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/71989549157682/1-3479-536/2013>

¹⁰⁶ „Kauno apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2782-668/2015,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/117642118768364/1-2782-668/2015>

¹⁰⁷ „Prienų rajono apylinkės teismo 2014 m. sausio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-72-805/2014,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/223808614839690/1-72-805/2014>

¹⁰⁸ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. rugsėjo 17 d. nutarimas Nr. 48 „Dėl teismų praktikos, taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias bylų supaprastintą procesą,“ *supra note* 54.

¹⁰⁹ „Estijos baudžiamojo proceso kodeksas,“ 252 straipsnis, *supra note* 39; „Švedijos baudžiamojo proceso kodeksas“ 48 skyriaus 6 dalis, *supra note* 36.

¹¹⁰ „Šiaulių apygardos teismo 2013 m. liepos 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-865-282/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/272643814141679/1S-865-282/2013>

kaltinamas. Neaprašius kurios nors nusikalstamos veikos, toks pareiškimas laikytinas neatitinkančius BPK 419 straipsnio 2 punkto reikalavimų: „I. Š. kaltinamas padaręs nusikalstamas veikas, numatytas BK 214 str. 1 d., 215 str. 1 d., 182 str. 1 d. <...> pareiškime dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu nėra aprašyta nusikalstama veika, numatyta LR BK 182 str. 1 d., kurios įvykdymu yra kaltinamas I. Š., ir kuriam už minėtos nusikalstamos veikos įvykdymą siūloma skirti 2 MGL (260,00 Lt) dydžio baudą“¹¹¹.

Prokuroro pateikiamame pareiškime dėl proceso baigimo teismo BĮ turi būti nurodytas baudžiamasis įstatymas (BPK 419 str. 3 p.). Teismui kilus abejonių dėl netikslaus baudžiamojo įstatymo nurodymo, teismo BĮ negali būti priimtas, antraip būtų pažeista kaltinamojo teisė į teisingą teismą. Atrodytų, kad teisinga nusikalstamos veikos kvalifikacija yra vienas esminių dalykų, kuris, teikiant pareiškimą teismui, turi būti gerai apsvarstytas, tačiau praktikoje teismams dėl to kyla abejonių. Pavyzdžiui, teismo nuomone aprašytose veikose yra kitų nusikalstamų veikų požymių, kurios nėra inkriminuotos: „Pareiškime dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu netinkamai nurodytas baudžiamasis įstatymas, numatantis atsakomybę už padarytą nusikalstamą veiką. Iš bylos medžiagos aiškiai matyti, jog R. A. veikoje galimai yra nusikalstamų veikų, nepaminėtų prokuroro pareiškime dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu.“¹¹². Kitas pavyzdys, kai veika turėtų būti kvalifikuojama pagal tą patį straipsnį, bet kitą jo dalį: „Teismo nuomone U. K. ir UAB „T. k. ir K.“ atlikti nusikalstami veiksmai turėtų būti kvalifikuoti kaip viena, tęstinė nusikalstamą veika, kurios metu buvo įgytas didelės vertės svetimas turtas. Atsižvelgiant į tai, jog U. K. ir UAB „T. k. ir K.“ padarytos turtinės žalos valstybės biudžetui dydis siekia 66858 Lt, jų įvykdytos veikos atitinka ne Lietuvos Respublikos BK 182 str. 1 d., 300 str. 1 d., bet Lietuvos Respublikos BK 182 str. 2 d., 300 str. 3 d. numatytų nusikaltimų požymius“¹¹³. Dar vienas pavyzdys, kai aplinkybės neatitinka kvalifikacijos: „Esant tokioms aplinkybėms pripažintina, kad prokuroro pareiškime dėl proceso užbaigimo baudžiamuoju įsakymu nurodyta J. S. nusikalstamos veikos kvalifikacija neatitinka pareiškime išdėstytų faktinių veikos aplinkybių. <...> Šis pareiškimo turinio trūkumas pripažintinas esminiu, nes jame nurodyta nusikalstamos veikos kvalifikacija turi atitikti jos aplinkybes. Šis pažeidimas trukdo teismui priimti baudžiamąjį įsakymą ar perduoti bylą

¹¹¹ „Kauno miesto apylinkės teismo 2011 m. sausio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-785-70/2011,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/115638329638275/1-785-70/2011>

¹¹² „Kauno miesto apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-3527-651/2012,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/192548091649333/1-3527-651/2012>

¹¹³ „Kauno apygardos teismo 2013 m. liepos 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-1044-81/2013,“ *supra note* 89.

*nagrinėti teisme, nes esant netinkamai veikos kvalifikacijai nėra aiškios kaltinimo ribos ir tai trukdo teismui realizuoti BPK 1 str. numatytą baudžiamojo proceso paskirtį*¹¹⁴.

Remiantis Generalinio prokuroro rekomendacijų 14.6, 14.7 punktais¹¹⁵, bei Aukščiausiojo Teismo senato nutarimo 5 punktu¹¹⁶ prokuroras pareiškime privalo nurodyti duomenis dėl: turto konfiskavimo, uždraudimo naudotis specialia teise, kardomosios priemonės kaltinamajam kol neįsiteisėjęs BĮ, dėl nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo, dėl civilinio ieškinio ir jo atlyginimo ar susitarimo dėl jo atlyginimo, dėl daiktinių įrodymų, bei proceso išlaidų atlyginimo.

Vokietijos BPK smulkiai išvardintos visos teisinės pasekmės, kurios gali kilti: tiek turto konfiskavimas, tiek sprendimai dėl daiktų, reikšmingų bylai, sunaikinimo ir t.t.¹¹⁷ Tuo tarpu Estijos, bei Lietuvos BPK apie tai neužsimenama. Nors Lietuvos BPK tai imperatyviai nenumatyta, tačiau nesant sprendimų dėl šių klausimų kiltų problemų. Pavyzdžiui, neišsprendus klausimo dėl daiktinių įrodymų tolimesnio likimo: „*Daiktas, turintis reikšmės nusikalstamai veikai ištirti – naminė degtinė, esanti trijose plastikinėse talpose (2013-07-16 kvitas B serija BBB Nr. 030685), saugoma Klaipėdos apskrities VPK Kretingos rajono PK, teismo baudžiamajam įsakymui įsiteisėjus, sunaikintina*“¹¹⁸. Tokia praktika atitinka Generalinio prokuroro rekomendacijų formuojamą praktiką: „*Nurodyti siūlomą sprendimą dėl dokumentų ir daiktų, turinčių reikšmės nusikalstamai veikai tirti ir nagrinėti, nurodant jų buvimo vietą*“¹¹⁹.

Pareiškime dėl teismo BĮ privalo būti išvardyti pagrindiniai duomenys, kuriais grindžiamas kaltinimas (BPK 419 str. 4 d.). Šie reikalavimai detalizuojami Generalinio prokuroro rekomendacijų 14.4. punkte: „*Tokie duomenys turėtų būti: įtariamojo prisipažinimas, nukentėjusiojo ir liudytojų parodymai, specialistų išvados ir ekspertizių aktų išvados, kiti duomenys užfiksuoti proceso veiksmų protokoluose, dokumentai ir daiktai*“.¹²⁰ Rekomendacijose akcentuojama, kad privaloma nurodyti tik šių duomenų esmę. Taip užtikrinant pusiausvyrą tarp proceso greitumo principo bei kaltinamojo teisių įgyvendinimo.

Praktikoje pasitaiko atvejų, kai teismai reikalauja plataus duomenų pateikimo, t.y. nepagrįstai pareiškimo dėl proceso užbaigimo teismo BĮ turiniui kelia tokius pačius reikalavimus

¹¹⁴ „Vilniaus rajono apylinkės teismo 2013 m. vasario 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-186-927/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/125001649726831/1-186-927/2013>

¹¹⁵ „Generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. I-134 „Dėl rekomendacijų dėl proceso baigimo teismo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo,“ *supra note* 35.

¹¹⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. rugsėjo 17 d. nutarimas Nr. 48 „Dėl teismų praktikos, taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias bylų supaprastintą procesą,“ *supra note* 54.

¹¹⁷ „Vokietijos baudžiamojo proceso kodeksas,“ 407 straipsnis, *supra note* 38.

¹¹⁸ „Kretingos rajono apylinkės teismo 2013 m. liepos 18 d. baudžiamasis įsakymas byloje Nr. 1-152-325/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/209853629663295/1-152-325/2013>

¹¹⁹ „Generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. I-134 „Dėl rekomendacijų dėl proceso baigimo teismo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo,“ *op. cit.*

¹²⁰ *Ibid.*

kaip ir kaltinamajam aktui: „Kauno miesto apylinkės teismas 2006 m. lapkričio 28 d. nutartimi baudžiamąją bylą Nr. 1-3475/2006, kurioje S. K. kaltinamas pagal LR BK 300 str.1 d. perdavė prokurorui, nurodydamas, kad prokuroro pareiškimo turinys neatitinka Lietuvos Respublikos BPK 419 str. reikalavimų, neišvardinti duomenys, kuriais grindžiamas kaltinimas, nenurodytas šių duomenų turinys. Prokuroro pareiškimas užbaigti procesą baudžiamuoju įsakymu yra kaltinamajam aktui prilygstantis dokumentas ir jo turinys iš esmės turi atitikti BPK 219 str. nustatytą kaltinamojo akto turinį“¹²¹. Autorės nuomone, tai prieštarauja pagrindinei supaprastinto baudžiamojo proceso idėjai. Prilyginus pareiškimą dėl BĮ kaltinamajam aktui (turiniui keliamų reikalavimų prasme), supaprastintas procesas taptų labiau formalizuotas ir netektų jam būdingo greitumo ir paprastumo. Tokį požiūrį patvirtina ir teismų praktika: „prokuroro pareiškime dėl proceso užbaigimo baudžiamuoju įsakymu turi būti tik išvardyti pagrindiniai duomenys, kuriais grindžiamas kaltinimas, o apie jų turinio nurodymą įstatyme nieko neminima, todėl teisėjos nutartyje nurodytas motyvas apie būtiną šių duomenų turinio nurodymą, yra visiškai nepagrįstas“¹²².

Paskutinysis reikalavimas pareiškimui dėl teismo proceso užbaigimo teismo BĮ, esantis BPK 419 straipsnio 5 punkte, sudarytas iš dviejų elementų. Pirmasis- bausmės, kurią siūlo prokuroras dydžio ir rūšies nurodymas. Antrasis- susijęs su kaltinamojo procesinių teisių užtikrinimu- tai kaltinamojo nuomonė dėl jam siūlomos bausmės. „Prieš perduodant teisėjui prokuroro pareiškimą dėl proceso užbaigimo baudžiamuoju įsakymu ir ikiteisminio tyrimo metu surinktą medžiagą, kaltinamasis turi būti supažindintas su prokuroro siūlomais priimti sprendimais <...> pageidautina, kad įtariamasis konkrečiai nurodytų, su kokios rūšies ir dydžio bausme ar kitomis pranešime nurodytomis sąlygomis jis sutinka“.¹²³ Konstitucinis Teismas pasisakydamas dėl BPK 425 straipsnio 2 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat pasisakė ir dėl bausmės nurodymo reikšmingumo BĮ priėmimo procese: „veika, dėl kurios padarymo kaltinamasis turi būti nubaustas baudžiamuoju įsakymu, ir siūlomos kaltinamajam skirti baudos dydis kaltinamajam yra žinomi (nes reikalaujama jo nuomonės dėl baudos dydžio). Taigi prokuroro pareiškime dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu yra tie elementai, iš kurių kaltinamasis gali žinoti, kuo jis yra kaltinamas, ir suvokti kaltinimo esmę“¹²⁴.

¹²¹ „Kauno apygardos teismo 2007 m. sausio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-97-290-2007,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/97534687725399/1A-97-290-2007>

¹²² *Ibid.*

¹²³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. rugsėjo 17 d. nutarimas Nr. 48 „Dėl teismų praktikos, taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias bylą supaprastintą procesą,“ *supra note* 54.

¹²⁴ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 425 straipsnio 2 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai,“ *supra note* 90.

Reikia pastebėti, kad įtariamojo sutikimas su bylos baigimu teismo BĮ yra būtina sąlyga, tačiau įtariamojo sutikimas su jam prokuroro siūloma bausme- nebūtinai. „*Nesutikimas su bausme, jos dydžiu, rūšimi ar kitomis pranešime nurodytomis sąlygomis netrukdo užbaigti procesą teismo baudžiamuoju įsakymu*“.¹²⁵ Atliekant teismų praktikos analizę rasta atvejų, kai sutinkama su bausme, tačiau neprisipažįstama kaltu: „*kaltinamasis V. B. kaltu neprisipažino <...> Kaltinamasis V. B. sutiko su proceso užbaigimu teismo baudžiamuoju įsakymu ir siūloma bausme*“¹²⁶. Tokių bylų teismų praktikoje ne viena¹²⁷. Pasitaiko atvejų, kai įtariamasis sutinka su teismo BĮ priėmimo procesu, neprisipažįsta kaltas ir tuo pagrindu prašo sumažinti bausmę: „*Kaltinamasis kaltu neprisipažino <...> Kaltinamasis sutiko, kad procesas būtų užbaigtas teismo baudžiamuoju įsakymu, tačiau prašo siūlomos paskirti baudos dydį sumažinti (b.l. 63)*“¹²⁸ ir kitos bylos¹²⁹.

Švedijos BĮ proceso specifika lemia tai, kad įtariamasis¹³⁰ apskritai nėra informuojamas, kad prokuroras sprendžia klausimą dėl šios procesinės formos. Taip pat nėra reikalaujama įtariamojo sutikimo, nesuteikiama galimybė jam prašyti kitokios bausmės rūšies ar dydžio. Prokurorui surašius BĮ, jis pateikiamas įtariamajam, kuris turi vienintelę teisę spręsti- sutikti su juo arba ne¹³¹. Todėl Lietuvos BĮ priėmimo procese kaltinamajam suteikiama ženkliai daugiau procesinių įrankių ginti savo interesus.

BPK 419 straipsnio 5 dalies pažeidimai turėtų būti vertintini itin atidžiai, nes jie susiję ne tik su formalių reikalavimų nesilaikymu, bet ir su kaltinamojo procesinių teisių pažeidimais (teisė į gynybą, teisė į teisingą teismą ir pan.). Neturėtų būti toleruojami atvejai, kai kaltinamasis

¹²⁵ „Generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. I-134 „Dėl rekomendacijų dėl proceso baigimo teismo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo,“ *supra note* 35.

¹²⁶ „Kauno apylinkės teismo 2013 m. rugpjūčio 2 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1-2282-311/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/57817406769139/1-2282-311/2013>

¹²⁷ „Alytaus rajono apylinkės teismo 2013 m. rugpjūčio 7 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1-415-224/2013,“; „Marijampolės rajono apylinkės teismo 2014 m. lapkričio 24 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1-651-537/2014,“; „Šalčininkų rajono apylinkės teismo 2014 m. vasario 10 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1-99-371/2014,“; „Alytaus rajono apylinkės teismo 2015 m. sausio 5 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1-106-448/2015,“; „Kauno apylinkės teismo 2013 m. rugpjūčio 21 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1-2394-530/2013,“; „Šalčininkų rajono apylinkės teismo 2012 m. liepos 11 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1-231-419/2012,“; „Šalčininkų rajono apylinkės teismo 2014 m. lapkričio 17 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1-360-371/2014,“; „Marijampolės rajono apylinkės teismo 2012 m. birželio 8 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1-358-610/2012,“; „Kauno apylinkės teismo 2014 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1-3504-738/2014,“ ir kitos, prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/paieska>

¹²⁸ „Biržų rajono apylinkės teismo 2013 m. balandžio 3d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1-71-857/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/24050783461636/1-71-857/2013>

¹²⁹ „Kauno apylinkės teismo 2013 m. rugpjūčio 23 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1-2397-347/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/280897351102262/1-2397-347/2013>; „Marijampolės rajono apylinkės teismo 2015 m. balandžio 30 d. nutartis baudžiamojame byloje Nr. 1-309-537/2015,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/39437845805723/1-309-537/2015>

¹³⁰ Švedijos BPK kalbant apie baudžiamąjį įsakymą yra naudojama „įtariamojo“ sąvoka, išskyrus 48 skyriaus 12a dalį, kurioje kaltinamasis po sutikimo su pateiktu baudžiamuoju įsakymu vadinamas „asmeniu patvirtinusi baudžiamąjį įsakymą“.

¹³¹ „Švedijos baudžiamojo proceso kodeksas,“ 48 skyriaus 9 dalis, *supra note* 36.

supažindinamas ir pasisako dėl vienos bausmės, o pareiškimе teismui prokuroras siūlo kitokią bausmę: „protokole dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu kaltinamasis J. B. buvo supažindintas su bausme, kuri neatitinka pareiškimе dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu nurodyta prokuroro siūloma bausmė <...> Akivaizdu, kad kaltinamajam yra nežinoma, kokia jam siūloma bausmė teismui pateiktame prokuroro pareiškimе dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu, taip pat neišdėstyta ir kaltinamojo nuomonė dėl jam skirtinos bausmės, todėl laikytina, kad prokuroro pareiškinas neatitinka pareiškimо turiniui keliamo reikalavimo, numatyto BPK 419 str. 1 d. 5 p.“¹³². Kaip pareiškimо dėl proceso baigimo teismo BĮ esminis trūkumas laikytina ir grubi prokuroro klaida, kai nurodoma netinkama bausmės rūšis: Kauno apylinkės teisme nagrinėta byla, kurioje kaltinamasis kaltinamas padaręs nusikalstamą veiką, numatytą BK 258 straipsnio 2 d., už kurią „numatytos dvi alternatyvios bausmės – bauda arba areštas. Prokurorė už kaltinamojo padarytą nusikalstamą veiką pasiūlė I. K. paskirti 6 mėnesių laisvės apribojimo bausmę, įpareigojant jį be bausmę vykdančios institucijos žinios nekeisti gyvenamosios vietos. Taigi prokurorė ne tik pasiūlė kaltinamajam tokią bausmės rūšį, kurios nenumato minėto straipsnio sankcija, bet ir nėra išdėstyta kaltinamojo nuomonė dėl bausmės“¹³³. Galima daryti prielaidą, kad prokuroras turi tikslą pasiūlyti skirti asmeniui švelnesnę, nei numatyta įstatyme, bausmę. Tokiu atveju pritartina teismų praktikai, kad prokuroras tokį sprendimą turėtų argumentuoti: „netinkamai nurodyta bausmės rūšis, kaltinant P. A. pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 300 str. 2 d., nėra motyvuojama, kodėl kaltinamajam turėtų būti skiriama švelnesnė nei Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso straipsnio sankcijoje numatyta bausmė, todėl byla perduotina prokurorui“¹³⁴. Tais atvejais, kai bausmė skiriama BĮ turi būti bendrinama su kitomis bausmėmis, prokuroras privalo pasisakyti ne tik dėl bausmių skyrimo, bet ir dėl jų bendrinimo būdo, bei galutinės bausmės: „pareiškimе dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu <...> nepasisakyta ir dėl bausmių skyrimo už nusikalstamas veikas, dėl kurių padarymo Šiaulių rajono apylinkės teismo 2008-11-28 nuosprendžiu kaltinamasis buvo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės bei nenurodytas siūlymas dėl bausmių bendrinimo būdo ir galutinės bausmės rūšies ir dydžio (BPK 419 str. 1 d. 5 p.)“¹³⁵.

¹³² „Alytaus rajono apylinkės teismo 2013 balandžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-217-849/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/184595682058559/1-217-849/2013>

¹³³ „Kauno apylinkės teismo 2013 m. rugsėjo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2501-888/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/253195346880502/1-2501-888/2013>

¹³⁴ „Kauno apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2852-825/2015,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/208437300821548/1-2852-825/2015>

¹³⁵ „Šiaulių rajono apylinkės teismo 2012 m. birželio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-283-459/2012,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/177089587237190/1-283-459/2012>

2.2. Prokurorų įgaliojimų probleminiai aspektai ir jų įgyvendinimo teisme galimybės

Galimybė šalims rungtis ir naudotis lygiomis procesinėmis teisėmis garantuoja procese dalyvaujančių šalių teisių ir teisėtų interesų užtikrinimą, bei yra vienintelis materialios tiesos pažinimo metodas¹³⁶. Proceso šalys, pasinaudodamos procesinėmis priemonėmis, siekia savo interesų įgyvendinimo, tačiau pripažįstama, kad „*teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo procese kai kurios procesinės garantijos, kaip ir baudžiamojo proceso principai, yra siauresnės apimties nei bendrame baudžiamajame procese ar kai kuriose kitose specifinėse baudžiamosiose procesinėse formose, įtvirtintose BPK IX dalyje*“¹³⁷.

Apžvelgiant prokurorui suteiktas procesines priemones galima teigti, kad nepaisant jo dominavimo ikiteisminiame tyrime, BĮ priėmimo procese jo „įtaka“ baigiasi tuo momentu, kai pareiškimas dėl BĮ priėmimo yra paduodamas teismui.

Šiame darbe anksčiau jau buvo aptarta tai, kad pareiškimas dėl proceso užbaigimo teismo BĮ yra procesinis dokumentas prilyginamas kaltinamajam aktui, „*turintis sudaryti galimybę teismui priimti teisėtą ir pagrįstą sprendimą*“¹³⁸. Šis dokumentas surašomas esant specifinei baudžiamojo proceso formai, kurios tvarką reglamentuoja BPK XXXI skyrius su specialiosiomis normomis. Nė vienoje jų nenumatyta galimybė prokurorui, padavus pareiškimą dėl teismo BĮ ir aptikus netikslumų, kreiptis į teismą, pateikti prašymą, skundą ar atlikti kitokią procesinį veiksma, kad pareiškimas galėtų būti patikslintas. Taip pat prokurorui nėra suteikta procesinių priemonių, kurios leistų apskųsti teismo priimtą BĮ. Visa tai suponuoja išvadą, kad prokurorui kreipusis į teismą dėl teismo BĮ priėmimo, viskas „atsiduria“ teismo bei kaltinamojo rankose.

BPK 420 straipsnio analizė rodo, kad įstatymų leidėjas nėra numatęs galimybės teismui perduoti¹³⁹ bylos prokurorui. Tai galima pagrįsti tuo, jog teismo BĮ orientuotas į bylas, kuriose aplinkybės aiškios, nekelia ginčų, bei yra kaltinančios ir besiginančios pusės susitarimas dėl tokios supaprastintos procesinės formos taikymo, todėl sprendimo priėmimas iš esmės tėra formalumas.

Iš ankstesniame skyriuje aprašytų teismų praktikos pavyzdžių, galima daryti išvadą, kad neretai pareiškiame dėl proceso užbaigimo teismo BĮ esančios klaidos yra neesminės, todėl pakaktų nedidelės prokuroro teikiamo pareiškimo korekcijos. Pavyzdys galėtų būti Švedijos BPK numatyta galimybė prokurorui BĮ koreguoti net ir tuo atveju, kai kaltinamasis jau yra

¹³⁶ Marina Gušauskienė, „Lygių procesiniu teisių įgyvendinimo problemos ikiteisminiame tyrime,“ *Jurisprudencija* 67, 59 (2005): 55.

¹³⁷ Ramūnas Jurgaitis, *supra note 12*, p. 84.

¹³⁸ Gintaras Goda, *supra note 14*, p. 54.

¹³⁹ BPK straipsniuose tiek bendrosiose, tiek specialiosiose normose vartotina „perdavimo“ prokurorui sąvoka, kuri vartojama ir šiame darbe, tuo tarpu analizuotoje teismų praktikoje kaip sinonimas vartotina ir „grąžinimo“ sąvoka.

sutikęs su BĮ. Prokuroras aptikęs spausdinimo, skaičiavimo ar kitokių su neapsižiūrėjimu susijusių klaidų, turi teisę jas ištaisyti. Tačiau yra numatytos dvi sąlygos, siekiant apsaugoti kaltinamojo interesus: 1. kaltinamasis gali prieštarauti pakeitimams; 2. pataisymais draudžiama griežtinti bausmę¹⁴⁰.

Lietuvoje išskirtini du požiūriai. Taikant siauresnį požiūrį, įstatymas tokios galimybės savo specialiosiose normose, reglamentuojančiose BĮ priėmimo procesą, nenumato. Esant netikslumams prokuroro pareiškime teismui lieka vienintelė išeitis- nutraukti BĮ priėmimo procesą ir perduoti bylą nagrinėti teisme BPK 423 straipsnyje numatytu pagrindu. „*Tai reiškia, kad bus pereita prie bendrojo baudžiamojo proceso modelio*“.¹⁴¹ Tokios pat pozicijos laikėsi Kauno apygardos teismas: „*Lietuvos Respublikos BPK 420 str. išsamiai reglamentuoja kokius sprendimus gali priimti teisėjas, gavęs prokuroro pareiškimą dėl proceso užbaigimo baudžiamuoju įsakymu - priimti baudžiamąjį įsakymą, perduoti bylą nagrinėti teisme ir nutraukti baudžiamąjį procesą. Šio kodekso 423 str. reglamentuoja, kad kai bylos aplinkybės nėra pakankamai aiškios ir kilusias abejones galima pašalinti tik nagrinėjimo teisme metu, teisėjas priima nutartį bylą perduoti nagrinėti teisme. Galimybės grąžinti pareiškimą ir ikiteisminio tyrimo medžiagą prokurorui dėl neaiškių bylos aplinkybių įstatymas nenumato*“¹⁴². Analogiška nuostata išdėstyta kitose nutartyse: „*Teismas, perduodamas baudžiamąjį bylą prokurorui, kaip įstatyminiu pagrindu, nepagrįstai rėmėsi bendrosiomis bylos parengimo nagrinėti teisme normomis, tai yra BPK 232 ir 234 str., o privalėjo vadovautis tik teismo baudžiamojo įsakymo priėmimo proceso normomis, numatytomis LR BPK 418-425 str., kurios teismui tokios galimybės nesuteikia*“¹⁴³; „*Nutartis priimta vadovaujantis BPK 254 str. 3 d. <...> Ši teismo nutartis aiškiai prieštarauja įstatymui, nes tokio teismo sprendimo priėmus baudžiamąjį įsakymą įstatymas nenumato*“¹⁴⁴.

Pasitaiko atvejų, kai teismai, nors ir abejodami galimybe perduoti bylą prokurorui, tokią nutartį priima remdamiesi pagrindiniais baudžiamojo proceso principais, ypač- proceso greitumo principu. Kauno apygardos teismas nutartyje konstatavęs, kad prokuroro pareiškimas dėl proceso užbaigimo teismo BĮ neatitinka BPK 419 straipsnio numatytų reikalavimų ir perdavė bylą prokurorui remdamasis šiais motyvais: „*trūkumai yra esminiai ir neleistų teismui bylos išnagrinėti iš esmės bei priimti galutinį sprendimą, todėl bet kuriuo atveju byla turėtų būti perduota prokurorui, o tai vertinama kaip netikslingos ir nereikalingos procesinio laiko*

¹⁴⁰ „Švedijos baudžiamojo proceso kodeksas,“ 48 skyriaus 12a dalis, *supra note* 36.

¹⁴¹ Rima Ažubalytė et al., *supra note* 17, p. 251.

¹⁴² „Kauno apygardos teismo 2012 m. lapkričio 21d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-1948-290/2012,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/134229520845841/1S-1948-290/2012>

¹⁴³ „Kauno apygardos teismo 2013 m. spalio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-1438-493/2013,“ *supra note* 101.

¹⁴⁴ „Kauno apygardos teismo 2013 m. rugpjūčio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-1168-582/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/153838902291170/1S-1168-582/2013>

sąnaudos. <...> Esant šioms aplinkybėms, konstatuotina, kad nors Kauno apylinkės teismo 2013 m. birželio 27 d. nutartis formaliai ne visai atitinka įstatymo reikalavimus, tačiau priimta nepadarius esminių proceso pažeidimų, o siekiant nevilkinti bylos proceso, užtikrinti greitą, išsamų bei teisingą bylos ištyrimą ir nagrinėjimą, bei nenukrypti nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimo¹⁴⁵. Taigi, teismas vadovaujasi platesniu požiūriu, kad šiuo atveju tikslinga taikyti BPK bendrąsias nuostatas. Tokiai pozicijai pritartina, kadangi taikant bendrąsias normas bus įgyvendinti BPK tikslai ir paskirtis, jos neprieštarauja specialiosioms nuostatoms. Taip pat niekur specialiosiose normose, reglamentuojančiose teismo BĮ priėmimo procesą, draudimo perduoti bylą prokurorui nėra.

Teisės doktrina palaiko šį požiūrį. R. Jurgaitis yra pasisakęs, kad: „BPK IX dalyje nustatytuose procesuose yra taikomos bendros taisyklės, nes jie nėra izoliuoti vienas nuo kito, t.y. esant įstatymo nustatytiems pagrindams iš bendros tvarkos galima arba būtina pereiti prie specialių taisyklių taikymo ir atvirkščiai“¹⁴⁶.

Tokią poziciją palaiko ir G. Goda: „jeigu nagrinėjant bylą vis dėlto kiltų problemų dėl kaltinimo aiškumo, išeitis gali būti surasta taikant BPK 254 straipsnio 3 dalį, numatančią galimybę grąžinti bylą prokurorui, kai nustatoma, jog kaltinamasis aktas neatitinka BPK 219 straipsnyje nustatytų reikalavimų“¹⁴⁷. Tokia analogija praktikoje iš tiesų taikoma: „atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes darytina išvada, kad prokuroro pareiškimas dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu neatitinka jo turiniui keliamų reikalavimų, padaryta kitų esminių baudžiamąjo proceso pažeidimų, trukdančių priimti teismo baudžiamąjį įsakymą, todėl taikant pagal analogiją BPK 254 straipsnio 3 dalį, byla perduodama prokurorui“¹⁴⁸.

Praktikoje bylos, taikant BPK 254 straipsnio 3 dalies analogiją, gražinamos ir paties prokuroro prašymu: „Esant tokiai situacijai teismas negali priimti baudžiamąjo įsakymo. Tuo tarpu gavus prokuroro prašymą baudžiamąją bylą grąžinti tyrimui papildyti (kaltinimui patikslinti), perduoti bylą BPK 423 straipsnyje nustatyta tvarka nagrinėti teisiama jame posėdyje, esant tokiems netikslumams, yra neracionalu“¹⁴⁹.

Taigi, bylų perdavimas prokurorui yra dažna praktika, tačiau pagrindas pasirenkamas gana skirtingas. Pavyzdžiui, byla perduota prokurorui BPK 234 straipsnio 2 dalies pagrindu: „esant tokioms aplinkybėms pripažintina, kad prokuroro pareiškime dėl proceso užbaigimo baudžiamuoju įsakymu nurodyta J. S. nusikalstamos veikos kvalifikacija neatitinka pareiškime

¹⁴⁵ „Kauno apygardos teismo 2013 m. liepos 15 d. nutartis baudžiamąjoje byloje Nr. 1S-1044-81/2013,“ *supra note* 89.

¹⁴⁶ Ramūnas Jurgaitis, *supra note* 12, p. 71.

¹⁴⁷ Gintaras Goda, *supra note* 14, p. 55.

¹⁴⁸ „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. kovo 18 d. nutartis baudžiamąjoje byloje Nr. 1-1366-870/2014,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/128388202002614/1-1366-870/2014>

¹⁴⁹ „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. sausio 22 d. nutartis baudžiamąjoje byloje Nr. 1-714-957/2015,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/113715381993392/1-714-957/2015>

*išdėstyti faktinių veikos aplinkybių. <...> Atsižvelgus į pareiškimo dėl proceso užbaigimo baudžiamuoju įsakymu trūkumus, jų pobūdį ir reikšmę bylos nagrinėjimui, į tai, kad jie trukdo teismui priimti baudžiamąjį įsakymą ar perduoti bylą nagrinėti teisme ir jų negalima ištaisyti teisme,- byla perduotina prokurorui*¹⁵⁰, arba remiantis to paties straipsnio kita dalimi: „Teismas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos BPK 234 str. 3 d., 420 str., Nutarė: Baudžiamąją bylą Nr. 1-145-751/2012, kurioje J. K. įtariama pagal Lietuvos Respublikos BK 164 str. grąžinti Jonavos rajono apylinkės prokuratūrai”¹⁵¹. Kitose bylose teismas jas, prokurorui prašant, perdavė remdamasis BPK 232 straipsnio 3 punktu: „Prokurorė kreipėsi į teismą dėl baudžiamosios bylos grąžinimo pareiškimu dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu netikslumams pašalinti nepasibaigus įstatymo numatytam baudžiamojo įsakymo surašymo terminui, todėl jos prašymas tenkintinas, byla grąžintina prokurorui”¹⁵².

Tokie sprendimai perduoti bylą prokurorui kelia klausimų dėl tolimesnės proceso eigos. Prokurorui pašalinus procesinius pažeidimus ar papildžius ikiteisminį tyrimą nėra numatyto draudimo vėl kreiptis į teismą dėl proceso užbaigimo teismo BĮ, kitaip nei BPK 423 straipsnio 1 dalies atveju. Tokios pozicijos laikytasi vienoje iš bylų: „pirminis prašymas dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu, esant veikos kvalifikavimo netikslumų, buvo perduotas prokurorui kaltinimui patikslinti. Patikslinus kaltinimą, byla su prašymu dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu teismui pateikta praėjus daugiau kaip septyniems mėnesiams”¹⁵³.

Apibendrinus, galima teigti, kad teismai taiko abu sprendimo variantus: tiek bylos perdavimą prokurorui pagal analogiją, tiek bylos perdavimą nagrinėti teisme. Tačiau teismų praktikoje nėra vieningos nuomonės šiuo klausimu. Siekiant ją suvienodinti, svarstyтина BPK reglamentuoti galimybę perduoti bylą prokurorui.

Kitas šios problemos sprendimo variantas- leisti prokurorui taisyti neesminius trūkumus pareiškimе dėl teismo BĮ ir ištaisius buvusius trūkumus pakartotinai kreiptis pasinaudojant BĮ institutu. Kita vertus, tokios procesinės priemonės yra diskutuotinos. Darant pataisymus pareiškimе dėl proceso užbaigimo teismo BĮ, gali būti padaryti esminiai jo pakeitimai. Taip atsirastų galimybė, kad bus pažeistos kaltinamojo procesinės garantijos. O nustačius galimybę prokurorui pakartotinai kreiptis į teismą su pareiškimu, proceso dalyvių teisės galėtų būti užtikrinamos, jei vėl atsinaujintų proceso dalyvių galimybės ginti savo interesus BPK 418

¹⁵⁰ “Vilniaus rajono apylinkės teismo 2013 m. vasario 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-186-927/2013,” *supra note* 114.

¹⁵¹ “Jonavos rajono apylinkės teismo 2012 m. birželio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-145-751/2012,” prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/96901685759528/1-145-751/2012>

¹⁵² “Prienų rajono apylinkės teismo 2014 m. spalio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-262-805/2014,” prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/278838193314247/N1-262-805/2014>

¹⁵³ “Vilniaus rajono apylinkės teismo 2013 m. kovo 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-207-137/2013,” prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/130184776757186/1-207-137/2013>

straipsnyje numatytomis priemonėmis (įtariamojo sutikimas, nukentėjusiojo teisė paduoti skundą ir pan.). Akivaizdu, kad tokiu atveju procesas taptų „griozdiškas“.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad „konstitucinė asmens teisė kreiptis į teismą, teismų instancinė sistema suponuoja tai, kad įstatymu turi būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad bendrosios kompetencijos ar pagal Konstitucijos III straipsnio 2 dalį įsteigto specializuoto pirmosios instancijos teismo baigiamąjį aktą būtų galima apskusti bent vienos aukštesnės instancijos teismui“¹⁵⁴. Kalbant apie galimybę skusti BĮ svarstyti ar prokurorui suteikta tiek pat procesinių priemonių, kaip ir kitiems proceso dalyviams.

BĮ priėmimo procese teisė skusti suteikta nukentėjusiajam (BPK 418 str. 4 d.), o nesutikti su BĮ- kaltinamajam (BPK 418 str. 3 d. 422 str.), tuo tarpu prokurorui tokiu procesinių priemonių nenumatyta. Prokuroras gali apskusti tik teisėjo nutartį BĮ priėmimo procesą nutraukti (BPK 424 str.). Ar šiuo atveju nėra pažeidžiamas proceso šalių lygiateisiškumo principas? Baudžiamojo proceso doktrinoje yra nuomonių, kad „ *tiek kaltinamasis, tiek prokuroras, kaip ir besiginantis ir kaltinantis subjektai, turi turėti vienodas procesines priemones reikalauti nagrinėjimo teisme, jei jie nesutinka su teismo baudžiamuoju įsakymu*“¹⁵⁵. Tokia pozicija artima Lenkijos BPK 506 straipsnio 1 dalyje reglamentuojamai tvarkai, kai teisė pateikti prieštaravimą dėl BĮ, suteikiama tiek kaltinamajam, tiek prokurorui.

Manytina, kad „*Baudžiamajame procese vyrauja formalusis teisinis lygiateisiškumas. Tai reiškia, kad ir fizinis, ir juridinis asmuo, ir tyrimą atliekantis pareigūnas turi lygias teises, bet skirtingas galimybes tas teises įgyvendinti*“¹⁵⁶. Todėl dabartinis teisinis reguliavimas Lietuvoje gali būti pateisinamas keletu argumentų. Pirmiausia, inicijuoti BĮ priėmimo procesą, išimtinai prokuroro prerogatyva. Visgi kaltinamasis turi nemažą įtaką tokio sprendimo realizavimui, nes būtinas jo sutikimas. Be to, kaltinamasis gali reikalauti surengti bylos nagrinėjimą teisme. Tuo tarpu prokuroras, nesutindamas su teismo priimtu BĮ (pavyzdžiui, nesutikdamas su paskirtos bausmės rūšimi ar dydžiu), neturi galimybės apginti savo pozicijos. Kita vertus, prokuroras, priimdamas sprendimą dėl proceso užbaigimo šia procesine forma, turi tai padaryti tinkamai įvertinęs visas aplinkybes, tame tarpe ir numatydamas kitokios, nei jo prašoma bausmė, paskyrimo galimybę. Tai reiškia, kad prokurorai turėtų inicijuoti teismo BĮ priėmimą tik tais atvejais, kai manytų, jog skiriama bausmė neturi siekti ar bent priartėti prie BK numatytų maksimalių bausmės dydžių¹⁵⁷. Reikia prisiminti, kad skundo padavimo galimybė taip pat negarantuotų prašomos bausmės paskyrimo.

¹⁵⁴ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 425 straipsnio 2 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai,“ *supra note* 90.

¹⁵⁵ Ramūnas Jurgaitis, *supra note* 12, p. 96.

¹⁵⁶ Raimundas Jurka et. al., *supra note* 26, p. 126.

¹⁵⁷ Gintaras Goda, *supra note* 14, p. 53

Nagrinėjant lygiateisiškumo principo užtikrinimą BĮ priėmimo procese, susiduriame su dviejų principų- greitumo ir lygiateisiškumo priešprieša. R. Jurgaitis teigia, kad šiuos abu principus įgyvendinti pavyktų, jei kaltinamasis ir prokuroras skundą pateiktu vienu metu¹⁵⁸. Su šia pozicija galima sutikti. Kadangi sudarius galimybę prokurorui pateikti skundą dėl priimto BĮ, manytina, kad procesas ilgėtų. Kaip teigia G. Goda, „leidus prokurorui pateikti skundą dėl, jo manymu, neteisingai paskirtos bausmės ar išspręstų kitų klausimų, neišvengiamai turėtų būti numatyta ir papildoma galimybė kaltinamajam reikalauti (pateikti skundą) bylą nagrinėti įprasta tvarka, tuo atveju, kai, išnagrinėjus prokuroro skundą, sankcija kaltinamajam būtų sugriežtinta“¹⁵⁹. Manytina, kad tai didintų tikimybę pereiti į įprastą procesą, o tai prieštarautų šios procesinės formos esmei, sudarytų galimybes vilkinti procesą, todėl galimybė įstatyme įtvirtinti prokuroro teisę paduoti skundą, vertintina nevienareikšmiškai.

Teismų praktikos analizė leidžia daryti išvadą, kad prokuratūros sistema jau yra susidūrusi su problema, kai prokurorai negali apskųsti akivaizdžiai neteisėto BĮ. Po 2011 m. rugsėjo 11 d. įsigaliojusių BPK 418 straipsnio pakeitimų, susidarė situacija, kai dalis teismų ir prokurorų neteisingai interpretavo ir taikė šio straipsnio nuostatas. 2012- 2013 m. eilė teismo BĮ buvo priimta pažeidžiant BPK normas, t.y. skiriant kaltinamajam terminuotą laisvės atėmimo bausmę. Pavyzdžiui, teismas neskiria kaltinamajam arešto bausmės, nes „šiuo konkrečiu atveju, atsižvelgtina į tai, kad kaltinamasis L. A. planuoja išvykti į užsienį dirbti, į tai, kad įstatymas nenumato galimybės atidėti arešto bausmės vykdymo, teismas mano, esant pagrįsta ir teisinga kaltinamąjį L. A. nuteisti laisvės atėmimo bausme“¹⁶⁰, o tai yra laikytina netinkamu baudžiamojo įstatymo pritaikymu. Akivaizdu, kad tokiose situacijose prokuroras neturi procesinių priemonių siekti neteisėto teismo sprendimo panaikinimo, nes įstatyme nenumatyta galimybė prokurorui pateikti skundą dėl teismo BĮ. Manytina, kad tai prieštarauja Konstitucinio Teismo jurisprudencijai: „teisingumas vykdomas visada paliekant galimybę ištaisyti galimą klaidą arba pakeisti nuosprendį paaiškėjus naujoms aplinkybėms“¹⁶¹. Praktikoje tokios teismo klaidos buvo ištaisytos pasinaudojant baudžiamosios bylos atnaujinimo institutu. Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras, remdamasis BPK 451 straipsnio 3 punktu, prašė Lietuvos Aukščiausiojo

¹⁵⁸ Ramūnas Jurgaitis, *supra* note 12, p. 96.

¹⁵⁹ Gintaras Goda, *supra* note 14, p. 53.

¹⁶⁰ „Šakių rajono apylinkės teismo 2013 m. gruodžio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-149-829/2013,“ *supra* note 45.

¹⁶¹ „Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 9 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 105 straipsnio sankcijoje numatytos mirties bausmės atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai,“ prieiga per internetą: <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta385/content>

Teismo bylas¹⁶² atnaujinti tam, kad būtų galima ištaisyti žemesniųjų teismų padarytas klaidas. Teismai prašymus patenkino.

Apibendrinant, galima teigti, kad nors prokuroro pareiškimo dėl BĮ turinio reikalavimai yra reglamentuoti net keliuose teisės aktuose, tačiau praktikoje pasitaiko nemažai pareiškimų trūkumų, kurie užkerta kelią procesą baigti teismo BĮ. Vis dar kyla diskusijų dėl duomenų, pateikiamų prokuroro pareiškime dėl teismo BĮ priėmimo, apimties. Teismai nepagrįstai reikalauja tokios pat duomenų apimties, kaip ir kaltinamajame akte. Greičiausiai, dėl nevisiško BĮ priėmimo proceso specifikos suvokimo. Bene daugiausia diskusijų praktikoje kelia BPK 419 straipsnio 2 dalies reikalavimas trumpai aprašyti nusikalstamą veiką, bei BPK 419 straipsnio 4 dalyje reikalavimas nurodyti duomenis, kuriais grindžiamas kaltinimas. Taip pat problemų praktikoje kelia ir ginčytini prokurorų sprendimai netinkamai nurodant baudžiamąjį įstatymą, numatantį atsakomybę už padarytą veiką, kvalifikacijos pakeitimas po įtariamojo išsakytos nuomonės dėl bausmės ir pan. Pastarieji pareiškimų trūkumai dažniausiai lemia ne tik BPK, tačiau ir kaltinamojo teisių bei teisėtų interesų pažeidimus.

Prokuroro funkcijų vyravimas baigiasi ikiteisminio tyrimo etape, o bylos nagrinėjimo teisme stadijoje įtaka tolimesnei proceso eigai tenka teismui, bei kaltinamajam. Tačiau lygiateisiškumo principo tai nepažeidžia, nes prokurorai turi visas galimybes įvertinti bylos aplinkybes prieš priimdami sprendimą bylą baigti BĮ. Tai laikytina kompromisu, kuris įstatymų leidėjo yra pasirinktas dėl siekio užtikrinti šios procesinės formos specifinių savybių įgyvendinimą. Galimybė prokurorui nesutikti su teismo priimtu BĮ būtų nepagrįsta bei perteklinė.

Teisinis reguliavimas Lietuvoje, skirtingai nei Švedijoje, nenumato galimybės prokurorams taisyti savo klaidų. Tačiau tokių bandymų praktikoje būta ir jie išryškino teismų praktikos prieštarumą. Dalis teismų laikosi pozicijos, kad BĮ priėmimo procese galima taikyti išimtinai tik tas teisės normas, kurios reguliuoja šį procesą. Visgi tuos klausimus, kurių nereguliuoja specialiosios normos, reiktų spręsti remiantis bendrosiomis normomis, taip ne tik nepažeidžiant baudžiamojo proceso principų, bet ir įgyvendinant BĮ priėmimo proceso pagrindinį tikslą- greitą ir neapsunkintą procesą.

¹⁶² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus kolegijos 2013 m. kovo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje 2A-2/2013,“ *supra note 47*; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-8/2013,“ *supra note 47*.

3. PROCESO DALYVIŲ KAI KURIE TEISINĖS PADĖTIES PROBLEMINIAI ASPEKTAI

Skyriuje nagrinėjami probleminiai aspektai susiję su BĮ priėmimo proceso dalyviais ir jų procesinėmis garantijomis. Aptariami BĮ proceso specifiniai bruožai, kurie lemia kitokią, nei įprastame procese, proceso dalyvių teisių reglamentavimą. Taip pat analizuojamos pagrindinės problemos teismų praktikoje, susijusios su tinkamu jų įgyvendinimu.

3.1. Įtariamojo procesinės galimybės ginti savo interesus iki prokurorui surašant pareiškimą teismui

*„Prokuroro pareiškimas dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu yra įmanomas tik tada, kai tokiai prokuroro iniciatyvai neprieštarauja kaltinamasis“.*¹⁶³ Taigi, vienas svarbiausių BĮ priėmimo proceso bruožų, išskiriančių jį iš kitų procesinių formų – kaltininko sutikimas bylą užbaigti taikant šią procesinę formą. Pasirinkus kitas procesines formas gynybai nesuteikiama galimybė išsakyti savo nuomonę dėl tyrimo pabaigos ir bylos perdavimo teismui¹⁶⁴.

Pirmiausia, prokuroras privalo apie sprendimą bylą baigti teismo BĮ, pranešti įtariamajam. Ankstesnės redakcijos Generalinio prokuroro rekomendacijose¹⁶⁵ buvo nustatytas 7 dienų terminas, nuo ikiteisminio tyrimo medžiagos gavimo, per kurį prokuroras privalėjo pranešti apie savo sprendimą, dėl BĮ priėmimo proceso taikymo, įtariamajam. Dabar galiojančiose Generalinio prokuroro rekomendacijose nebėra nustatyto jokio termino¹⁶⁶.

Generalinio prokuroro rekomendacijų 7 punkte nurodyta, kad tokiu atveju prokuroras užpildo pranešimą ir jame išdėsto: poziciją dėl įtariamajam siūlomos skirti bausmės rūšies ir dydžio, turto konfiskavimo, uždraudimo naudotis specialia teise skyrimo, proceso išlaidų

¹⁶³ „Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 425 straipsnio 2 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai,“ *supra note* 90.

¹⁶⁴ Marina Gušauskienė, *supra note* 136, p. 57.

¹⁶⁵ „Generalinio prokuroro 2003 m. balandžio 11 d. įsakymas Nr. I-47 „Dėl ikiteisminio tyrimo terminų kontrolės tvarkos ir rekomendacijų patvirtinimo,“ *supra note* 101.

¹⁶⁶ „Generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. I-134 „Dėl rekomendacijų dėl proceso baigimo teismo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo,“ *supra note* 35.

atlyginimo ir jų dydžio klausimais, taip pat ar į siūlomą bausmę bus įskaitomas sulaikyme, kardomajame kalinime ar sveikatos priežiūros įstaigoje išbūtas laikas ir kt.¹⁶⁷

Viena pagrindinių asmens, traukiamo baudžiamojon atsakomybėn, teisių- žinoti kuo yra kaltinamas. Tik tinkamai užtikrinus šios teisės realizavimą, užtikrinama kita- teisė į gynybą. „*Tarptautinėje praktikoje teisė žinoti įtarimo (kaltinimo) pagrindus aiškinama, kaip įtariamojo (kaltinamojo) teisė žinoti, kas ir kuo konkrečiai jį kaltina, remdamasis kokiais faktais ar duomenimis jį kaltina*“¹⁶⁸. Pirmiausia, asmuo sužino kuo yra įtariamas jam įteikiant pranešimą apie įtarimą, tačiau galutinį kaltinimą sužino tik gavęs kaltinamąjį aktą. Nors šioje procesinėje formoje kaltinamasis aktas nėra rašomas, tačiau teisė žinoti kuo yra kaltinamas išlieka.

BĮ priėmimo procese kaltinamasis anksčiau, nei įprasto proceso tvarka, sužino koks kaltinimas bus reiškiamas. Įprasto proceso metu, asmuo jam pareikštus kaltinimus sužino prokurorui priėmus kaltinamąjį aktą, t.y. iš esmės įtariamajam jau tapus kaltinamuoju (BPK 22 straipsnio prasme). BĮ priėmimo procese visą informaciją apie kaltinimą asmuo, traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, sužino prokurorui dar nesurašius pareiškimo teismui, t.y. iš pranešimo dėl galimybės baigti procesą BĮ. Tai reiškia, kad asmuo vis dar laikytinas įtariamuoju.

Reikia pastebėti, kad BPK 418 straipsnio 3 dalyje netinkamai nurodytas, asmens traukiamo baudžiamojon atsakomybėn, procesinis statusas. Vietoje „įtariamojo“, neteisingai naudojama „kaltinamojo“ sąvoka. Todėl pritartina baudžiamojo proceso teisės doktrinoje išsakyti nuomonei, kad minėtame straipsnyje asmens, padariusio nusikalstamą veiką, procesinis statusas yra „įtariamasis“, o ne „kaltinamasis“, o tokia BPK normos formuluotė prieštarauja to paties BPK 22 straipsnio 2 daliai, kurioje numatyta, kad asmuo kaltinamojo procesinį statusą įgyja tik priėmus prokuroro pareiškimą dėl bylos užbaigimo teismo BĮ¹⁶⁹. To paties straipsnio 1 dalis numato, kad kaltinamuoju laikytinas nagrinėjimo teisme dalyvis. Akivaizdu, kad asmuo negali būti laikytinas kaltinamuoju, nes kalbame apie ikiteisminio tyrimo baigimo stadiją, kai teisminis nagrinėjimas dar nepradėtas. Tai patvirtina ir Generalinio prokuroro rekomendacijų pakeitimai, nes nuo 2015 m. Generalinio prokuroro rekomendacijose „kaltinamojo“ sąvoka vartotina tik kalbant apie pareiškimo teismui surašymo stadiją¹⁷⁰.

¹⁶⁷ „Generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. I-134 „Dėl rekomendacijų dėl proceso baigimo teismo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo,“ *supra note* 35.

¹⁶⁸ Marina Gušauskienė, „Įtariamojo teisė būti informuotam: teorinės prielaidos ir įgyvendinimo galimybės,“ *Jurisprudencija* 6,108 (2008): 61.

¹⁶⁹ Ramūnas Jurgaitis, *supra note* 12, p. 70; Rima Ažubalytė, Ramūnas Jurgaitis ir Jolanta Zajančauskienė, *supra note* 18, p. 49.

¹⁷⁰ „Generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. I-134 „Dėl rekomendacijų dėl proceso baigimo teismo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo,“ *op. cit.*

BĮ priėmimo procesas yra paremtas bylos nagrinėjimo teisme atsisakymo koncepcija, ir tokį atsisakymą grindžiant įtariamą valia¹⁷¹. Tai reiškia, kad įtariamasis, neprieštaraudamas šiam procesui (BPK 418 str. 3 d.), atsisako įprasto bylos nagrinėjimo.

Generalinio prokuroro rekomendacijose nurodyta, kad pranešus įtariamajam, pastarasis privalo išreikšti savo valią raštu, t.y. ranka įrašyti, kad supranta apie galimybę baigti procesą teismo BĮ, šio proceso tvarką ir pasekmes, kokios rūšies ir dydžio bausmę prokuroras siūlys teisėjui paskirti už padarytas nusikalstamas veikas, bei nurodyti pritaria ar prieštarauja BĮ priėmimo procesui¹⁷².

Šioje procesinėje formoje vyrauja dispozityvus reguliavimo metodas, nes įtariamą išreikštas nesutikimas užkerta kelią prokurorui pasinaudoti BĮ priėmimo institutu (BPK 418 str. 3d.). Švedijoje BĮ priėmimo procesas vyksta kitaip, teismas šiame procese apskritai nedalyvauja. Prokuroras pats surašo BĮ, tačiau įtariamą sutikimas tam būtinas. Sutikimą, per nustatytą laikotarpį, įtariamasis gali išreikšti pats- pasirašydamas deklaraciją ir ją pateikdamas įstatyme nustatytoms institucijoms, arba įtariamą įgaliotas gynėjas, jei bausmė nėra susijusi su lygtiniu paleidimu¹⁷³. Kitaip tariant, Švedijos BĮ procesas yra laikomas tam tikru pasiūlymu iš valdžios, kurį įtariamasis gali priimti arba atmesti¹⁷⁴.

Privalomai atsižvelgiant į įtariamą valią, bent iš dalies yra užtikrinamas įtariamą ir kaltintojo procesinis lygiateisiškumas. Reikia pažymėti, kad procesinis lygiateisiškumas nereiškia faktinio lygiateisiškumo ir vienodo masto teisių, nes tai neįmanoma jau vien dėl to, kad valstybės institucija ir atskiras asmuo, kuris yra traukiamas baudžiamąjį atsakomybėn, negali būti lygūs¹⁷⁵.

Be to, įtariamą teisė nesutikti iš dalies užtikrina rungtyniškumo principo įgyvendinimą. Reikia pripažinti, kad apskritai ikiteisminio tyrimo stadijoje ne visi rungtyniškumo principo aspektai egzistuoja¹⁷⁶. Kadangi šis principas labiau sietinas su teismo nagrinėjimo stadija (kurios BĮ priėmimo procese, galima sakyti, nėra), todėl jis įgyvendinamas tik iš dalies. Baudžiamosios teisės doktrinoje naudojama „suspausto rungtyniškumo“ sąvoka¹⁷⁷.

Teoriškai įtariamąjį suteikiama pakankamai svari teisinė garantija- išreikšti savo valią dėl BĮ priėmimo proceso taikymo, tačiau praktiškai įgyvendinant šią teisę gali kilti keblumų.

¹⁷¹ Ramūnas Jurgaitis, *supra note* 12, p. 69.

¹⁷² „Generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. I-134 „Dėl rekomendacijų dėl proceso baigimo teismo baudžiamąjį įsakymu patvirtinimo,“ *supra note* 35.

¹⁷³ „Švedijos baudžiamąjį proceso kodeksas,“ 48 skyriaus 7, 9 dalys, *supra note* 36.

¹⁷⁴ Cristoffer Wong, „Overview of Swedish Criminal Procedure,“ žiūrėta 2016 01 05, https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwjnsY2XpdTLAhXKkCwKHXRyD_MQFggiMAA&url=https%3A%2F%2Fworks.bepress.com%2Fchristoffer_wong%2F15%2Fdownload%2F&usg=AFQjCNGJMLm6uXduZx86pRj5CF2wNst2GA&sig2=FN_tyHZTJK9W2FUNewlaVQ&cad=rja

¹⁷⁵ Ramūnas Jurgaitis, *op. cit.*, p. 77.

¹⁷⁶ Raimundas Jurka et al., *supra note* 26, p. 124.

¹⁷⁷ Ramūnas Jurgaitis, *op. cit.*, p. 79.

Įtariamasis dažniausiai nėra pakankamai išprusęs teisės srityje, todėl ne visada be profesionalios teisinės pagalbos gali tinkamai įvertinti ikiteisminio tyrimo metu surinktus duomenis ir tolesnę bylos perspektyvą, t.y. tinkamai įgyvendinti teisę į gynybą. BPK normos, reguliuojančios BĮ priėmimo procesą, nenumato nei leidimo, nei draudimo įtariamajam susipažinti su ikiteisminio tyrimo medžiaga. Mokslininkų nuomone, kai to nereguliuoja specialiosios normos, tuomet nėra kliūčių taikyti bendrąsias BPK normas¹⁷⁸. Taigi, remiantis BPK 218 straipsnio 3 dalimi įtariamasis, bei jo gynėjas turėtų teisę pateikti prašymą susipažinti su ikiteisminio tyrimo medžiaga.

Generalinio prokuroro rekomendacijos, detalizuojančios dalyvių susipažinimo su bylos medžiaga tvarką¹⁷⁹ numato, kad „susipažinti nepateikiama bylos medžiaga ar susipažinimas nutraukiamas, kai prokuroras yra priėmęs sprendimą užbaigti procesą teismo baudžiamuoju įsakymu, t. y. surašė ir pasirašė pareiškimą dėl proceso užbaigimo baudžiamuoju įsakymu ar pateikė teismui pareiškimą dėl bylos nagrinėjimo pagreitinoto proceso tvarka“¹⁸⁰. Todėl kyla klausimų, ar tokia tvarka nepažeidžia rungimosi ir lygiateisiškumo principų, bei netrukdo įtariamajam tinkamai apsispręsti dėl BĮ priėmimo proceso. Manytina, kad įtariamasis gali tinkamai įgyvendinti savo procesines teises, nes prokuroras nusprendęs, kad yra sąlygos bylą baigti teismo BĮ, pirmiausia tai praneša įtariamajam. Tik pastarajam sutikus prokuroras imasi rašyti pareiškimą teismui. Remiantis tiek BPK, tiek Generalinio prokuroro rekomendacijų analize, galima teigti, kad draudimas susipažinti su ikiteisminio tyrimo medžiaga nustatytas tik nuo pareiškimo teismui rašymo momento, t.y. iki tol, kol įtariamasis dar nėra sutikęs su BĮ priėmimo procesu. Vadinas, turėdamas abejonių, jis gali prašyti susipažinti su ikiteisminio tyrimo medžiaga.

Reikia nepamiršti, kad „yra nemažai objektyvių veiksnių, skatinančių prokurorą užimti labiau apkaltinimo poziciją nei rodyti aktyvumą pastebint ir fiksuojant išteisinančias aplinkybes“¹⁸¹. Todėl manytina, kad įtariamojo procesinių teisių tinkamą įgyvendinimą padėtų užtikrinti gynėjas. Egzistuoja nuomonė, kad gynėjo nedalyvavimas padidina riziką, kad baudžiamasis procesas bus užbaigtas pažeidžiant įtariamojo teises ir interesus¹⁸². Reikia pritarti, kad tokia galimybė egzistuoja dėl proceso dalyvių žinių ir patirties skirtumų. Akivaizdu, kad prokuroras, būdamas profesionalus teisininkas, gali daryti spaudimą įtariamajam, akcentuodamas tuos BĮ instituto aspektus, kurie yra patrauklūs įtariamajam, pavyzdžiui, švelnesnė bausmė,

¹⁷⁸ Rima Ažubalytė, Ramūnas Jurgaitis ir Jolanta Zajančkauskienė, *supra note* 18, p. 52.

¹⁷⁹ „Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2003 m. balandžio 18 d. įsakymas Nr. I-58 „Dėl ikiteisminio tyrimo pradžios registravimo tvarkos ir rekomendacijų patvirtinimo,“ prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.598B38830D50>

¹⁸⁰ Rima Ažubalytė, Ramūnas Jurgaitis ir Jolanta Zajančkauskienė *op. cit.*, p. 52.

¹⁸¹ Petras Ancelis, *supra note* 71, p. 45.

¹⁸² Ramūnas Jurgaitis, *supra note* 12, p. 85.

galimybė mažinti bausmę vienu trečdaliu ir pan. Kaltinančioji pusė turi savų interesų- procesą užbaigti be ilgo teismo nagrinėjimo.

Užsienio šalyse gynėjo dalyvavimas net praplečia galimybes taikyti BĮ apskritai. Vokietijos BPK 407 straipsnyje numatyta, kad jei kaltinamasis turi gynėją, jam BĮ gali būti skiriama ir laisvės atėmimo bausmė iki vienerių metų, jos vykdymą atidedant. Tokiu atveju, išlaikomas šalių lygiateisiškumas, užtikrinama teisė į teisingą teismą, teisminę gynybą ir kt.

Jau buvo pažymėta, kad įtariamasis turi suvokti BĮ priėmimo procesą, bei iš to kylančias pasekmes. Įtariamasis to nesuvokti gali ne tik dėl teisinių žinių trūkumo, bet ir dėl savo fizinės ar psichinės būsenos: „*Byloje esantys duomenys rodo, kad I. K. nesuvokė tiek savo veiksmų, tiek paties bylų supaprastinto proceso, jai paskirtos bausmės ir kitų teisinių pasekmių esmės. Jeigu bylą nagrinėjusiam teismui būtų žinoma, kad I. K. nepripažįsta padarytos žalos, tai teismas nebūtų galėjęs užbaigti proceso baudžiamuoju įsakymu*“¹⁸³.

Įtariamasis, pranešime, kurį pateikia prokuroras, pasisakydamas dėl bausmės dydžio, jos rūšies taip pat realizuoja teisę į gynybą. Įtariamojo nesutikimas su bausme neužkerta kelio taikyti BĮ priėmimo procesą. Atlikus teismų praktikos analizę, galima teigti, kad įtariamieji dažnai nesutinka su siūlomos bausmės dydžiu: „*Kaltinamasis prašo prokuroro siūlomą bausmę sumažinti*“¹⁸⁴; „*Kaltinamasis prašo sumažinti jam skirtos arešto bausmės trukmę motyvuodamas sveikatos problemomis*“¹⁸⁵; „*kaltinamasis prašo skirti jam mažesnę baudą, nei ta, kurios prašė prokuroras*“¹⁸⁶, „*Teisme gautas prokuroro pareiškimas, kuriame T. L. prašoma skirti 5 minimalių gyvenimo lygių (650 litų) baudą. Kaltinamasis prašo skirti laisvės apribojimo bausmę*“¹⁸⁷ ir kt. Taip pat pateikia ir kitokių prašymų susijusių su bausme: „*Kaltinamasis prašo jam arešto bausmę paskirti atlikti savaitgaliais*“¹⁸⁸, arba „*Kaltinamasis prašo paskirtą baudą sumokėti dalimis per 6 mėnesius*“¹⁸⁹.

Teismų praktikoje galima rasti atvejų: „*Patikslinus kaltinimą, byla su prašymu dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu teismui pateikta praėjus daugiau kaip septyniems mėnesiams, tačiau kaltinamasis R. D. su nauju kaltinimu, kuriuo jo veika papildomai*

¹⁸³ „Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. rugsėjo 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1N-49/2008,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/104186808596944/1N-49/2008>

¹⁸⁴ „Mažeikių rajono apylinkės teismo 2013 m. rugsėjo 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr.1-334-169/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/59293792950745/1-334-169/2013>

¹⁸⁵ „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. gegužės 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1646-961/2015,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/190378670568016/1-1646-961/2015>

¹⁸⁶ „Vilniaus apygardos teismo 2013 m. kovo 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-223-533/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/81111045202495/1-223-533/2013>

¹⁸⁷ „Jurbarko rajono apylinkės teismo 2012 m. vasario 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-51-523/2012,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/16893777533904/1-51-523/2012>

¹⁸⁸ „Kauno apylinkės teismo 2014 m. gruodžio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-3421-668/2014,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/145808440941148/1-3421-668/2014>

¹⁸⁹ „Trakų rajono apylinkės teismo 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-374-231/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/52259136908844/1-374-231/2013>

*kvalifikuota pagal naują BK 187 str. 3 d. nebuvo supažindintas, naujas byloje pateiktas pranešimas dėl proceso užbaigimo baudžiamuoju įsakymu jam neįteiktas ir byloje nėra duomenų, ar jis sutinka, jog procesas pagal pakeistą kaltinimą būtų užbaigtas baudžiamuoju įsakymu*¹⁹⁰. Akivaizdu, kad siekiant užtikrinti baudžiamojo proceso greitumo principo įgyvendinimą pažeista teisė žinoti kuo yra kaltinimas, todėl pritariana teismo sprendimui, kad tokie prokuroro veiksmai yra neteisėti ir laikytini esminiu baudžiamojo proceso pažeidimu.

Baudžiamojo proceso pažeidimu laikytina situacija, kai įtariamąjį supažindinus su pranešimu užbaigti procesą priimant teismo BĮ prokuroras kreipėsi į teismą įprasto proceso tvarka: „*užbaigiant baudžiamąjį procesą E. T. buvo paskelbta galimybė kreiptis į teisėją dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu (b.l. 47), protokole pasirašęs įtariamasis tam neprieštaravo. <...> Tačiau byla teismui pateikta surašius kaltinamąjį aktą*“¹⁹¹.

Kitoje byloje teismas kaip trūkumą pripažino tai, kad „*byloje nėra duomenų, jog prokuroro pareiškimo dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu nuorašai įteikti kaltinamiesiems G. M. ir K. Š.*“¹⁹². Tokia teismo nuomonė nepagrįsta, kadangi BPK normose nėra reikalavimo pareiškimą įteikti įtariamajam. Generalinio prokuroro rekomendacijose reglamentuota tik pranešimo dėl bylos baigimo teismo BĮ kopijos įteikimo galimybė įtariamajam ar jo gynėjui tuo atveju, jei jie to pageidauja¹⁹³.

3.2. Kaltinamojo teisės reikalauti bylos nagrinėjimo teisme problematika

Be teisės nesutikti su BĮ priėmimo procesu, kaltinamajam įtvirtina teisė reikalauti bylos nagrinėjimo teisme (BPK 422 str.), kuri baudžiamojo proceso teisės doktrinoje įvardinama kaip „*dviguba garantija*“¹⁹⁴.

Tam, kad kaltinamasis galėtų pasinaudoti šiuo procesiniu įrankiu, reikia, kad BĮ būtų tinkamai įteiktas. 2002 m. BPK redakcijoje BĮ įteikimas nebuvo detaliam reglamentuotas, apsiribota tik imperatyvu jį įteikti¹⁹⁵. Įteikimo būdai detalizuoti tik BPK komentare: pristatant kaltinamajam į namus arba įteikiant iškvietus kaltinamąjį¹⁹⁶. 2004 m. BPK 422 straipsnio 1 dalis

¹⁹⁰ „Vilniaus rajono apylinkės teismo 2013 m. kovo 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-207-137/2013,“ *supra note* 153.

¹⁹¹ „Šakių rajono apylinkės teismo 2015 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-70-876/2015,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/48072265749036/1-70-876/2015>

¹⁹² „Vilkaviškio rajono apylinkės teismo 2014 m. gegužės 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-159-503/2014,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/55060468768766/N1-159-503/2014>

¹⁹³ „Generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. I-134 „Dėl rekomendacijų dėl proceso baigimo teismo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo,“ *supra note* 35.

¹⁹⁴ Ramūnas Jurgaitis, *supra note* 12, p. 79.

¹⁹⁵ „Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas,“ (2002-03-14 redakcija), *Valstybės žinios* 37, 1341 (2002).

¹⁹⁶ Gintaras Goda et al., *Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras. V-XI dalys.* (Vilnius: VĮ teisinės informacijos centras, 2003), 496.

buvo patikslinta¹⁹⁷ ir įtvirtinti BĮ įteikimo būdai, naudojami iki šiol: įteikimas kaltinamajam, su juo gyvenantiems pilnamečiams asmenims arba kaltinamojo darbovietės administracijai. Manytina, kad toks teisės aktų pakeitimas sietinas su tikslu išvengti galimų kaltinamojo teisių pažeidimų.

BĮ įteikimas yra privaloma sąlyga tam, kad teismo BĮ įsiteisėtų. Tai patvirtina ir teismų praktika: „*Tik tinkamai įteiktas baudžiamasis įsakymas įgauna teisinę galią ir yra vykdytinas*“¹⁹⁸.

Svarstyta galimybė BPK 422 straipsnio 1 dalyje, kaip vieną iš įteikimo būdų, numatyti BĮ įteikimą kaltinamojo gynėjui. Darant prielaidą, kad dėl prašymo reikalauti nagrinėti bylą teisme padavimo, kaltinamasis konsultuotųsi su gynėju, tokia įteikimo galimybė būtų tikslinga. Galima remtis kitų šalių patirtimi, pavyzdžiui, Lenkijoje (BPK 505 str. 1 d.), bei Estijoje (254 str. 5 p.) imperatyviai numatytas įteikimas kaltinamajam ir jo gynėjui. Švedijos BPK priešingai- numato įteikimą tik pačiam kaltinamajam be jokių alternatyvų¹⁹⁹.

Nesant tokio reglamentavimo įteikimas gynėjui iki šiol yra laikytinas neteisėtu. Praktikoje yra pasitaikę tokių atvejų, tačiau teismai konstatavo, kad toks įteikimas neteisėtas ir BĮ laikytinas neįteiktu: „*2008 m. vasario 12 d. pasirašytinai buvo įteiktas nuteistojo gynėjui advokatui Edgarui Jautakiui. <...> byloje nėra duomenų, kad pastarasis (kaltinamasis- aut. pastaba) būtų išreiškęs sutikimą, jog minėtas įsakymas jam būtų įteiktas per gynėją. <...> Atsižvelgiant į šias aplinkybes, apeliacinės instancijos teismas konstatuoja, kad Vilniaus apygardos teismo 2008 m. vasario 4 d. baudžiamasis įsakymas nebuvo įteiktas tinkamai ir ši aplinkybė sukliudė S. K. laiku realizuoti savo teisę paduoti prašymą surengti bylos nagrinėjimą teisme*“²⁰⁰.

Lietuvoje galimas BĮ priėmimo procesas kaltinamajam neturint gynėjo. Tačiau Vokietijoje, tais atvejais, kai skiriamas laisvės atėmimas iki 1 metų, bausmę atidedant, kaltinamasis privalo turėti gynėją²⁰¹.

BĮ įteikimo terminai Lietuvos teisinėje sistemoje nėra reglamentuojami. Kadangi BĮ pagrindinis tikslas paspartinti baudžiamąjį procesą, įteikimas turėtų būti organizuojamas kuo greičiau. Estijoje (BPK 254 str. 5 p.) numatytas trumpas- 3 dienų terminas. Lenkijos BPK 505 straipsnio 2 dalis numatė 3 mėnesių terminą, per kurį turi būti įteiktas BĮ, o per tą laiką jo

¹⁹⁷ „Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 65, 94, 103, 109, 139, 151, 154, 158, 168, 181, 218, 220, 225, 232, 237, 239, 240, 306, 313, 346, 360, 364, 370, 377, 403, 409, 418, 421, 422, 425, 426, 429, 446, 456, 457, 458 straipsnių ir XXXV skyriaus pavadinimo pakeitimo ir papildymo įstatymas,“ *Valstybės žinios* 115, 4276 (2004).

¹⁹⁸ „Kauno apylinkės teismo 2013 m. rugpjūčio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. T-737-926/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/274931454089159/T-737-926/2013>

¹⁹⁹ „Švedijos baudžiamojo proceso kodeksas,“ 48 skyriaus 8 dalis, *supra note* 36.

²⁰⁰ „Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2008 m. spalio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1N-54/2008,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/71437375818794/1N-54/2008>

²⁰¹ „Vokietijos baudžiamojo proceso kodeksas,“ 407 straipsnis, *supra note* 38.

neįteikus, teismas galėjo jį skelbti neefektyviu ir bylą nagrinėti įprasto proceso tvarka²⁰², tačiau naujausioje Lenkijos BPK redakcijoje šis terminas panaikintas²⁰³. Lietuvoje nėra nustatyto termino, todėl laikytina, kad BĮ gali būti bandomas įteikti neribotą laiką. Be to, Lietuvos BPK nėra numatytos galimybės neįteikus BĮ tuo pagrindu pereiti prie bylos nagrinėjimo įprasto proceso tvarka ar pan., todėl BĮ gali ilgą laiką būti neįsiteisėjęs ir nevykdomas. Manytina, kad kaltinamajam skiriama kardomoji priemonė yra vienas iš garantų, kuris padeda užtikrinti BĮ įteikimą kaltinamajam.

BĮ įteikimas „*tai yra vienas pagrindinių šios supaprastintos baudžiamosios procesinės formos momentų kaltinamojo garantijų aspektų*“²⁰⁴. Su BĮ įteikimu siejamas ir kitų procesinių kaltinamojo teisių įgyvendinimas. Pavyzdžiui, kaltinamasis, apie savo teisę, nesutikti su bausmės paskyrimu teismo BĮ, sužino iš BĮ turinio. BPK 421 straipsnio 5 punktas imperatyviai numato pareigą teismui tai išaiškinti teismo BĮ. Kaltinamasis turi 14 dienų terminą, numatytą BPK 422 straipsnio 1 dalyje, pateikti prašymą surengi bylos nagrinėjimą teisme. Šis terminas skirtingose valstybėse nevienodas. Lenkijoje suteikiamas trumpesnis- 7 dienų terminas²⁰⁵, Estijoje- 15 dienų terminas nuo BĮ gavimo dienos²⁰⁶, Vokietijoje- dviejų savaitių terminas, nuo įteikimo dienos²⁰⁷. Reikia paminėti, kad Vokietija iš kitų šalių išsiskiria ir tuo, kad BPK 410 straipsnyje imperatyviai reglamentuoja galimybę šį prieštaravimą pareikšti ne tik raštu, bet ir žodžiu. Lietuvos BPK nenumatyti prašymo pateikimo būdai. Apžvelgus teismų aprašus, reglamentuojančius asmenų priėmimą, matyti, kad praktiškai tai būtų nelabai įmanoma. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiasis teismas nurodo, kad teismo raštinė priima „*rašytinius asmenų prašymus, pareiškimus, skundus ir procesinius dokumentus*“²⁰⁸.

Nepateikus BPK 422 straipsnyje numatyto prašymo- BĮ įsiteisėja ir yra neskundžiamas. Tačiau 14 dienų terminas gali būti atnaujintas. Pavyzdžiui, teismui netinkamai BĮ nurodžius prašymo padavimo terminą: „*baudžiamajame įsakyme įrašyta, jog nuosprendis per 20 dienų gali būti skundžiamas*“²⁰⁹. Nors vėliau teismo klaida ištaisyta nutartimi, tačiau „*tai nekeičia teisėjų kolegijos vertinimo, jog teismo išaiškinimas nuteistajam, koku būdu jis gali išreikšti savo nesutikimą su paskirta bausme bei prašymą ją peržiūrėti, buvo netinkamas ir klaidinantis.*

²⁰²“Lenkijos baudžiamojo proceso kodeksas,” *supra note* 67.

²⁰³“Lenkijos baudžiamojo proceso kodeksas,” *supra note* 37.

²⁰⁴ Ramūnas Jurgaitis, *supra note* 12, p. 88.

²⁰⁵ “Lenkijos baudžiamojo proceso kodeksas,” 506 skyriaus 1 dalis, *op. cit.*

²⁰⁶ “Estijos baudžiamojo proceso kodeksas,” 254 straipsnio 6 dalis, *supra note* 39.

²⁰⁷ “Vokietijos baudžiamojo proceso kodeksas,” 410 straipsnio 1 dalis, *supra note* 38.

²⁰⁸ “Asmenų aptarnavimo ir jų prašymų, pareiškimų ir skundų nagrinėjimo Lietuvos Aukščiausiajame Teisme tvarkos aprašas,” žiūrėta 2016-02-27, <http://www.lat.lt/lt/asmenu-aptarnavimas/asmenu-aptarnavimo-tvarka.html>

²⁰⁹ “Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-816-511/2013,” prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/1507964420008/1S-816-511/2013>

*Teisėjų kolegija tai laiko pakankamu pagrindu pripažinti, jog įstatymo numatytas 14 d. terminas prašymui paduoti nuteistojo praleistas dėl svarbių priežasčių ir atnaujintinas*²¹⁰. Reikia pastebėti, kad dabar BPK 102 straipsnio 1 dalis termino atnaujinimą leidžia, tačiau anksčiau šiame straipsnyje buvo numatyta terminą atnaujinti tik esant įstatymo numatytais atvejais, todėl nereglamentuojant specialiosiomis normomis, atnaujinimas nebuvo įmanomas²¹¹. Baudžiamosios teisės doktrinoje tai vertintina kritiškai, nes galėjo lemti Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos pažeidimus²¹², todėl šie pakeitimai vertintini teigiamai.

Kaltinamojo teisė prašyti bylos nagrinėjimo teisme ir nesutikti su BĮ yra absoliuti. Tai reiškia, kad kaltinamasis savo pareiškimo gali nemotyvuoti. Reikia pastebėti, kad tokia prašymo teisė yra suteikiama išimtinai tik šiam proceso dalyviui. Ir nors iš dalies kaltinamojo prašymas „veikia kaip skundas“, jame nereikia pateikti jokių argumentų. Todėl tais atvejais, kai kaltinamajam paskiriama bausmė su kuria jis sutiko arba prašė teismo, kyla pagrįstas klausimas, ar kaltinamajam dėl to turėtų kilti abejonių. Nors manytina, kad kaltinamasis turėtų jaustis apgynęs savo interesus, BPK užtikrina platesnes jo teises.

Kaltinamojo galimybės tinkamai įvertinti BĮ pagrįstumą, susijusios su galimybe gauti kuo daugiau informacijos. Todėl svarstyтина, ar nereiktų pasekti Lenkijos pavyzdžiu (BPK 505 str.) ir kaltinamajam kartu su BĮ kartu pateikti ir prokuroro pareiškimą teismui. Kai kurie autoriai tam pritaria, kadangi „*susipažinti su tokia pareiškime išdėstytais duomenimis yra paprasčiau*“²¹³. Tokia praktika taikytina ir Estijoje (BPK 252 str. 2 d.), numatant prievolę pareiškimą dėl BĮ įteikti tiek kaltinamajam, tiek jo gynėjui.

Lenkijos BPK kaltinamojo teisė nesutikti su BĮ yra platesnė dar ir tuo aspektu, kad numatoma ne tik galimybė paduoti prašymą nagrinėti bylą teisme įprasto proceso tvarka, bet ir galimybė tokį prašymą atsiimti, kol nagrinėjimas teisme nėra pradėtas²¹⁴. Vokietijos BPK 411 straipsnio 3 dalis numato dar ilgesnį prašymo atsiėmimo terminą- iki pirmosios instancijos teismo sprendimo paskelbimo.

3.3. Nukentėjusiojo teisinių interesų užtikrinimas

²¹⁰ „Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 8 d. nutartis baudžiamajame byloje Nr. 1S-816-511/2013,“ *supra note* 206.

²¹¹ „Lietuvos Respublikos baudžiamosios proceso kodeksas,“ *supra note* 193.

²¹² Ramūnas Jurgaitis, *supra note* 12, p. 92.

²¹³ Ramūnas Jurgaitis, „Baudžiamosios įsakymo procesas: proceso be įprasto nagrinėjimo teisme ypatumai ir įtariamąjo (kaltinamojo) procesinės garantijos,“ *supra note* 13, p. 71.

²¹⁴ „Lenkijos baudžiamosios proceso kodeksas,“ BPK 506 straipsnio 5 dalis, *supra note* 37.

BPK 418 straipsnio 4 dalis numato pareigą prokurorui pranešimu informuoti nukentėjusį apie sprendimą procesą baigti teismo BĮ. Nuo pranešimo gavimo momento nukentėjusysis įgyja procesinę teisę pateikti skundą ikiteisminio tyrimo teisėjui. Tokiu būdu valstybė siekia apginti nuo nusikalstamų veikų nukentėjusių asmenų interesus, atkurti jų teises- ir taip garantuoja žmogaus orumą, kaip neatimamos vertybės, užtikrinimą²¹⁵. Nepranešus nukentėjusiajam, jis netenka galimybės apginti savo interesų, o tai laikytina jo teisių pažeidimu. Tačiau nukentėjusiojo skundas prokurorui netrukdo surašyti pareiškimą dėl proceso užbaigimo teismo BĮ²¹⁶. Vis dėlto negalima paneigti BPK 418 straipsnio 4 dalyje įtvirtintos nukentėjusiojo skundo įtakos procesui. Jis, kaip ir kaltinamasis, turi galimybę nulemti proceso baigtį, t.y. patenkinus jo skundą byla nagrinėjama bendrojo proceso tvarka. „*Ikiteisminio tyrimo teisėjui patenkinus nukentėjusiojo skundą, teismui privalu vadovautis BPK 423 straipsnio 1 dalimi, t.y. traktuoti bylos aplinkybes kaip nepakankamai aiškias ir savo iniciatyva perduoti bylą nagrinėti teismui*“.²¹⁷ Teismų taikoma praktika skiriasi nuo doktrinoje suformuotų nuostatų. Ikiteisminio tyrimo teisėjui patenkinus nukentėjusiojo skundą dažniausiai priimamas sprendimas bylą grąžinti prokurorui²¹⁸.

Ne visada valstybės nustatytas teisinis reguliavimas, kuris turėtų užtikrinti nukentėjusiojo, kaip lygiaverčio proceso dalyvio, teisių įgyvendinimą, yra realizuojamas praktiškai. Pavyzdžiui, kartais „pamirštama“ apie šį proceso dalyvį: „*akivaizdu, kad byloje nėra duomenų apie tai, kad prokuroras, priėmęs sprendimą užbaigti procesą teismo baudžiamuoju įsakymu, apie tai privalomai pranešė nukentėjusiesiems A. A. ir O. L. ir taip šiems suteikė galimybę pasinaudoti procesine teise prokuroro šį sprendimą apskųsti ikiteisminio tyrimo teisėjui*“²¹⁹, arba „*kai kurie asmenys pareiškę civilinius ieškinius baudžiamojoje byloje, nėra patraukti nukentėjusiais*“²²⁰. Dar vienas pavyzdys, kai nukentėjusysis „ignoruojamas“: „*Nukentėjusysis 2014-06-03 pateikė teismui civilinį ieškinį, nuroydamas, kad jam buvo padaryta žala, o prokurorė šio klausimo nesprenė ir netyrė, jo civiliniu ieškovu nepripažino.*

²¹⁵ Gintaras Goda, *Vertybiniai prioritetai baudžiamajame procese* (Vilnius: VĮ Registrų centras, 2014), 176.

²¹⁶ Rima Ažubalytė, Ramūnas Jurgaitis ir Jolanta Zajančauskienė, *supra note* 18, p. 49.

²¹⁷ Ramūnas Jurgaitis, *supra note* 12, p. 94.

²¹⁸ „Kauno miesto apylinkės teismo 2011 m. sausio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-742-456/2011,“; „Mažeikių rajono apylinkės teismo 2012 m. balandžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-231-832/2012,“; „Kauno miesto apylinkės teismo 2011 m. sausio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-688-246/2011,“; „Vilkaviškio rajono apylinkės teismo 2013 m. spalio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-227-482/2013,“ ir kitos, prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/paieska>

²¹⁹ „Vilkaviškio rajono apylinkės teismo 2014 m. gegužės 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-159-503/2014,“ *supra note* 192.

²²⁰ „Kauno apylinkės teismo 2014 m. rugsėjo 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1982-408/2014,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/176348168299057/1-1982-408/2014>

*Atsižvelgiant į išdėstytą laikytina, kad prokurorės pareiškimo turinys ir byloje surinkti duomenys neatitinka Lietuvos Respublikos BPK 419 str. reikalavimų*²²¹.

Skundo padavimo laikotarpis (BPK 418 str. 4 d.) nuo BPK įsigaliojimo 2002 m. yra pailgėjęs nuo trijų iki septynių dienų. Kadangi nukentėjusiojo skundas turi būti motyvuotas, manytina, kad dažniausiai nukentėjusieji neturi kompetencijos patys surašyti skundo, atitinkančio procesinių dokumentų turinio ir formos reikalavimus, todėl turi kreiptis į profesionalius teisininkus. Akivaizdu, kad trijų dienų terminas smarkiai apribojo nukentėjusiojo teisę pateikti skundą laiku, o septynių dienų terminas vertintinas kaip optimalus, užtikrinantis nukentėjusiojo interesų įgyvendinimą.

Baudžiamojo proceso doktrinoje sutinkame nuomonę, kad prokurorui išsiuntus pranešimą nukentėjusiajam, tai „*formaliai neužkerta galimybės taikyti šią supaprastintą procesinę formą. Prokuroras turi galimybę perduoti surašytą pareiškimą dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu ir ikiteisminio tyrimo medžiagą teismui, nors nukentėjusysis ir būtų padavęs minėtą skundą. Tačiau teismas negali priimti vieno iš BPK 420 straipsnio 1 dalyje išvardintų sprendimų, kol ikiteisminio tyrimo teisėjas nepriims sprendimo dėl nukentėjusiojo skundo*“²²².

Manytina, kad nukentėjusiojo skundo padavimo terminai reglamentuoti netinkamai. Teismui priėmus BĮ gali paaiškėti, kad nukentėjusysis yra padavęs skundą, nes skundui pateikti numatytas septynių dienų terminas nuo pranešimo gavimo dienos (BPK 418 str. 4 d.). Tuo tarpu Generalinio prokuroro rekomendacijų 12 punkte nurodytas pareiškimo teismui surašymo ir išsiuntimo terminas- septynios dienos nuo pranešimo išsiuntimo dienos²²³. Akivaizdu, kad pranešimo išsiuntimo ir gavimo terminai nesutampa (jei siunčiama paštu), todėl prokuroras teisę pareiškimu kreiptis į teismą įgyja anksčiau, nei baigiasi nukentėjusiojo teisė paduoti skundą. Tokį atvejį iliustruoja pavyzdys, kai BĮ priėmimo procese prokurorė, priėmusi sprendimą užbaigti procesą teismo BĮ, pranešimą apie tai nukentėjusiajam išsiuntė 2014 m. gegužės 23 d., išaiškino tokio sprendimo apskundimo terminą, pareiškimą teismui surašė– 2014 m. gegužės 27 d. ir baudžiamąją bylą 2014 m. gegužės 28 d. pateikė teismui. O nukentėjusysis skundą teismui padavė tik 2014 m. birželio 3 d.²²⁴. Šiuo atveju reikėtų nesutikti su teismo motyvu, kad prokurorė „*nesuteikė galimybės, įstatymo nustatytu terminu, sprendimo apskūsti*“²²⁵. Net ir įteikiant pranešimą pasirašytinai, prokuroro pareiškimo teismui padavimo terminas sutampa su

²²¹ “Kauno miesto apylinkės teismo 2014 m. birželio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1882-668-2014,” prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/147474430215665/1-1882-668/2014?word=1-1882-668-2014>

²²² Ramūnas Jurgaitis, *supra note* 12, p. 94.

²²³ “Generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. I-134 „Dėl rekomendacijų dėl proceso baigimo teismo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo,” *supra note* 35.

²²⁴ “Kauno apylinkės teismo 2014 m. birželio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1882-668/2014,” *op. cit.*

²²⁵ *Ibid.*

nukentėjusiajam skirtu terminu paduoti skundą. Tokiu atveju prokuroras, net ir laikydamasis maksimalaus septynių dienų termino, vis tiek negali paduoti pareiškimo vėliau, nei nukentėjusysis skundą.

Aukščiau pateikto teismo motyvo pagrįstumas svarstytinas ir tuo aspektu, kad prokurorui nėra draudimo tą pačią ar kitą dieną, informavus nukentėjusįjį dėl jo procesinių teisių, pateikti pareiškimą teismui. Pareiškimą padavus anksčiau ir teismui BĮ priėmus ne septintąją dieną, o anksčiau- atsiranda reali galimybė, kad BĮ gali būti priimtas aplenkiant nukentėjusįjį. Formalūs įstatymo reikalavimai nepažeidžiami, nes BPK 420 straipsnio 1 dalyje numatytas tik maksimalus terminas sprendimui priimti, t.y. *ne vėliau* kaip per septynias dienas. Tačiau tokiu atveju pažeidžiami teisingo proceso, šalių procesinio lygiateisiškumo principai. Visa tai suponuoja mintį, kad siekdamas išvengti tokios situacijos, teismas neturėtų priimti BĮ pernelyg anksti, t.y. turėtų laukti termino pabaigos. Tačiau toks sąmoningas proceso „užlaikymas“ aiškiai prieštaringas BĮ priėmimo proceso tikslams bei pačiai baudžiamojo proceso paskirčiai (BPK 1 str. 1 d.).

Atlikta teismų praktikos analizė patvirtina, kad šis terminų tarpusavio prieštaravimas gali sukelti problemų, kai BĮ jau priimtas, tačiau nukentėjusysis, nepažeisdamas įstatymo nustatyto termino, pateikia skundą ir pastarąjį tenkina ikiteisminio tyrimo teisėjas. *„Iš bylos medžiagos matyti, kad prokuroro pareiškimas dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu Kauno apylinkės teisme gautas 2013-06-28. Per įstatymo numatytą 7 dienų terminą 2013-07-05 Kauno apylinkės teisme priimtas teismo baudžiamasis įsakymas. 2013-07-08, jau priėmus baudžiamąjį įsakymą, Kauno apylinkės teisme gautas UAB „(-)“ administratorės skundas dėl prokuroro sprendimo užbaigti procesą teismo baudžiamuoju įsakymu. Šis skundas ikiteisminio tyrimo teisėjo išnagrinėtas 2013-07-10 ir nepaisant to, kad 2013-07-05 jau buvo priimtas teismo baudžiamasis įsakymas, ikiteisminio tyrimo teisėjas nutarė skundą tenkinti ir panaikinti prokuroro sprendimą užbaigti procesą teismo baudžiamuoju įsakymu. Remiantis šiuo ikiteisminio tyrimo teisėjo sprendimu, Kauno apylinkės teismas 2013-07-11 priima nutartį teismo baudžiamąjį įsakymą laikyti negaliojančiu. Ši teismo nutartis aiškiai prieštarauja įstatymui, nes tokio teismo sprendimo priėmus baudžiamąjį įsakymą įstatymas nenumato. Atsižvelgiant į išdėstytą, darytina išvada, jog apylinkės teismo sprendimas teismo baudžiamąjį įsakymą laikyti negaliojančiu yra nepagrįstas ir neteisėtas, todėl naikintinas.“*²²⁶ Taigi, dėl terminų tarpusavio prieštaravimo BĮ priėmimo procesas tapo komplikuoatas, bei prarado vieną esminių savybių-greitumą. Be to, tokie pavyzdžiai kelia klausimų ar nukentėjusiųjų asmenų teisės ir teisėti

²²⁶ „Kauno apygardos teismo 2013 m. rugpjūčio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-1168-582/2013,“ *supra* note 144.

interesai visuomet tinkamai ginami. Manytina, kad praktikoje tokią situaciją gali pasirodyti lengviausia išspręsti nepatenkinant nukentėjusiojo skundo, ir taip nekomplikuojant situacijos.

Skirtumas tarp kaltinamojo prašymo surengti bylos nagrinėjimą teisme ir nukentėjusiojo skundo yra tas, kad kaltinamojo reikalavimas gali ir neturėti motyvų, o nukentėjusiojo skundas turi būti motyvuotas. Manytina, kad taip siekiama nesudaryti galimybių nukentėjusiajam piktnaudžiauti savo statusu ir nepagrįstai siekti įprastinio bylos nagrinėjimo, pavyzdžiui, siekiant tik emocinės satisfakcijos. Baudžiamojo proceso doktrinoje pripažįstama, kad „*kai kada nukentėjusiojo nuomonė apie tai, kaip turėtų vykti ir kokių rezultatu baigtis baudžiamasis procesas, nesutampa su valstybės pareiga sąžiningai vykdyti procesą, nustatyti byloje tiesą ir priimti teisingo turinio sprendimą*“²²⁷.

Nors doktrinoje pripažįstama, kad „*dabartinis baudžiamojo proceso vystymosi etapas laikytinas „nukentėjusiojo laikmečiu*“²²⁸, R. Jurgaitis yra išreiškęs abejones dėl nukentėjusiojo galimybės reikalauti teisingo kaltinamojo nubaudo BĮ procese: „*manytina, kad BPK šioje vietoje nėra pakankamai pagrįstas*“²²⁹. Pirmiausia dėl to, kad informuojant nukentėjusįjį nėra reikalavimo nurodyti, prokuroro siūlomos bausmės kalinamajam. Antra, teismas gali paskirti švelnią bausmę, kuri nukentėjusiajam gali atrodyti neteisinga. Manytina, kad nukentėjusiojo informavimas apie prokuroro siūlomą bausmę nesuteiktų realių procesinių garantijų, nes siūlomos bausmės apskundimo galimybė ikiteisminio tyrimo teisėjui būtų per ankstyva ir netikslinga. O galimybė nukentėjusiajam skusti priimtą teismo BĮ iškreiptų šios procesinės formos dalyvių procesinių garantijų pusiausvyrą, nes prokurorui tokia teisė nėra numatyta. Nukentėjusiajam atsirastų galimybė iš dalies perimti kaltintojo vaidmenį, o tai pažeistų rungimosi principą, t.y. procesinių funkcijų atskyrimą.

Žala- tai vienas svarbiausių nukentėjusiojo teisinį statusą nusakančių požymių, kitaip tariant, vienas iš faktinių pagrindų, lemiančių asmens tapimą oficialu nukentėjusiuoju²³⁰. „*Nukentėjusiajam yra svarbu, kad būtų nustatytas ir teisingai nubaustas nusikalstamą veiką padaręs asmuo bei atlyginta nusikalstama veika padaryta žala*“²³¹ Žalos atlyginimas BPK BĮ priėmimo procese įtvirtintas 2004 m. priėmus Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimus²³². Kai kurios valstybės atsisako specialiosiose BĮ priėmimo proceso normose reguliuoti šį klausimą.

²²⁷ Gintaras Goda, *supra note* 215, p. 177.

²²⁸ *Ibid.*, 177.

²²⁹ Ramūnas Jurgaitis, *supra note* 12, p. 95.

²³⁰ Raimundas Jurka, Irma Randakevičienė ir Saulius Juzukonis, *Baudžiamojo proceso dalyviai* (Vilnius: INDUSTRIUS, 2009), 50.

²³¹ Ramūnas Jurgaitis, *op. cit.*, p. 84.

²³² „Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 65, 94, 103, 109, 139, 151, 154, 158, 168, 181, 218, 220, 225, 232, 237, 239, 240, 306, 313, 346, 360, 364, 370, 377, 403, 409, 418, 421, 422, 425, 426, 429, 446, 456, 457, 458 straipsnių ir XXXV skyriaus pavadinimo pakeitimo ir papildymo įstatymas,“ *supra note* 197.

Lenkijos 2015 m. liepos 1 d. įsigaliojusiais BPK pakeitimais panaikino BPK 503 straipsnį, 506 straipsnio 4 dalį ir žalos atlyginimo klausimą reguliuoja bendrosiomis normomis.

Absoliuti dauguma nukentėjusiųjų skundų yra susiję su žalos atlyginimo klausimu: „*baudžiamojo įsakymo procesas šiuo atveju negali būti taikomas, nes neatlyginta ir nepašalinta padaryta žala, ir nėra įsipareigota ją atlyginti ar pašalinti*“²³³; „*ikiteisminio tyrimo teisėjas 2011-01-21 nutartimi tenkino nukentėjusiojo R. V. skundą ir panaikino <...> sprendimą užbaigti procesą baudžiamuoju įsakymu, kadangi neišspręstas klausimas dėl nukentėjusiajam padarytos žalos*“²³⁴; „*baudžiamojo įsakymo procesas šiuo atveju negali būti taikomas, nes neatlyginta ir nepašalinta padaryta žala, ir nėra įsipareigota ją atlyginti ar pašalinti*“²³⁵.

Generalinio prokuroro rekomendacijose, siekiant užtikrinti nukentėjusiojo patirtos žalos atlyginimą, detalizuota, kad įsipareigojimas atlyginti žalą turi būti rašytinis, iš kurio turinio būtų aišku, kad ginčo dėl žalos atlyginimo nebėra: rekomenduojama nurodyti žalos dydį, atlyginimo ar pašalinimo būdą, terminus²³⁶. Rašytinė forma vertintina teigiamai, kadangi žodinis susitarimas tinkamai neužtikrintų žalos atlyginimo nukentėjusiajam.

Teismų praktikoje kilo diskusijų dėl civilinio ieškovo, kadangi žalą gali patirti ne tik fiziniai, bet ir juridiniai asmenys. BPK 28 straipsnis numato, kad nukentėjusysis yra tik fizinis asmuo, todėl kyla klausimas kaip BĮ priėmimo procese traktuoti žalą patyrusius juridinius asmenis. Vieni teismai konstatavo, kad civilinis ieškovas negali būti tapatinamas su „*nukentėjusiojo statusu (BPK 28 str. 1 d.), todėl laikytina, kad pranešti apie sprendimą užbaigti procesą teismo baudžiamuoju įsakymu nebuvo privaloma*“²³⁷. Manytina, kad toks sprendimas prieštarauja BĮ priėmimo proceso tikslui- užtikrinti, kad būtų atlyginta padaryta žala (BPK 418 str.1 d.); taip pat ir civilinio ieškovo funkcijai baudžiamajame procese- „*reikalaujant atlyginti patirtą turtinę ir neturtinę žalą ginti savo pažeistus įstatyminius interesus*“²³⁸. Iki 2015 m. galiojusiose Generalinio prokuroro rekomendacijose klausimai dėl civilinio ieškovo nebuvo detalizuojami²³⁹. 2015 m. redakcijos Generalinio prokuroro rekomendacijų 11 punkte atsirado nuostata tiksliau reglamentuojanti civilinio ieškovo statusą. Numatyta, kad juridinio asmens, kuris dalyvauja procese kaip civilinis ieškovas, atstovui, turėtų būti pranešta apie proceso

²³³ „Mažeikių rajono apylinkės teismo 2012 m. balandžio 18 d. nutartis Nr. 1-231-832/2012,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/153715352114022/1-231-832/2012>

²³⁴ „Kauno miesto apylinkės teismo 2011 m. sausio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-742-456/2011,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/72710992714849/1-742-456/2011>

²³⁵ „Mažeikių rajono apylinkės teismo 2013 m. sausio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-72-832/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/45870734133867/1-72-832/2013>

²³⁶ „Generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. I-134 „Dėl rekomendacijų dėl proceso baigimo teismo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo,“ *supra note* 35.

²³⁷ „Kauno apygardos teismo 2013 m. rugsėjo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-1437-319/2013,“ prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/214780287429357/1S-1437-319/2013>

²³⁸ Raimundas Jurka, Irma Randakevičienė ir Saulius Juzukonis, *supra note* 226, p. 70.

²³⁹ „Generalinio prokuroro 2003 m. balandžio 11 d. įsakymas Nr. I-47 „Dėl ikiteisminio tyrimo terminų kontrolės tvarkos ir rekomendacijų patvirtinimo,“ *supra note* 101.

užbaigimą teismo BĮ. Galima teigti, kad anksčiau minėtas teismo sprendimas laikytinas neteisėtu, nes „byloje nėra jokių duomenų apie tai, kad civiliniam ieškovui UAB „O. C.“ būtų pranešta apie proceso užbaigimą teismo baudžiamuoju įsakymu, ko reikalauja BPK 419 str. 4 d.“²⁴⁰.

Priėmus teismo BĮ Lietuvos teisinėje sistemoje nukentėjusysis neturi jokios galimybės su juo nesutikti. Dar daugiau, BPK net nėra numatyta nukentėjusiajam įteikti BĮ kopiją. Priešingai nei Estijoje, kurioje BĮ kopija įteikiama nukentėjusiajam, kaip ir kitiems proceso dalyviams²⁴¹.

Apibendrinus tai, kas išdėstyta, galima teigti, kad teisė žinoti kuo yra kaltinamas užtikrinama tinkamai. Įtariamasis apie būsimą kaltinimą sužino anksčiau nei įprasto proceso tvarka t.y. kai jis informuojamas apie BĮ priėmimo procesinės formos pasirinkimą. Taip pat suteikiama išimtinė teisė išreikšti nuomonę, dėl šios formos taikymo. Įtariamojo nesutikimas yra absoliutus ir privalomas prokurorui. Įtariamajam taip pat leidžiama pasisakyti dėl bausmės rūšies ir dydžio. Dar viena teisinė garantija- tai įtariamojo galimybė prašyti susipažinti su ikiteisminio tyrimo medžiaga iki sutinkant su šios procesinės formos taikymu. Diskutuoti galima tik dėl galimybės įtariamajam tinkamai įgyvendinti savo teises. Dar labiau užtikrinti įtariamojo teisių įgyvendinimo galimybes galėtų tik BPK įtvirtintas imperatyvus reikalavimas užtikrinti profesionalaus gynėjo dalyvavimą, kuris padėtų tinkamai pasinaudoti įtariamajam suteikiamomis procesinėmis garantijomis.

Išskirtina teisinio reguliavimo problematika susijusi su netinkamu sąvoku parinkimu BPK 418 straipsnyje, per anksti asmenį įvardijant kaip „kaltinamąjį“. Todėl tokį teisinį reguliavimą reiktų keisti.

Nepaisant BĮ priėmimo proceso greitumo ir kai kurių principų tik dalinio įgyvendinimo šiame procese, kaltinamajam šioje procesinėje formoje suteikiama papildoma procesinė garantija, kuria siekiama maksimaliai užtikrinti jo teisių ir teisėtų interesų tinkamą įgyvendinimą- nesutikti su bausmės paskyrimu teismo BĮ ir reikalauti bylos nagrinėjimo teisme. Teisinis reguliavimas orientuotas į besąlyginę galimybę pateikti prašymą, nes nereikalaujama jo motyvuoti. Be abejo, šios procesinės garantijos įgyvendinimas yra tiesiogiai susijęs su tinkamu BĮ įteikimu. Išskirtinos pagrindinės praktinės BĮ įteikimo problemos: nereglamentuota galimybė įteikti BĮ kaltinamojo gynėjui, nenustatytas terminas teismo BĮ įteikimui, bei nereglamentuota galimybė neįteikus BĮ pereiti prie įprasto bylos nagrinėjimo teisme.

Nukentėjusio teisinės garantijos BĮ priėmimo procese yra gana siauros. Dabartinis teisinis reguliavimas įtvirtina skundo pateikimą kaip pagrindinę procesinę priemonę

²⁴⁰ „Kauno apygardos teismo 2013 m. rugsėjo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-1437-319/2013,“ *supra* note 237.

²⁴¹ „Estijos baudžiamojo proceso kodeksas,“ 254 straipsnio 5 dalis, *supra* note 39.

nukentėjusiojo interesams ginti. Tinkamą teisių ir teisėtų interesų įgyvendinimą, paduodant skundą, užtikrina BPK įtvirtinto termino prailginimas nuo trijų iki septynių dienų. Tai užtikrina galimybę siekti žalos atlyginimo, tačiau praktiškai nesuteikia galimybių įtakoti proceso eigos, skiriamos bausmės dydžio ar rūšies. Be to, reiktų spręsti dėl teisės aktuose nustatytų nukentėjusiojo skundo padavimo terminų tarpusavio prieštaravimų, kurie, taikant BĮ priėmimo procesą praktikoje, įneša nemažai neaiškumų, kai nepažeidžiant procesinių terminų priimamas teismo BĮ ir paaiškėja, kad nukentėjusysis yra padavęs skundą. Kyla pagrįstų abejonių ar tokiose situacijose praktikoje nebus nueita lengviausiu keliu ir į nukentėjusiojo skundą žiūrima formaliai, siekiant nekomplikuoti BĮ priėmimo proceso.

IŠVADOS

1. BĮ priėmimo proceso sampratos pagrindu išskiriami šie bruožai: 1) galimybė taikyti BĮ priėmimo procesą sietina su BPK įtvirtinta, galima skirti bausme; 2) esant prokuroro iniciatyvai ir įtariamojo sutikimui; 3) eliminuojamas bylos nagrinėjimas teisme, sprendimą teisėjas priima vienasmeniškai; 4) būtinas bylos aplinkybių aiškumas.

2. BĮ priėmimo proceso požymiai klasifikuojami į formaliuosius (materialiuosius) ir vertinamuosius (procesinius). Jų visuma, įtvirtinta BPK normose, ir yra privaloma, norint taikyti BĮ priėmimo procesą.

3. Tendenciją didinti BĮ priėmimo procese galimų skirti bausmių maksimalią ribą atspindi dabar galiojanti aktuali BPK redakcija, kuri nenumato galimybės taikyti BĮ proceso tik labai sunkiems nusikaltimams. Netinkamas BĮ instituto praktinis taikymas, nesilaikant formaliojo kriterijaus, sietinas su netinkamu teisės normų aiškinimu, teisinio reguliavimo detalizavimo trūkumu bei šio proceso specifika, neleidžiančia tikrinti priimtų BĮ teisėtumo bei formuoti vieningos praktikos. Vertinamieji požymiai užtikrina tinkamą bendrųjų baudžiamojo proceso principų, bei proceso dalyvių teisių įgyvendinimą. Todėl išimtinę teisę inicijuoti BĮ priėmimo procesą prokuroras įgyja, tik esant formaliųjų ir vertinamųjų BĮ priėmimo proceso požymių visumai.

4. Prokuroro pareiškimas teismui procesine prasme prilyginamas kaltinamajam aktui. Tačiau šių dviejų procesinių dokumentų suvienodinimas turinio, bei duomenų apimties prasme laikytinas netinkama praktika, prieštaraujanti BĮ instituto esmei bei tikslams, bei neatitinkančia nustatyto teisinio reguliavimo.

5. Aktuali BPK redakcija prokurorams nenumato galimybės taisyti klaidų pareiškime dėl teismo BĮ, bei nesutikti su teismo priimtu BĮ. Tačiau teisinis reguliavimas laikytinas tinkamu, nes prokurorui užtikrinama galimybė tinkamai įgyvendinti savo funkcijas, pasinaudojant procesiniais instrumentais, suteiktais iki bylos perdavimo teismui. Taigi plėsti prokuroro įgaliojimų apimtį nebūtų racionalu, nes BĮ priėmimo procesas netektų savo paprastumo ir greitumo.

6. Dabartinis teisinis reguliavimas yra pakankamas ir užtikrina galimybę tinkamai realizuoti įtariamojo teises, taikant BĮ institutą. Įtariamojo teisė žinoti kuo yra kaltinamas realizuojama anksčiau, nei įprasto proceso metu- iš prokuroro pranešimo dėl galimybės baigti procesą BĮ. Įtariamojo teisė nesutikti su proceso užbaigimu BĮ garantuoja kaltinimo ir gynybos pusių lygiateisiškumą. Teisė į teisminę gynybą įgyvendinama reglamentuojant įtariamajam galimybę pasisakyti dėl bausmės dydžio ir rūšies. Kokybiškiau įgyvendinti įtariamojo teises padėtų tik imperatyvus reikalavimas turėti profesionalų gynėją. Įtariamajam tapus kaltinamuoju

įgyjama dar viena procesinė garantija- teisė reikalauti surengti bylos nagrinėjimą teisme. Praktikoje jos įgyvendinimą garantuoja priimto BĮ įteikimas kaltinamajam, todėl būtų tikslinga nustatyti teisinį reguliavimą, numatantį galimybę BĮ įteikti kaltinamojo advokatui.

7. Nukentėjusiojo teisės BĮ procese yra ribotos, nukreiptos ne į galimybę siekti teisingumo, o į žalos atlyginimo užtikrinimą. Praktikoje nukentėjusiojo teisėtų interesų užtikrinimas yra komplikuotas dėl teisinio reguliavimo prieštaringumo, t.y. teisės aktuose reglamentuota skirtinga termino skaičiavimo tvarka nukentėjusiojo skundai ir prokuroro pareiškimui paduoti. Teisinio reguliavimo trūkumu laikytini ir BPK straipsniuose įtvirtinti, nukentėjusiojo skundo pateikimo ir teismo BĮ priėmimo terminai, sudarantys galimybes formaliai jų nepažeidžiant priimti BĮ anksčiau arba tuo pačiu metu, nei nukentėjusysis pateikia skundą.

PASIŪLYMAI

1. Siūloma pakeisti Generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymo Nr. I-134 „Dėl rekomendacijų dėl proceso baigimo teismo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo“ 12 punktą ir išdėstyti taip:

„12. Prokuroras, vadovaudamasis BPK 418 straipsnio 3 dalimi, per 7 dienas nuo pranešimo nukentėjusiajam *įteikimo* dienos surašo pareiškimą dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu, kurį kartu su ikiteisminio tyrimo metu surinkta medžiaga išsiunčia teismui pagal teisingumą. Šį terminą rezoliucija gali pratęsti aukštesnysis prokuroras.“

2. Siūloma pakeisti Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 420 straipsnio 1 dalį ir išdėstyti taip:

„1. Teisėjas, gavęs prokuroro pareiškimą dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu ir ikiteisminio tyrimo metu surinktą medžiagą, *ne anksčiau, kaip per aštuonias ir ne vėliau kaip per dešimt dienų* turi priimti vieną iš šių sprendimų:

- 1) surašyti teismo baudžiamąjį įsakymą;
- 2) perduoti bylą nagrinėti teisme šio Kodekso 423 straipsnyje numatytais atvejais;
- 3) nutraukti baudžiamąjį procesą šio Kodekso 424 straipsnyje numatytais atvejais.“

3. Siūloma pakeisti Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 418 straipsnio 3 dalį ir išdėstyti taip:

„3. Jei prokuroras ikiteisminio tyrimo metu nusprendžia kreiptis į teisėją dėl proceso užbaigimo teismo baudžiamuoju įsakymu ir *įtariamasis* tam neprieštarauja, kaltinamasis aktas nerašomas. Šiuo atveju prokuroras surašo pareiškimą, kurį kartu su ikiteisminio tyrimo metu surinkta medžiaga išsiunčia teismui pagal teisingumą.“

LITERATŪRA

Teisės aktai

1. "Estijos baudžiamojo proceso kodeksas." Prieiga per internetą: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/530102013093/consolide>
2. "Europos žmogaus teisių konvencija." Valstybės žinios 40, 987 (1995).
3. "Lenkijos baudžiamojo proceso kodeksas." Prieiga per internetą: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/10>
4. "Lenkijos baudžiamojo proceso kodeksas." Prieiga per internetą: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19970890555>
5. „Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas.“ (Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2016-04-01), *Valstybės žinios* 89, 2741 (2000).
6. "Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas." (2002-03-14 redakcija), *Valstybės žinios* 37, 1341 (2002).
7. "Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas." (Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2016-03-01), *Valstybės žinios* 37, 1341 (2002).
8. "Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 3, 9, 40, 63, 64, 145, 147, 152, 154, 158, 160, 161, 162, 163, 170, 172, 178, 179, 181, 183, 212, 214, 217, 218, 220, 237, 254, 276, 372, 373, 3741, 3742, 418, 419, 421, 422, 426, 429 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir kodekso papildymo 32, 1601 straipsniais įstatymas." *Valstybės žinios* 81, 3965 (2011).
9. "Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 65, 94, 103, 109, 139, 151, 154, 158, 168, 181, 218, 220, 225, 232, 237, 239, 240, 306, 313, 346, 360, 364, 370, 377, 403, 409, 418, 421, 422, 425, 426, 429, 446, 456, 457, 458 straipsnių ir XXXV skyriaus pavadinimo pakeitimo ir papildymo įstatymas." *Valstybės žinios* 115, 4276 (2004).
10. "Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2003 m. balandžio 11 d. įsakymas Nr. I-47 „Dėl ikiteisminio tyrimo terminų kontrolės tvarkos ir rekomendacijų patvirtinimo.“ Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.721FD5645D5F>
11. "Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2003 m. balandžio 18 d. įsakymas Nr. I-58 „Dėl ikiteisminio tyrimo pradžios registravimo tvarkos ir rekomendacijų patvirtinimo.“ Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.598B38830D50>
12. "Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2015 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. I-134 „Dėl rekomendacijų dėl proceso baigimo teismo baudžiamuoju įsakymu patvirtinimo.“ Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d7e6b1d0083411e588da8908dfa91cac>
13. "Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 9 d. nutarimas "Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 105 straipsnio sankcijoje numatytos mirties bausmės atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai." Prieiga per internetą: <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta385/content>
14. "Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 14, 251, 26, 30, 33, 34, 36, 40, 51, 56, 58, 59, 66, 69, 691 ir 73 straipsnių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.“ Prieiga per internetą: <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta368/content>
15. "Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 425 straipsnio 2 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai.“ Prieiga per internetą: <http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta484/content>

16. "Švedijos baudžiamojo proceso kodeksas." Prieiga per internetą: http://www.government.se/contentassets/a1be9e99a5c64d1bb93a96ce5d517e9c/the-swedish-code-of-judicial-procedure-ds-1998_65.pdf

17. "Vokietijos baudžiamojo proceso kodeksas." Prieiga per internetą: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html

Specialioji literatūra

1. Ancelis, Petras. *Funkcijų suderinamumas veiksmingame ir sąžiningame baudžiamajame persekiojime*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012.

2. Ažubalytė, Rima, et. al. *Baudžiamojo proceso teisė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014.

3. Ažubalytė, Rima, Jurgaitis, Ramūnas, ir Jolanta Zajančauskienė. *Specifinės baudžiamojo proceso rūšys*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011.

4. Wong, Cristoffer. "Overview of Swedish Criminal Procedure." Žiūrėta 2016 01 05. https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKewjnsY2XpdTLAhXKkCwKHXRyD_MQFggiMAA&url=https%3A%2F%2Fworks.bepress.com%2Fchristoffer_wong%2F15%2Fdowload%2F&usq=AFQjCNGJMLm6uXduZx86pRj5CF2wNst2GA&sig2=FN_tyHZTJK9W2FUNewlaVQ&cad=rja

5. Goda, Gintaras, et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso komentaras. V-XI dalys*. Vilnius: VĮ teisinės informacijos centras, 2003.

6. Goda, Gintaras, Kazlauskas, Marcelis, ir Pranas Kuconis. *Baudžiamojo proceso teisė*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011.

7. Goda, Gintaras. "Baudžiamojo proceso forma: optimalių procesinių taisyklių paieškos galimybės ir ribos." *Teisė* 65 (2007): 50-63.

8. Goda, Gintaras. *Vertybiniai prioritetai baudžiamajame procese*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2014.

9. Goda, Gintaras. "Protingumo kriterijus baudžiamajame procese." iš *Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksui- 10 metų. Recenzuotų mokslinių straipsnių skirtų Lietuvos ir užsienio šalių baudžiamojo proceso, baudžiamosios teisės ir kriminalistikos aktualijoms ir problematikai, rinkinys*, Rita Aliukonienė, et. al., 35- 51. Vilnius: Vilniaus panda, 2012.

10. Gušauskienė, Marina. "Lygių procesinių teisių įgyvendinimo problemos ikiteisminiame tyrime." *Jurisprudencija* 67, 59 (2005): 54-62.

11. Jurgaitis, Ramūnas. "Baudžiamojo įsakymo procesas: proceso be įprasto nagrinėjimo teisme ypatumai ir įtariamojo (kaltinamojo) procesinės garantijos." *Jurisprudencija* 6, 108 (2008):67-75.

12. Jurgaitis, Ramūnas. "Formalieji ir vertinamieji požymiai taikant supaprastintą baudžiamąją procesinę formą." *Jurisprudencija* 38, 30 (2003):57-66.

13. Jurgaitis, Ramūnas. "Supaprastina baudžiamoji procesinė forma." Daktaro disertacija, Lietuvos teisės universitetas, 2004. Internetinės prieigos nėra.

14. Jurka, Raimundas, et. al. *Baudžiamojo proceso principai*. Vilnius: Eugrimas, 2009.

15. Jurka, Raimundas, Randakevičienė, Irma, ir Saulius Juzukonis. *Baudžiamojo proceso dalyviai*. Vilnius: INDUSTRIUS, 2009.

16. Gušauskienė, Marina. "Įtariamojo teisė būti informuotam: teorinės prielaidos ir įgyvendinimo galimybės." *Jurisprudencija* 6, 108 (2008): 61.

17. Merkevičius, Remigijus. "Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro rekomendacijų kaip baudžiamojo proceso teisės šaltinių problematika." *Teisė* 88 (2013): 73-93.

18. Randakevičienė, Irma, Jurka, Raimundas, ir Svetlana Melničenko. *Pagrindinės Europos Tarybos rekomendacijos baudžiamojo proceso srityje*. Vilnius: Eugrimas, 2006.

Teismų praktika

1. "Alytaus rajono apylinkės teismo 2013 balandžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-217-849/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/184595682058559/1-217-849/2013>
2. "Alytaus rajono apylinkės teismo 2015 m. lapkričio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. T-517-333/2015." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/200763634917293/T-517-333/2015>
3. "Alytaus rajono apylinkės teismo 2013 m. rugpjūčio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-415-224/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/16819540787779/1-415-224/2013>
4. "Alytaus rajono apylinkės teismo 2014 m. birželio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-365-543/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/76699640699354/1-365-543/2014>
5. "Alytaus rajono apylinkės teismo 2015 m. balandžio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-249-543/2015." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/152908330178866/1-249-543/2015>
6. "Alytaus rajono apylinkės teismo 2015 m. sausio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-106-448/2015." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/25529370668244/1-106-448/2015>
7. "Biržų rajono apylinkės teismo 2013 m. balandžio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-71-857/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/24050783461636/1-71-857/2013>
8. "Druskininkų miesto apylinkės teismo 2013 m. kovo 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-57-182/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/96973075539643/1-57-182/2013>
9. "Jonavos rajono apylinkės teismo 2012 m. birželio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-145-751/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/96901685759528/1-145-751/2012>
10. "Jurbarko rajono apylinkės teismo 2012 m. vasario 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-51-523/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/16893777533904/1-51-523/2012>
11. "Kauno apygardos teismo 2007 m. sausio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-97-290-2007." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/97534687725399/1A-97-290-2007>
12. "Kauno apygardos teismo 2012 m. lapkričio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-1948-290/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/134229520845841/1S-1948-290/2012>
13. "Kauno apygardos teismo 2013 m. liepos 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-1044-81/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/48578735291571/1S-1044-81/2013>
14. "Kauno apygardos teismo 2013 m. rugpjūčio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-1168-582/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/153838902291170/1S-1168-582/2013>
15. "Kauno apygardos teismo 2013 m. rugsėjo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-1437-319/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/214780287429357/1S-1437-319/2013>
16. "Kauno apygardos teismo 2013 m. spalio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-1438-493/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/84415096671828/1S-1438-493/2013>
17. "Kauno apygardos teismo 2012 m. rugpjūčio 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-426-348/2012." Prieiga per internetą: <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=69d5411a-0987-4453-bc89-b2e043f985b0>
18. "Kauno apygardos teismo 2015 m. vasario 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-183-327/2015." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/50135212919159/1S-183-327/2015>
19. "Kauno apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2852-825/2015." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/208437300821548/1-2852-825/2015>

20. "Kauno apylinkės teismo 2015 m. kovo 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-974-573/2015." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/202445352739109/1-974-573/2015>
21. "Kauno apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2782-668/2015." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/117642118768364/1-2782-668/2015>
22. "Kauno apylinkės teismo 2013 m. rugpjūčio 2 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2282-311/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/57817406769139/1-2282-311/2013>
23. "Kauno apylinkės teismo 2013 m. rugpjūčio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2394-530/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/187921907962111/1-2394-530/2013>
24. "Kauno apylinkės teismo 2013 m. rugpjūčio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2397-347/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/280897351102262/1-2397-347/2013>
25. "Kauno apylinkės teismo 2013 m. rugpjūčio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. T-737-926/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/274931454089159/T-737-926/2013>
26. "Kauno apylinkės teismo 2013 m. spalio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2778-720/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/58348789460345/1-2778-720/2013>
27. "Kauno apylinkės teismo 2013 m. rugsėjo 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2501-888/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/253195346880502/1-2501-888/2013>
28. "Kauno apylinkės teismo 2014 m. birželio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1882-668/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/147474430215665/1-1882-668/2014>
29. "Kauno apylinkės teismo 2014 m. gruodžio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-3421-668/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/145808440941148/1-3421-668/2014>
30. "Kauno apylinkės teismo 2014 m. gruodžio 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-3504-738/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/72330190581933/1-3504-738/2014>
31. "Kauno apylinkės teismo 2014 m. rugsėjo 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-2615-720/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/67706277602460/N1-2615-720/2014>
32. "Kauno apylinkės teismo 2014 m. rugsėjo 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1982-408/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/176348168299057/1-1982-408/2014>
33. "Kauno apylinkės teismo 2015 m. kovo 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-1142-720/2015." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/29083531292754/N1-1142-720/2015>
34. "Kauno apylinkės teismo 2015 m. vasario 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-876-738/2015." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/167108344457833/1-876-738/2015>
35. "Kauno miesto apylinkės teismo 2011 m. sausio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-742-456/2011." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/72710992714849/1-742-456/2011>
36. "Kauno miesto apylinkės teismo 2011 m. sausio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-688-246/2011." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/84721353680504/1-688-246/2011>
37. "Kauno miesto apylinkės teismo 2011 m. sausio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-785-70/2011." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/115638329638275/1-785-70/2011>
38. "Kauno miesto apylinkės teismo 2012 m. gegužės 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-2027-288/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/268104187082124/N1-2027-288/2012>
39. "Kauno miesto apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-3527-651/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/192548091649333/1-3527-651/2012>
40. "Kauno miesto apylinkės teismo 2014 m. birželio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1882-668-2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/147474430215665/1-1882-668/2014?word=1-1882-668-2014>
41. "Klaipėdos apygardos teismo 2012 m. liepos 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-739-557/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/272069305775238/1S-739-557/2012>

42. "Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2012 m. vasario 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-425-606/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/16752664763716/1-425-606/2012>
43. "Klaipėdos rajono apylinkės teismo 2014 m. gruodžio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-235-586/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/243227998540855/1-235-586/2014>
44. "Kretingos rajono apylinkės teismo 2012 m. liepos 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-135-666/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/4102283988846/1-135-666/2012>
45. "Kretingos rajono apylinkės teismo 2013 m. liepos 18 d. baudžiamasis įsakymas byloje Nr. 1-152-325/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/209853629663295/1-152-325/2013>
46. "Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1N-49/2008." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/104186808596944/1N-49/2008>
47. "Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. spalio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1N-54/2008." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/71437375818794/1N-54/2008>
48. "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-8/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/75852304192719/2A-8/2013>
49. "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. kovo 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje 2A-2/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/32246811728730/2A-2/2013>;
50. "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-445/2010." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/179573019405723/2K-445/2010>
51. "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. balandžio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-201/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/118743385064182/2K-201/2014>
52. "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. spalio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-405/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/31625048703267/2K-405/2014>
53. "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. rugsėjo 17 d. nutarimas Nr. 48 „Dėl teismų praktikos, taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias bylų supaprastintą procesą.“ *Teismų praktika* 22 (2005).
54. "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. kovo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-135/2010." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/180603648876938/2K-135/2010>
55. "Marijampolės rajono apylinkės teismo 2012 m. birželio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-358-610/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/103218374507295/1-358-610/2012>
56. "Marijampolės rajono apylinkės teismo 2013 m. kovo 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-204-537/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/99210425707985/N1-204-537/2013>
57. "Marijampolės rajono apylinkės teismo 2014 m. gruodžio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-773-537/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/223434179726168/1-773-537/2014>
58. "Marijampolės rajono apylinkės teismo 2014 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-221-532/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/177191438644647/N1-221-532/2014>

59. "Marijampolės rajono apylinkės teismo 2014 m. lapkričio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-651-537/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/262995998569204/1-651-537/2014>
60. "Marijampolės rajono apylinkės teismo 2015 m. balandžio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-309-537/2015." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/39437845805723/1-309-537/2015>
61. "Mažeikių rajono apylinkės teismo 2012 m. balandžio 18 d. nutartis Nr. 1-231-832/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/153715352114022/1-231-832/2012>
62. "Mažeikių rajono apylinkės teismo 2012 m. rugsėjo 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-355-715/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/128155150185973/1-355-715/2012>
63. "Mažeikių rajono apylinkės teismo 2013 m. gegužės 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-235-721/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/115860739402905/1-235-721/2013>
64. "Mažeikių rajono apylinkės teismo 2013 m. rugsėjo 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr.1-334-169/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/59293792950745/1-334-169/2013>
65. "Mažeikių rajono apylinkės teismo 2013 m. sausio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-72-832/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/45870734133867/1-72-832/2013>
66. "Mažeikių rajono apylinkės teismo 2014 m. kovo 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-174-169/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/105189064429584/1-174-169/2014>
67. "Molėtų rajono apylinkės teismo 2013 m. sausio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-31-99/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/17244475737166/1-31-99/2013>
68. "Molėtų rajono apylinkės teismo 2013 m. rugsėjo 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-106-732/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/276526399664514/1-106-732/2013>
69. "Pakruojo rajono apylinkės teismo 2016 m. vasario 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-36-287/2016." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/209921244662297/N1-36-287/2016>
70. "Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. spalio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-816-511/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/1507964420008/1S-816-511/2013>
71. "Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. balandžio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje 1S-437-72/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/190792893478012/1S-437-72/2012>
72. "Panevėžio miesto apylinkės teismo 2012 m. gegužės 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-600-719/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/252194685211799/1-600-719/2012>
73. "Prienujų rajono apylinkės teismo 2014 m. balandžio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-134-805/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/42531087115375/N1-134-805/2014>
74. "Prienujų rajono apylinkės teismo 2014 m. spalio 20 d. Nr. N1-262-805/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/278838193314247/N1-262-805/2014>
75. "Prienujų rajono apylinkės teismo 2014 m. rugpjūčio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-205-878/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/206886994821602/1-205-878/2014>
76. "Prienujų rajono apylinkės teismo 2014 m. sausio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-72-805/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/223808614839690/1-72-805/2014>
77. "Radviliškio rajono apylinkės teismo 2012 m. birželio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-223-132/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/11765565444522/1-223-132/2012>
78. "Radviliškio rajono apylinkės teismo 2012 m. rugsėjo 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-325-766/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/73122501002415/1-325-766/2012>
79. "Radviliškio rajono apylinkės teismo 2012 m. gegužės 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-197-766/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/122339165824510/1-197-766/2012>

80. "Skuodo rajono apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-78-884/2015." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/198983051912098/1-78-884/2015>
81. "Šakių rajono apylinkės teismo 2013 m. gruodžio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-149-829/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/73637744122878/1-149-829/2013>
82. "Šakių rajono apylinkės teismo 2015 m. kovo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-70-876/2015." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/48072265749036/1-70-876/2015>
83. "Šakių rajono apylinkės teismo 2015 m. kovo 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-68-630/2015." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/99040737140776/N1-68-630/2015>
84. "Šalčininkų rajono apylinkės teismo 2012 m. liepos 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-231-419/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/45766470046533/1-231-419/2012>
85. "Šalčininkų rajono apylinkės teismo 2014 m. lapkričio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-360-371/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/41793163456683/1-360-371/2014>
86. "Šalčininkų rajono apylinkės teismo 2014 m. vasario 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-99-371/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/235210749693299/1-99-371/2014>
87. "Šiaulių apygardos teismo 2013 m. liepos 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-865-282/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/272643814141679/1S-865-282/2013>
88. "Šiaulių apylinkės teismo 2013 m. gruodžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1473-771/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/242356173106314/1-1473-771/2013>
89. "Šiaulių apylinkės teismo 2015 m. balandžio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-457-953/2015." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/144889653863315/1-457-953/2015>
90. "Šiaulių rajono apylinkės teismo 2012 m. birželio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-283-459/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/177089587237190/1-283-459/2012>
91. "Šiaulių apylinkės teismo 2013 m. sausio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-325-77/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/203597652264710/1-325-77/2013>
92. "Šilalės rajono apylinkės teismo 2011 m. gruodžio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-118-220/2011." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/30823089715533/1-118-220/2011>
93. "Šilalės rajono apylinkės teismo 2012 m. sausio 3 d. baudžiamojoje byloje Nr. 1-16-220/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/240492898078602/1-16-220/2012>
94. "Šilalės rajono apylinkės teismo 2013 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-40-799/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/114764417487468/1-40-799/2013>
95. "Šilalės rajono apylinkės teismo 2013 m. spalio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-144-220/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/153089411485400/1-144-220/2013>
96. "Šilalės rajono apylinkės teismo 2014 m. birželio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-83-761/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/124075356380648/1-83-761/2014>
97. "Tauragės rajono apylinkės teismo 2012 m. spalio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-350-140/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/188459473665082/1-350-140/2012>
98. "Tauragės rajono apylinkės teismo 2012 m. gruodžio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-411-140/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/67694278425760/1-411-140/2012>
99. "Tauragės rajono apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-381-140/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/1769057008201/1-381-140/2012>
100. "Tauragės rajono apylinkės teismo 2013 m. vasario 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-105-105/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/218716919921987/1-105-105/2013>
101. "Teismų praktikos taikant Baudžiamojo proceso kodekso normas, reglamentuojančias bylų supaprastintą procesą, apžvalga." Prieiga per internetą: http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuletiniai/senos/nutartis.aspx?id=28526
102. "Telšių rajono apylinkės teismo 2012 m. balandžio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-105-187/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/54813034587203/1-105-187/2012>

103. "Telšių rajono apylinkės teismo 2012 m. birželio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-146-187/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/106567884259894/1-146-187/2012>
104. "Telšių rajono apylinkės teismo 2012 m. kovo 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-82-344/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/141128953534516/1-82-344/2012>
105. "Telšių rajono apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-280-304/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/167037526498806/1-280-304/2012>
106. "Telšių rajono apylinkės teismo 2012 m. liepos 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-162-304/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/246895292826383/1-162-304/2012>
107. "Telšių rajono apylinkės teismo 2012 m. liepos 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-170-187/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/138131819763018/1-170-187/2012>
108. "Telšių rajono apylinkės teismo 2012 m. liepos 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-163-304/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/122594385379728/1-163-304/2012>
109. "Telšių rajono apylinkės teismo 2014 m. rugsėjo 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-257-339/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/17143553818474/1-257-339/2014>
110. "Telšių rajono apylinkės teismo 2015 m. kovo 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-83-187/2015." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/156154827197908/1-83-187/2015>
111. "Telšių rajono apylinkės teismo 2015 m. sausio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-38-339/2015." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/274909672394861/1-38-339/2015>
112. "Trakų rajono apylinkės teismo 2012 m. spalio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-420-231/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/66310476086271/1-420-231/2012>
113. "Trakų rajono apylinkės teismo 2013 m. rugpjūčio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-374-231/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/52259136908844/1-374-231/2013>
114. "Ukmergės rajono apylinkės teismo 2014 m. birželio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-205-161/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/202719224046888/N1-205-161/2014>
115. "Vilkaviškio rajono apylinkės teismo 2013 m. spalio 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-227-482/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/91554903177181/1-227-482/2013>
116. "Vilkaviškio rajono apylinkės teismo 2014 m. gegužės 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-159-503/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/55060468768766/N1-159-503/2014>
117. "Vilniaus apygardos teismo 2013 m. kovo 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-223-533/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/81111045202495/1-223-533/2013>
118. "Vilniaus apygardos teismo 2015 m. liepos 7 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-367-387/2015." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/75445640945230/1-367-387/2015>
119. "Vilniaus miesto apylinkės teismo 2011 m. sausio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. N1-395-296/2011." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/131489404568841/N1-395-296/2011>
120. "Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. kovo 18 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1366-870/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/128388202002614/1-1366-870/2014>
121. "Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. lapkričio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-3479-536/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/71989549157682/1-3479-536/2013>
122. "Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. liepos 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2362-851/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/49089392771736/1-2362-851/2013>
123. "Vilniaus miesto apylinkės teismo 2013 m. liepos 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2340-851/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/218285189689050/1-2340-851/2013>
124. "Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. liepos 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-2519-932/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/234287637673273/1-2519-932/2014>

125. "Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. gegužės 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1646-961/2015." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/190378670568016/1-1646-961/2015>
126. "Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. kovo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1309-654/2015." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/212898220673980/1-1309-654/2015>
127. "Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. kovo 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-1342-843/2015." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/240829854599315/1-1342-843/2015>
128. "Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. sausio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-714-957/2015." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/113715381993392/1-714-957/2015>
129. "Vilniaus rajono apylinkės teismo 2012 m. rugpjūčio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-407-269/2012." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/136463395645350/1-407-269/2012>
130. "Vilniaus rajono apylinkės teismo 2013 m. kovo 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-207-137/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/130184776757186/1-207-137/2013>
131. "Vilniaus rajono apylinkės teismo 2013 m. sausio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-123-927/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/194562228099842/1-123-927/2013>
132. "Vilniaus rajono apylinkės teismo 2013 m. vasario 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-186-927/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/125001649726831/1-186-927/2013>
133. "Vilniaus rajono apylinkės teismo 2013 m. sausio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-158-927/2013." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/227551453711375/1-158-927/2013>
134. "Vilniaus rajono apylinkės teismo 2014 m. gruodžio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1-609-298/2014." Prieiga per internetą: <http://eteismai.lt/byla/76817444811000/1-609-298/2014>

Internetiniai šaltiniai

1. "Asmenų aptarnavimo ir jų prašymų, pareiškimų ir skundų nagrinėjimo Lietuvos Aukščiausiąjame Teisme tvarkos aprašas." Žiūrėta 2016-02-27. <http://www.lat.lt/lt/asmenu-aptarnavimas/asmenu-aptarnavimo-tvarka.html>
1. "Lietuvos Respublikos prokuratūros veiklos 2012 m. ataskaita." Žiūrėta 2016 03 10. <http://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2015/12/ataskaita-2012.pdf>
2. "Lietuvos Respublikos prokuratūros veiklos 2013 m. ataskaita." Žiūrėta 2016 03 10. <http://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2015/12/2013-ataskaita.pdf>
3. "Lietuvos Respublikos prokuratūros veiklos 2014 m. ataskaita." Žiūrėta 2016 03 10. <http://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2015/12/ataskaita-2014.pdf>
4. "Nacionalinė teismų administracija." Žiūrėta 2016 03 18. <http://www.teismai.lt/lt/visuomenei-ir-ziniasklaidai/statistika/106>
5. "Teismų praktikos skiriant bausmes už kontrabandą (Baudžiamojo kodekso 199 straipsnis) tyrimas." Žiūrėta 2015 12 15. <http://www.lat.lt/lt/teismu-praktika/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/baudziamuju-byly-apzvalgos.html>

ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS

Ožalė R. Baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas: teisinio reguliavimo ir praktinio įgyvendinimo aspektai / Baudžiamosios teisės ir kriminologijos baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. J. Zajančkauskienė.- Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Baudžiamosios teisės ir proceso institutas, 2016 m.- 75 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe analizuojamas baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas teisinio reguliavimo, bei praktinio įgyvendinimo aspektais. Pateikiamas šio proceso Lietuvoje vertinimas lyginant jį su užsienio šalyse (Lenkijoje, Estijoje, Vokietijoje bei Švedijoje) įtvirtintais teisinio reguliavimo pavyzdžiais.

Darbe pateikiama baudžiamojo įsakymo priėmimo proceso samprata, iš jos kildinami bruožai. Išskiriami formalieji ir vertinamieji šio proceso požymiai, atliekama jų analizė ne tik teisinio reguliavimo, bet ir praktinio taikymo aspektu. Tiriama prokuroro procesinių teisių ir pareigų apimtis, bei jų įgyvendinimo problematika praktikoje, ieškoma tai įtakančių priežasčių, pateikiama skirtingų teismų sprendimų priešastingumo analizė. Nuodugnai analizuojamas procese dalyvaujančių įtariamojo/kaltinamojo ir nukentėjusiojo procesinės padėties vertinimas. Remiantis teisės normų analize, bei teismų sprendimų pavyzdžiais, aptariamos procesinių garantijų teisinio reguliavimo, bei praktinio taikymo stipriosios, bei silpnosios pusės. Identifikavus pagrindines problemas- pateikti praktiniai proceso tobulinimo pasiūlymai.

Reikšminiai žodžiai: baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas, baudžiamasis įsakymas, supaprastinta procesinė forma, procesinės garantijos.

Ožalė R. „The procedure of penal order of court: legal regulation and practical aspects of the implementation” / Master’s Thesis of the Criminal Law and Criminology. Supervisor prof. dr. J. Zajančkauskienė.- Vilnius: Mykolas Romeris University, the Institute of the Criminal Law and Procedure, 2016 m.- 75 p.

ANNOTATION

This Master’s Thesis analyzes the procedure of the penal order making in the aspects of legal regulation and practical implementation. The assessment of this procedure in Lithuania is

presented in comparison with the examples of fixed legal regulations in other foreign countries such as in Poland, Estonia, Germany and Sweden.

The conception of the penal order making and the features deriving from it, formal and evaluative qualities of this process are distinguished in the research. Moreover, their analysis has been carried out not only in the aspect of the legal regulation, but also in aspect of the practical application. The scope of the prosecutor's procedural rights and obligations has been investigated, as well as the problems of their practical implementation. The possible causes have been defined. In addition the causality analysis of different courts' decisions has been presented. The assessment of the suspect/accused and victim's (participating in the procedure) procedural status was thoroughly investigated. With reference to the analysis of legal norms and the examples of court decisions, the strengths and weaknesses of the legal regulation of procedural guarantees and the practical application have been discussed. After identifying the main problems, the practical suggestions on the improvement of the procedures were made.

Key words: the process/procedure of penal order making, penal order, simplified procedural form, procedural guarantees.

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Ožalė R. Baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas: teisinio reguliavimo ir praktinio įgyvendinimo aspektai / Baudžiamosios teisės ir kriminologijos baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. J. Zajančkauskienė.- Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Baudžiamosios teisės ir proceso institutas, 2016 m.- 75 p.

SANTRAUKA

Baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas- viena iš supaprastintų baudžiamojo proceso formos rūšių, kurios tikslas- greitesnis ir efektyvesnis baudžiamosios bylos nagrinėjimas teisme. Šios procesinės formos taikymas praktikoje- vienas prioritetinių tikslų, deklaruojamų Lietuvos teisėsaugos institucijų, bei lemiantis didėjančių bylų, perduodamų ir baigiamų priimant baudžiamąjį įsakymą, skaičių. Teisės aktų pokyčiai, bei šio proceso specifika, lemia jo analizę dviem aspektais: teisinio reguliavimo, bei praktinio įgyvendinimo. Šiais dviem pjūviais analizuojami baudžiamojo įsakymo priėmimo proceso kriterijai, bei proceso dalyvių teisės bei pareigos, nustatant ar užtikrintas tinkamas jų įgyvendinimas, kokios to priežastys ir galimi sprendimų būdai. Tam pasitelktos šios tyrimo metodikos: analitinis- kritinis, lyginamasis, sisteminės analizės loginis, dokumentų analizės, apibendrinimo.

Darbo struktūrą lėmė nagrinėjamos baudžiamojo įsakymo priėmimo proceso problemos, jų tarpusavio ryšiai. Pirmiausia, pateikiama šios procesinės formos sąvoka, bei pagrindiniai bruožai. Baudžiamojo įsakymo priėmimo proceso taikymas galimas tik patenkinus formaliuosius ir vertinamuosius kriterijus. Teismų sprendimų analizė atskleidė, kad ši procesinė forma praktikoje taikoma nevienodai, nepaisant teisės aktuose nustatytų kriterijų.

Antrasis skyrius skirtas prokuroro funkcijų ištyrimui. Prokuroro pareiškimo teismui turinio teorinė ir praktinio įgyvendinimo analizė parodė, kad ne visuomet tinkamai laikomasi teisinio reguliavimo, o tai lemia proceso dalyvių teisių pažeidimus. Identifikuoti problemiški prokuroro įgaliojimų aspektai susiję su klaidų taisymo, skundo padavimo galimybėmis, bei svarstyti galimi jų sprendimų būdai. Įgaliojimų ribojimas prokurorams atskleidė teismų praktikos prieštarumą, sprendžiant bendrųjų normų taikymo teisėtumą baudžiamojo įsakymo priėmimo procese. Platesnių prokuroro įgaliojimų pavyzdys- Švedija.

Įtariamojo bei kaltinamojo, procesinių garantijų analizė pateikta trečiame skyriuje. Įtariamojo procesinės padėties teisinis reguliavimas esminių trūkumų neturi. Remiantis užsienio šalių pavyzdžiu procesines garantijas galima plėsti užtikrinant gynėjo dalyvavimą. Nukentėjusiojo procesinių garantijų reglamentavime, priešingai, pastebėta trūkumų, kurie

apsunkina teisėtų interesų gynybą- skundo pateikimą. Būtinai teisinio reguliavimo pakeitimai, kurie leistų užtikrinti šios nukentėjusiojo procesinės garantijos įgyvendinimą.

Remiantis atlikto tyrimo rezultatais, galima teigti, kad teisinis reguliavimas ne visais klausimais yra pakankamas arba tinkamas, todėl pateikti galimų pakeitimų siūlymai. Kitiškai vertintina ir prieštaringa teismų praktika baudžiamojo įsakymo priėmimo procese, ši problematika sietina su teisinio reguliavimo spragomis, netinkamu teisės aiškinimu, bei šio proceso specifika, lemiančia problemišką arba net neįmanomą teismo sprendimų teisėtumo tikrinimą.

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA

Ožalė R. „The procedure of penal order of court: legal regulation and practical aspects of the implementation” / Master’s Thesis of the Criminal Law and Criminology. Supervisor prof. dr. J. Zajančkauskienė.- Vilnius: Mykolas Romeris University, the Institute of the Criminal Law and Procedure, 2016 m.- 75 p.

SUMMARY

The procedure of the penal order making is one of the simplified criminal procedure forms, the aim of which is to hear the criminal case in court faster and more effectively. The application of this procedural form in practice is one of the underlying aims, defined by the Lithuanian law enforcement authorities. Also it impacts the increasing number of lawsuits, referred to and closed while making the penal order. The changes in the legal acts and the particularity of this procedure determine the analysis in two aspects: legal regulation and practical implementation. These two sections enable to investigate the criteria of the penal order making and also the procedure participants’ rights and obligations by defining whether the implementation of which is appropriate, what are the causes and possible solutions. In order to perform the analysis, the following methodologies were chosen: the generalization of the analytical – critical, comparative, systemic analysis logical and analysis of documents was carried out.

The structure of the research was influenced by the investigated penal order making procedural problems and their interrelations. Firstly, the concept of this procedural form and the main features are represented. The application of the penal order procedure is possible only after fulfilling the formal and evaluative criteria. The analysis of courts’ decisions revealed that this procedural form in practice is applied not equally despite the criteria identified in the legal acts.

The second deals with the investigation of the prosecutor’s functions. The theoretical and practical implementation of the prosecutor’s statement to court revealed that not in all the cases the legal regulations are followed. This impacts the legal violations of the procedure participants’ rights. The problematic aspects of the prosecutor’s authorities related to the correction of mistakes, the opportunities to make a complaint and also the possible solutions. The restriction of authorities to the prosecutors revealed the inconsistency of the courts’ practice while deciding upon the application legitimacy of general norms in the procedure of the penal order making. The example of increased prosecutor powers is Sweden.

The analysis of the procedural guarantees of the suspect and accused is presented in the third part of the research. The legal regulation of the suspect's procedural status does not have major shortcomings. Based on the examples of the foreign countries the procedural guarantees may be extended by ensuring the participation of the advocate/protector. In the regulation of the victim's procedural guarantees, on the contrary, some shortcomings have been noticed which burden the defence of the legitimate interests – making a complaint. The necessary adjustments in the legal regulation are necessary in order to assure the implementation of the victim's procedural guarantee.

With reference to the research results, it can be stated that legal regulation not in all the issues is sufficient or appropriate, thus, the possible suggestions how to improve the situation are presented. The contradictory practice of courts in the process of penal order making is assessed critically and it is related to the shortcomings of the legal regulation, inappropriate explanation of law, also to the particularity of the procedure, impacting the problematic or even impossible inspection of the court decisions legitimacy.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2016-04-20

Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas), Baudžiamosios teisės ir proceso instituto, Baudžiamosios teisės ir kriminologijos studijų, studentė Rūta Ožalė, patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas „Baudžiamojo įsakymo priėmimo procesas: teisinio reguliavimo ir praktinio įgyvendinimo aspektai“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

(parašas)

(vardas, pavardė)